SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO - PASTORALNI LIST

GODINA XIII MAKARSKA 1973. BROJ 2

UVIJEK NOVA BOŽJA RIJEČ

Osobe bez određenog JA slijede modu bezuslovno — egzaltirane je osobe pretjeruju — a uravnotežene se osobe s njom nagađaju (po Dufresne-u)

U eri atomiziranja znanosti nikakvo čudo da neki danas govore o »teologiji« novosti. Pa kad se ne može uistinu otkriti nove istine, ljudi se zabavljaju da otkriju nove izraze. U tome je današnjica obdarena uistinu stvaralačkom invencijom. Da li uvijek i kontruktivnom?

Sv. pismo nam daje povoda da se pozabavimo novostima. Uzeti je bolesnik ozdravio. Sve obuze čuđenje i strah. Raziđoše se kućama s izjavom: »Danas smo vidjeli nevjerojatne stvari« (Lk 5, 26). Čudesa su Kristova bila za masu spektakli. Masa se okupljala i zbog toga. Ali trkanje za novostima nije bilo suvremeno samo u Palestini.

Neopazice se prolazi mimo jedne konstatacije. Radi se o kolektivnoj psihologiji. »Svi Atenjani i među njima nastanjeni stranci ni na što drugo ne troše vrijeme nego da neku novost kažu ili čuju« (Dap 17, 21). Ovo se ne može nazvati uslugom učinjenom Atenjanima. I stranci su se zaražavali istom manijom. Pa današnje novine izlaze ususret toj iskonskoj želji za novostima.

Sv. pismo ili Objava je u sebi uvijek svježa NOVOST. Uvijek nova PORUKA. Kada je lansirana u svijet okrenula je njegovom poviješću. I ona je upućena svakom pojedincu. Rađamo se otuđeni? Razotuđujemo se usvajanjem te NOVOSTI. Ako je usvojimo te se vinemo prema istini, humanosti, milosti, ta NOVOST postaje našim životom. I našom srećom.

Nije svaka novost formativna ni konstruktivna. Ne može se svatko pred novostima snaći. Nema dovoljno samokritike. Slabići podlegnu. Djeca se sablazne. Recimo da netko ističe

kao »novost« da se više neka ne govori o Kristu-Bogu nego samo Kristu-čovjeku. Ima ih koji nastoje uvesti tu uvijek staru »novost« da u ime ekspanzije, afirmacije, autonomije i sl. ne smijemo govoriti o evanđeoskom odricanju ni poniznosti. Novost je za neke da sanjaju o Crkvi bez institucionalnosti. Liturgiju bez vizuelno-auditivnih pomagala (slika i glazbe) itd. Te »novosti« i opet su samo ponavljanja starih zabluda.

1. Nije u životu vjernika glavno da li je nešto »novo« ili »staro«. Te oznake »novo« ili »staro« ne predstavljaju same po sebi kriterij istine. I »novo« može biti neispravno i »staro« ispravno, i obratno. Ono što je za svakog vjernika glavno jest: **autentičnost.** Glavno je ono što je istinito, ispravno, dobro.

Evo jedan primjer. U Francuskoj, zemlji velikih kontrasta, ima tzv. »kontrreformista«, koji ne prihvaćaju Drugog vatikanskog koncila. I oni se nazivaju nosiocima budućnosti. A ima ih u Francuskoj, ponekako i drugdje, koji falsificiraju Koncil, kroje Koncil po svom ukusu pa govore o »duhu Koncila« a iznose stvari protivne i duhu i slovu Koncila. Pred ovim kontradiktornim stavovima potreban je vjerniku njuh, ono osjetilo iskrene vjere, i moći će otkriti pretjeranosti, razlikovati pastire od najamnika, pseudoproroke od pravih proroka, ovlaštene učitelje od samozvanih, pšenicu od kukolja.

Ustanovimo što je sigurno. Nema novih dogmi. Novoproglašene dogme nisu nove, one su samo novo p r o g l a š e n e. One se nalaze u izvorima, u Objavi. Treba samo od njih dignuti pepeo. Formulirati ih. Izvesti ih. Proglasiti ih kao Božju poruku, u Kristu, posredstvom Crkve, pod vodstvom Duha. Tko je željan novosti — eto mu ih. Uostalom, ima toliko materijala u Objavi da trajno trkanje za novostima kao da je znak neukroćene ili morbidne naravi. Zar se Crkva može pretvoriti u modni salon?

2. Želji za novostima ili novitetima treba stavljati neke uzde. Novost bi bila, zar ne, da ljudi ljeti počmu hodati goli. Ipak, kulturni svijet mijenja odjeću i obuću, ali se odijeva. Bi li bila novost da ljudi pokušaju živjeti u svjetlu pseudonačela: **Ubijajte se,** zar ne? Ta bi novost bila u isto vrijeme katastrofa čovječanstva. Znači da je od presudne važnosti da se konstante poštuju kao takve, a da se mijenja samo ono periferno, varijabilno, što se može i smije mijenjati.

Vjerniku se otvara široko polje za novosti. U prvom redu neka na sebe primjenjuje novost istinskog, ispravnog, kreposong i milosnog života. Stvarati »novog čovjeka« znači boraviti u atmosferi trajnih novosti. Neka tu novost širi oko sebe. Eto apostolata. A u apostolatu ima uvijek novosti, jer tu apostol konstatira kako se odvija susret Boga i ljudskih duša. U svoj raznolikosti i bogatstvu.

Nije vrijedno da vjernik zna za sve novosti. Jer neke nas novosti dehumaniziraju. Rekao je Molière da su neki spremni sve mane proglasiti krepostima uz uvjet da im se može prišiti bilo kako etiketa »novosti«. To je bolesno trčanje za novostima. »Kleta glad za novostima« ili promjenama, pisao je Lav XIII na početku svoje enciklike RERUM NOVARUM, stvorila je metež na svim poljima. Zbog toga i sv. Pavao opominje Timoteja da stoji daleko od isprazni novosti (1 Tim 6, 20). Ljude koji se bave beznačajnim novostima stari su zvali mikrologistima.

Vjernik doživljuje novosti u liturgiji i u životu Crkve. Drugi vatikanski koncil je velika Novost naših vremena. Svaki je koncil neka novost, jer nosi Božju riječ svome vremenu. Govori se da je Crkva u naše doba nastojala i da nastoji definirati samu sebe kako traže potrebe duša u ovo naše doba.

Mijenjati osnovne istine ne bi bila novost nego rasulo. Nikakva pohvala vjerniku ako ide za novostima ili novitetima koje »ugađaju ušima« ili u kojima kao da se pruža »drukčije evanđelje« (Gal 1, 9). Pisao je Pavao VI: »Nismo mi suci riječi Božje: ona nas sudi i ona iznosi na svjetlo naše prilagođivanje ukusu svijeta ... Nikako oslabiti bezuvjetni značaj riječi. Oštrica sablje neće nikada otupljeti. Crkva ne može nikada govoriti o svetosti, o djevičanstvu, o siromaštvu, o posluhu drugčije nego Krist« (8. XII 1970, QUINQUE IAM ANNI).

3. Svaka jako u nama naglašena želja ili težnja traži da joj se nametne mjera. Jedna je od tih želja upravo traženje noviteta ili trka za novostima. Svi znamo da je znatiželja vrijedna osude. Kreposni ljudi složno diskvalificiraju svaku neumjesnu znatiželju. Punim pravom. Jer ako svaki čovjek ima prava na svoje tajne, drugi nema prava te tajne neprikladnim načinom otkrivati. Tajne zaštićuju našu slabost i omogućuju nam da se spontanije razvijamo.

Na bezbroj se načina mogu preći granice zakonite želje za znanjem. Baviti se tuđim poslovima ili propitkivati za njih da se drugomu naškodi, da ga se ocrni i sl. predstavlja izopačenje težnje za znanjem. Vrijedna je osude i ona težnja za »važenjem«, za oholim nadmetanjem, za taštom slavom, ona ambicioznost kojoj se ugađa iznoseći novosti. A koliko se vremena gubi u tim sitnim stvarima, nevažnim pitanjima, obiteljskim aferama a sve iz neke bolesne trke za novitetima, za »važenjem« u iznošenju novosti.

Sv. Pavao je upozoravao da se treba čuvati ludih zapitkivanja, brbljarija, traganja za novostima koje ne izgrađuju kršćanski život. Takva zanimanja otuđuju od kršćanskog poziva (Tit 3, 9; 1 Tim 1, 7; 6, 4). Kada civilni zakoni kao i moralni zakoni općenito zabranjuju čitanje tuđih pisama zar ne stavljaju granice ljudskoj znatiželji? Da, i time nastoje zaštititi tuđa prava.

Ali, u mnogim se slučajevima utrka za novostima svodi na neku vrst duševne bolesti. Neki žele pobrati pljesak. Izgledati originalni. Žele da im se ljudi dive. Da ih mase obožavaju. Da pobiru pljeska ili potpise. Njih promjena veseli. Ili su zlobni ili infantilni. Na kršćanskom ili vjerskom području kao da zaboravljaju da je autentičnost ili vjernost objavljenoj riječi prva i glavna dužnost svakog kršćanina.

4. Riječ je Božja uvijek nova? Da. Ali propovijedi u našim crkvama nisu uvijek nove. Sv. Pavao govori da onaj koji govori nerazumljivo ostaje kao tuđinac onomu kojemu govori (1 Kor 14, 6—13). Sličan je trubi koja daje nejasan glas. Govori u vjetar. Muči slušateljstvo. Govorio je neki Francuz da je začudno kako se u Francuskoj svake nedjelje propovijeda, a da ljudi još uvijek vjeruju...

Na čistu smo da treba govoriti razumljivim jezikom. Neki govore na »starinski« način, a neki još nerazumljivijim jezikom modernih filozofa. Najbolje je govoriti jezikom svima razumljivim, kako je to govorio Krist, jer mudrost je evanđelja u jednostavnosti, iskrenosti, otvorenosti (1 Kor 2, 4). Božanska mudrost nije »napuhana«, ne šušti poput praznog klasja...

Kojim jezikom govoriti u našim crkvama? Odgovor ovisi o tome tko pretežno ispunja crkve. Prije treba vidjeti KOMU se propovijeda, a istom po tome odrediti o čemu i kako propovijedati. Neumjesno je govoriti manje naobraženima kao da su filozofi, seljacima kao da su građani. Iznositi pred neupućene probleme koji muče samo »učene« glave.

Visoko intonirane propovijedi za slušatelje koje takvo maltretiranje muči ne znači iznošenje Poruke spasenja.

Očito je da treba govoriti zanimljivim jezikom, načinom, tonom. Govoriti recimo na **nov način,** ali ne iznositi novotarije. Propovjednicima je povjerena Poruka evanđelja, a na njih ne spada da je oni iznalaze. Neka davaju što su primili, a ne što izmišljaju. Oni nisu auktori, ni osnivači, oni su samo čuvari i prenosioci Poruke spasenja. Oni ne obraćaju srca, Bog obraća, oni su megafoni.

Ima ih koji smatraju da su moderni ili da na nov način iznose riječ Božju ako propovjedi pretvore u egzegezu. A to je zabluda. Vjernike ne zanima tekstualna kritika. Ni uspoređivanje tekstova između svetih pisaca. Niti se vjernici mogu poslužiti u svom konkretnom životu onim kategorijama kojima su se služili čitaoci Sv. pisma prije Krista ili neposredno poslije Krista. Niti su područja za primjenu evanđeoskih načela ista danas kakva su bila prije. Prema tome široko je polje za novosti: primjenjivati nepromjenljiva načela na promjenljive probleme.

5. Neki se tuže da Drugi vatikanski koncil nije donio željene novosti. Koje? Mi znamo da smo odgovorni za svoj rad, za vršenje dužnosti, a da o Bogu ovisi dijeljenje plodova. Doista je bila spektakularna novost što je na Koncilu više od dvije tisuće glava složno mislilo o glavnim pitanjima života i vječnosti.

Otvarajući Koncil dne 11. X 1962. rekao je Ivan XXIII da neka se od Koncila ne očekuju nove istine, nego samo nove formulacije starih istina. Nauk vjere treba sačuvati u cjelosti i prirođenoj čistoći. Iznositi ili formulirati vjerske, dogmatske ili moralne istine protivno ili protuslovno onome kako ih formulira Crkveno učiteljstvo znači izdati povjereni poklad istine, izdati Objavu. Ako je netko očekivao revolucionarne nove istine ili dogme, pa se razočarao — to je njegova krivnja.

Jest, razočarali su se oni koji su mislili da će obraćanje duša poslije Koncila uzslijediti automatski, bez njihova zalaganja. Prevarili se. Razočarali se i oni koji su mislili da će preko Koncila proširiti svoje nezrele teorije, nametnuti Koncilu svoje misli. Oni rado govore o »duhu« Koncila pa i onda kada jasno iznose što se protivi jasnom naučavanju Koncila. U tom slučaju njihov je »duh« paravan za njihovu samovolju. A i danas konstatiramo da se mnogi tuže na Koncil a u

stvari oni manipuliraju Koncilom, bacajući iz centra na periferiju, iz periferije u centar razne koncilske istine, jer se tako njima sviđa. To je svojevrsna hereza.

Na nama je da prihvatimo svaki koncil. Svi smo odgovorni za svoj rad, za vršenje dužnosti svoga zvanja, a nemojmo se previše brinuti za plodove svoga rada ni za sutrašnjicu. Svakom danu njegova nevolja (Mt 6, 34).

Dr o. Jordan Kuničić

ZAŠTO KRIZA VJERE?...

(Prema: Jungfran der Armen, 1972)

Može li se danas govoriti o krizi vjere u katoličkoj Crkvi? Nažalost, može! U pedesetim godinama ova se riječ pojavljuje samo tu i tamo, vrlo rijetko i oprezno u časopisima i u propovijedima pokojeg misionara. Zatim se javljaju brojniji glasovi, dok se danas toliko govori o krizi vjere, da se to ne može prečuti i zanemariti. Danas čak i biskupi otvoreno govore o žalosnoj krizi vjere u Crkvi. To je bolna činjenica, ali je činjenica.

Danas nisu rijetki teolozi (zovu ih mali antikristi!), koji:

a) niječu postojanja pakla
b) niječu postojanje anđela i zlih duhova
c) niječu postojanje izvornog grijeha
d) tvrde, da je Krist pod prilikama kruha i vina prisutan samo za vrijeme Misne Žrtve
e) ne smatraju više potrebnim pokleknuti pred Presvetim Oltarskim Sakramentom
f) samo djelomično priznaju Papinu neprevarljivost
g) ubrajaju u bajke i dodatke mnogo toga, što smo dosad u Bibliji držali kao Božju riječ, priznavali je i poštivali...

Moglo bi se navesti još puno toga, ali ovih sedam točaka dosta je, da se pokaže otvoren napadaj na vjerske istine, koje je sveta Crkva brižno čuvala i koje su vjernici priznavali.

Odakle taj nered u Crkvi?

1) **Iz opće djelatnosti sotona u našim danima.** O sotoni je Papa Pavao VI. opširno govorio prošle godine 15. studenog potvrđujući svoje navode riječima sv. Pavla apostola.

stvari oni manipuliraju Koncilom, bacajući iz centra na periferiju, iz periferije u centar razne koncilske istine, jer se tako njima sviđa. To je svojevrsna hereza.

Na nama je da prihvatimo svaki koncil. Svi smo odgovorni za svoj rad, za vršenje dužnosti svoga zvanja, a nemojmo se previše brinuti za plodove svoga rada ni za sutrašnjicu. Svakom danu njegova nevolja (Mt 6, 34).

Dr o. Jordan Kuničić

ZAŠTO KRIZA VJERE?...

(Prema: Jungfran der Armen, 1972)

Može li se danas govoriti o krizi vjere u katoličkoj Crkvi? Nažalost, može! U pedesetim godinama ova se riječ pojavljuje samo tu i tamo, vrlo rijetko i oprezno u časopisima i u propovijedima pokojeg misionara. Zatim se javljaju brojniji glasovi, dok se danas toliko govori o krizi vjere, da se to ne može prečuti i zanemariti. Danas čak i biskupi otvoreno govore o žalosnoj krizi vjere u Crkvi. To je bolna činjenica, ali je činjenica.

Danas nisu rijetki teolozi (zovu ih mali antikristi!), koji:

a) niječu postojanja pakla
b) niječu postojanje anđela i zlih duhova
c) niječu postojanje izvornog grijeha
d) tvrde, da je Krist pod prilikama kruha i vina prisutan samo za vrijeme Misne Žrtve
e) ne smatraju više potrebnim pokleknuti pred Presvetim Oltarskim Sakramentom
f) samo djelomično priznaju Papinu neprevarljivost
g) ubrajaju u bajke i dodatke mnogo toga, što smo dosad u Bibliji držali kao Božju riječ, priznavali je i poštivali...

Moglo bi se navesti još puno toga, ali ovih sedam točaka dosta je, da se pokaže otvoren napadaj na vjerske istine, koje je sveta Crkva brižno čuvala i koje su vjernici priznavali.

Odakle taj nered u Crkvi?

1) **Iz opće djelatnosti sotona u našim danima.** O sotoni je Papa Pavao VI. opširno govorio prošle godine 15. studenog potvrđujući svoje navode riječima sv. Pavla apostola.

Papa je rekao: »Sotona je neprijatelj broj jedan, pravi pravcati napasnik. Znademo, da to mračno i smućujuće biće zasta postoji i da zaplotnjačkom lukavošću još uvijek djeluje: to je tajni neprijatelj, koji sije zablude i nesreće u ljudskoj povijesti...«

Dalje Papa veli: »Tko bi odbijao, da ta zbilja postoji, ispao bi iz okvira biblijskog i crkvenog naučavanja. Evanđelje je puno izvještaja o zlim dusima«. Papa je nazvao sotonu »bogom ove zemlje«, a jedan engleski pisac zove ga »gospodarom svijeta«. Sveto Pismo govori, da je sotona »čovjekoubojica od početka, otac laži«. Tako ga Krist naziva. Papa još reče: »Možemo predpostaviti njegovo djelovanje gdje god se korjenito, rafinirano i apsurdno niječe Bog, gdje god laž silovito nastupa protiv očevidne istine, gdje hladna i okrutna sebičnost gazi ljubav, gdje se svjesno i odmetnički napada Kristovo ime, gdje se zamagljuje i odbacuje duh Evanđelja, gdje se očaj nameće kao posljednje rješenje...«

Tko sadašnje vrijeme dobro pogleda, vidjet će jasno težnju za pobunom, ohološću, prkosom!

Pobuna među djecom, pobune u pučkoj školi, pobune u gimnazijama i na drugim srednjim školama i na sveučilištima. Pobune u štampi, na RTV ,pobune na ulici, pobune među strankama. Svuda pobune...

Izrugivanje, omalovažavanje auktoriteta, svakog auktoriteta, ismijavanje crkvenih obreda i crkvenih osoba, crkvenih zakona i crkvenih poglavara. Pobuna! Sotona bijaše prvi buntovnik. Sotona, lucifer organizirao je najprije pobunu anđela protiv Boga. Sotona, najinteligentnije, najmoćnije i najljepše stvorenje to učini, jer ne htjede biti ponizno, nego oholo. Sotona se usprotivi Bogu: Ne ću ti služiti! Ne ću se pokloniti Bogu, koji će postati čovjekom. Ne ću se pokloniti ženi, koja bi imala biti majka Božja! Ne ću... Ta pobuna završila je padom buntovnika u pakao. Ali sotona ne miruje ni u paklu. Zaveo je i prve ljude protiv Boga. Kroz svu povijest ljudskog roda sotona zavodi ljude na pobunu. To sotona čini i danas u katoličkoj Crkvi. Najvoli zavoditi crkvene ljude, jer se sigurniji u masovniji uspjeh.

2) **I odbacivanje štovanja Majke Božje uzrokom je krize vjere.** Danas u mnogim crkvama kipovi svetaca i Majke Božje bačeni su s očiju vjernika i po njima se hvata prašina i paučina. Zabacuje se i štovanje Gospino. Zato je nedavno rekao biskup Dr Graber: »Što se više udaljujemo od Marije, nastaje i veća kriza vjere, u kojoj se nalazimo...«

Marija bijaše primjer vjere za sve ljude. Ona je heroj vjere.

Za vjeru je potrebna poniznost, a Marija reče: »Evo službenice Gospodnje...« Sveta Terezija Avilska reče: »Poniznost je istina«. Istina je, da je Bog Stvoritelj neba i zemlje, naš Gospodar, kojega smo dužni priznavati, ponizni i poslušni prema njemu biti. Istina je, da je druga osoba Božja nama dala primjer poniznosti, jer s neba siđe i čovjekom na zemlji postade i ponizi se do smrti, do smrti na križu! Zato to ne mora biti udarac za one, koji misle, da samo oni uvijek moraju imati pravo, pa im ni Papa ne treba!

Marija je uvijek ponizna. I kad prima poruku od Anđela i kad ga gleda ispod križa kako na križu umire. Ona pristaje, Srcem, i kad se pred njom tamo zatvaraju vrata, i kad mora u špilji roditi Sina Božjega, i kad s njim mora bježati izvan svoje domovine u tuđinu, i kad prati misionarenje svog Sina, kad ga napadaju neprijatelji, kad ga vežu, osuđuju na smrt, i kad ga gleda ispod križa kako na križu umire. Ona pristaje, ona ne mrmlja, ona ne prigovara, ona vjeruje, ona se nada, ona ljubi svoga Boga. Zato nam je uzor vjere, nade, ljubavi i poniznosti! I danas, kad doživljavamo pobune, laži i tame! Pjesnik Goethe reče: Zadnja borba na ovom svijetu bit će borba između vjere i nevjere!« Danas posebno moramo se sjetiti riječi sv. Petra: »Braćo, budite trijezni i budni, jer đavo vaš neprijatelj obilazi okolo kao ričući lav tražeći koga bi progutao. Njemu se oprite jaki u vjeri!«

Za vjeru se traži poniznost, a danas je malo poniznosti. Nažalost to se posebno opaža kod svećenika i redovnika. Sav nered u Crkvi potječe od oholosti, posebno od oholosti crkvenih ljudi. Tako bijaše kroz svu povijest, a tako je i danas: »Perditio ex te, Israel!«

Marija je ponizna službenica Gospodnja! I svećenici i redovnici, više od drugih, morali bi biti vjerni i ponizni službenici Gospodnji! Bog je prorekao na početku naše ljudske povijesti, da će stalno biti neprijateljstvo između sotone i Marije, između oholosti i poniznosti. Napokon: »Ona će ti satrti glavu!« Sotona će biti ponižen i svi njegovi sljedbenici.

Treba se vratiti Isusu i Mariji. Treba se vratiti poniznosti. Treba bježati od sotone, koji nas uvijek progoni. Bog se protivi oholima, a poniznima daje milost!«

Srećko Bošnjak

Papa Pavao VI

TRI ELEMENTA ČINA VJERE

Crkva, ili točnije rečeno svi mi koji imamo sreću pripadati Crkvi, trebamo polučiti rast vjere naše (usp. Ef. 4, 15). To nam je potrebno da bismo živjeli kao vjernici, kao kršćani koji žive suglasno sa svojim krštenjem, sa svojim priznavanjem katoličke vjere, kao kršćani koji su sposobni suočiti s nijekanjem i smetenošću svoga vremena...

Još jednom se pitamo: da li je moguće ojačati našu vjeru u okolnostima u kojima se nalazimo? Da li je moguće imati vjeru, da li je čak moguće pospješiti njezin rast? U tom se sastoji vrlo teško pitanje na koje smo svi pozvani odgovoriti. To znači da smo svi pozvani da poduzmemo dvostruko istraživanje: s jedne strane poteškoće vjerovanja, osobito danas, a s druge strane lakoća s kojom se vjeruje, lakoća koju, gotovo na naše začuđenje, tako očito zapažamo.

1. Prije svega objektivni elemenat, tj. istine vjere, nauka, Creda. Taj elemenat često nedostaje zbog pomanjkanja pouke. Neznanje je tako često uzrok vjerske krize. Niječe se ono što se ne poznaje. To, međutim, nije ozbiljno. To je nedostojno suvremene osobe, poučene i inteligentne, osobito kad je riječ o vjeri, jer je ona, htjeli ili ne, odlučujući kriterij za usmjerenje života i mjerenje njegovih vrijednosti... Pošteno i ustrajno proučavanje vjerske nauke imat će, samim tim, prvi pozitivni ishod, onaj naime da pokaže razumu i duhu današnjeg čovjeka kako istine naše vjere nisu strane dubokim težnjama čovjeka, nego da im divno odgovaraju, usprkos tajne koja ih ovija.

2. Drugi elemenat je subjektivni, tj. prihvaćanje Creda od strane čovjeka koji upravo po njemu postaje vjernik. To je specifični vid vjere, onaj koji se danas napada, jer se upravo protiv autentičnog pristajanja uz nauku vjere najviše podiže glas. Zašto? Jer je čovjek danas više nego ikada kritičan prema obliku spoznaje koji se osniva na riječi nekog drugog a ne na osobnom iskustvu. Dokazi koji se zasnivaju na auktoritetu, riječi nekoga drugog, na svjedočanstvu a ne na razumskom provjeravanju svakako su najslabiji. To je

ono što su uvijek tvrdili učitelji naše škole (usp. sv. Toma 1, 1, 8 ad 2). Ono što danas ima prvenstvo to je razumska i znanstvena spoznaja, čak fizička, kvantitativna i iskustvena spoznaja koja zadovoljava ljudski duh... Čovjek je siguran preko sigurnosti koja je upriličena naravi čovjekova duha (usp. P. H. Simon, Question aux savants, Seuil, Paris). Zaustavljajući se na toj razini spoznaje, ljudski razum nije svjestan da se odriče nečeg što je vrlo važno: upotrebe svojih moći u traganju za višom istinom, tj. za bitnom i metafizičkom istinom koja se nalazi na uistinu ljudskoj i duhovnoj razini. Tu se susret s Bogom može odvijati, bilo preko naravnog reda, bilo još više preko Objave, u sigurnoj i odgovarajućoj mjeri.

Drugim riječima današnjem čovjeku nedostaje one zdrave filozofske formacije koja je, sve ako je i ograničena na onaj stupanj koji je dostupan svima a zove se zajednički osjećaj (sensus communis), nužna da se može susresti svijet vjere. Kako smo već rekli, naš mentalitet nije na željenoj valnoj dužini na kojoj se može hvatati tajnoviti govor Božji. Još jednom potsjećamo na Pashalovu misao: potrudimo se da dobro mislimo. Tada ćemo vidjeti da dokaz auktoniteta na kome se osniva vjera vuče svoju snagu iz kredibilnosti onoga koji ga pruža, u našem slučaju Boga. Zato je taj dokaz vrlo snažan, pa i onda kad ostaje u području tajnovitih istina (usp. Sv. Toma, op. cit.).

3. Tada se nećemo iznenaditi ako nađemo treći elemenat, koji se nalazi izvan nas, koji nas nadilazi, i koji u nama posreduje da nas učini sposobnima za čin vjere. Želimo govoriti o dahu Duha Svetoga, o milosti (Denz. Sch., 1525 i dalje; 1553—1554 i dalje). Vjera je dar Božji, krepost namijenjena čovjeku preko nadnaravnog poticaja koji nam neće uzmanjkati ako se stavimo u uvjete koji se traže da ga primimo.

Zato će želja za Bogom, poniznost, molitva, pouzdano očekivanje i duhovno iskustvo — kao npr. učešće u životu vjere crkvene zajednice, obiteljske ili opće — pripraviti putove koji vode vjeri i nju će učiniti ne samo mogućom nego čak lakom i pobjedonosnom.

To je naša želja koju vam svima upravljamo uz naš apostolski blagoslov.

(L'Osservatore Romano,
5. listopada 1972.)

CRKVI JE POTREBNA SVETOST

Crkvi treba svetaca.

Onaj tko je shvatio što je Crkva, shvaća i logičnu snagu te tvrdnje. Mi koji mislimo da poznamo dobro veliku nauku o Crkvi, što nam nedavno pružio Koncil, zacijelo se trebamo prisjetiti da je svetost vlastitost Crkve, tj. otajstven način postojanja koji joj je svojstven i koji proizlazi iz njezina poziva naroda Božjeg, iz saveza koji je Bog uspostavio s ovim dijelom čovječanstva koje je izabrao, predodredio, posvetio i uzljubio (usp. Ef. 5, 26—27). Taj se dio zove Crkva, zaručnica mističnog Tijela Kristova, neiscrpivi sakramenat, tj. znak i instrument spasenja.

U Božjem promislu Crkva je sveta, tj. ona je ujedinjena i prožeta njegovim Duhom, ona je zaodjevena transcendentnom ljepotom koja proizlazi ih harmonije svojih konstitutivnih crta koje odgovaraju Božjem planu. Ona je dakle posvećena i uvijek u vjeri okrenuta Božjem štovanju i poštivanju Božje volje (usp. sv. Toma, II—II, 81, 8). Ona je sveta po svojoj naravi. Ona je sveta u božanskim istinama koje su joj bile povjerene i koje ona naučava. Ona je osobito sveta po svojim sakramentima preko kojih posvećuje ljude. Ona je sveta u svojem bogoštovlju i u svojoj molitvi. Ona je sveta u svom zakonu, tj. u pedagogiji po kojoj vodi ljude, učeći ih da hodaju putem Evanđelja i da žive u ljubavi.

Konstitutivnoj svetosti Crkve mora odgovarati svetost koju žive njezini članovi. To znači da Crkva nije sveta samo u sebi, nego da mi, njezini članovi, moramo očitovati njezinu svetost u nama. Mi, pojedinci, organizmi, zajednice, moramo biti sveti. Ta nužnost koja se odnosi na osobe, proizlazi iz jedne dublje dužnosti za nutarnjom autentičnošću: svetost Crkve kao institucije, što smo već rekli. Naša vjernost Crkvi u sebi uključuje i taj životni elemenat: treba biti svet. Program kršćanskog života ne dopušta osrednjost. S time u vezi nalazi se u otkrivenju strašna riječ: »Poznam tvoja djela: niti si studen niti vruć! ... Ali, jer si mlak ... izbacit ću te iz svojih usta« (3, 15—16). Prve kršćane koji su bili pripušteni crkvenoj zajednici vjere i milosti i koji su znali da se moraju ponašati kao sveti, nazivalo se svetima. Još se i danas u novim misionarskim zajednicama podržava taj mentalitet koji želi da se uskladi način ponašanja zahtjevima novog stila života koji se izabire: kršćanski stil.

Nama se zato spontano nameće ovo pitanje: kako se može tako teška zadaća nametnuti ljudima ovog svijeta kome poznamo lijenost, neraspoloživost za dostizanje velikih ideala, osobito moralnih ljudima koji se ne gube u utopističkim spekulacijama nego traže praktičnu i stvarnu primjenu u svagdanjem životu, ljudima kojih nesigurnost također poznamo kad je riječ o tome da obavljaju jedan suvisli posao...

Ali moramo voditi računa prije svega o tome da ljudsko djelovanje kršćanina uživa divnu duhovnu i neproračunatu pomoć: milost. Nije li Učitelj, da bi ohrabrio svoje učenike preplašene zahtjevima evanđeoskog morala, rekao: »Ljudima je to nemoguće, ali Bogu je sve moguće« (Mt. 19, 26)? Tu leži glavni oslonac za Kristova učenika, za nauku o životu i kršćanskoj savršenosti, tj. za put prema svetosti. Milost čini lakim i ugodnim jaram Kristov (usp. Mt. 11, 30). Milost koja djeluje u ljudskom duhu stvara u njemu snage do te mjere da je moguće uzljubiti odricanje sama sebe, siromaštvo, čistoću, poslušnost i križ.

K tome možemo dodati da svetost koja se od nas traži nije svetost »čudesa«, tj. izvanrednih pojava, nego svetost dobre i čvrste volje koja u svim okolnostima zajedničkog života traži da pravično i logično vršiti volju Božju.

Mi bismo upravo o toj pravičnosti željeli govoriti zadovoljavajući se tvrdnjom da je ona ono »kršćansko svjedočanstvo« o kome se toliko govori i za koje se troši toliko crnila. Upravo takva svetost je danas potrebna Crkvi. To je u stvari apologija vjere preko čina, preko primjera, preko izžarujućih kreposti koje naša okolina opaža i za koje zahvaljuje Bogu (usp. Mt 5, 16). Upravo ta svetost, ta cjelovitost kršćanskog značaja, poslanje Crkve čini kredibilnim čak i u našem profanom, često neprijateljskom i pokvarenom svijetu.

Upravo tu svetost vam, dragi sinovi, toplo i od sveg srca preporučamo, uz naš apostolski blagoslov.

(L'Osservatore Romano,
5. studenoga 1972.)

IZ SV. ZBORA ZA BOGOŠTOVLJE

»Notitiae«, mjesečnik toga Sv. zbora izlazi već osam godina. U 77. broju (studeni 1972.) donosi najprije dva govora Sv. oca. U generalnoj audijenciji od 19. srpnja iznio je papa razloge i načela po kojima su izdane od njega potvrđene

»Norme za podjeljivanje zajedničkog odrješenja«. Kako je poznato, te u praksi, barem kod nas po izjavi naše Biskupske konferencije, nimalo ne mijenjaju dosadašnju praksu, nego računaju da će svećenici biti uvijek na raspolaganju vjernicima za ispovijed i da će svi primati taj sakramenat kad god im je potrebno ili barem korisno.

Prigodom stogodišnjice rođenja maestra Lorenza Perosi talijansko je Udruženje za svetu glazbu »Sv. Cecilija« održalo u Rimu kongres. Papa im je 24. rujna 1972. služio misu u lateranskoj bazilici i govorio im **o zajedničkom pjevanju** koje da znači služenje u ljubavi. U tom su govoru i slijedeći odlomci:

»Od početka našega biskupskog služenja, a posebno od kada smo se dali na provođenje liturgijske reforme, nismo propustili ni jednu prigodu da preporučimo kako se u slavljenju svetih otajstava mora svim sredstvima promicati pjevanje puka. To nismo činili samo službenim dokumentima, instrukcijama i propisima u novim liturgijskim knjigama, nego i u našim razgovorima s raznim grupama Božjeg naroda. Posebno smo na to poticali našu braću u episkopatu, liturgijske komisije, udruženja svete glazbe pa i vaše, »scholae cantorum«, glazbene kapele i »pueri cantores« ... Ljubav traži da se pjeva i pjevanje je izražava. Čujte što kaže sv. Augustin: »Pjevanje potječe od veselja i, ako pažljivije promatramo, od ljubavi; pjevanje je i psaliranje vlastito onome koji ljubi.« Pjevanje dakle kao naravno znak ljubavi ima nenadomjestiv položaj u kršćanskom bogoslužju koje znači služenje u ljubavi ... Budući da »želiš pjevati o onome koga ljubiš«, naša se ljubav prema Bogu izražava i pjevanjem. Ljubav se i hvaljenje naizmjenice popunjavaju, kao što još kaže sv. Augustin: »Ljubiti i hvaliti, hvaliti ljubeći, ljubiti hvaleći.« No pjevanje očituje i raspaljuje također i ljubav između braće. Pjevanjem se oblikuje zajednica; stapanjem se glasova promiče spajnje srdaca; pjevanje odstranjuje razlike u dobi, porijeklu i društvenom položaju; sve sjedinjuje u težnji da se slavi Bog, stvoritelj svega i Otac sviju. Zato koncil preporučuje: »Neka se brižljivo njeguje pučko vjersko pjevanje, da glasovi mogu odzvanjati u pobožnim i svetim vježbama, i u samim liturgijskim činima« (Lit. Konst. 118). Liturgija je u stvari čin cijele Crkve, sakramenat jedinstva, tj. sveti puk okupljen i uređen pod autoritetom zakonitih pastira (usp. isto tamo 26). Ona pripada čitavom tijelu Crkve i stoga je temelj-

ni cilj liturgijske reforme aktivno sudjelovanje vjernika u kultu što ga dugujemo i iskazujemo Gospodinu ... Nažalost, uvijek se ne pruža onaj divan prizor da čitava zajednica punom snagom sudjeluje kod pjevanja. Učesnicima smotre muzičkih kapela rekli smo 14. travnja 1969: »Mnoga usta ostaju nijema i ne otvaraju se da zapjevaju. Mnoga su liturgijska slavlja lišena onoga mističnog titranja što ga prisna religiozna glazba prenosi otvorenim i osjećajnim dušama vjernika.« Tešku dakle zadaću imaju oni koji su odgovorni za pastoral, a posebno oni kojima je Bog dao talenat, da sudjelovanje vjernika u liturgiji pomažu i podržavaju lakim popijevkama i korisno upotrebljavajući staro muzičko blago. Treba paziti da sve odgovara raznim trenucima liturgijskog čina i razdobljima liturgijske godine, te da je sposobno izraziti sveto i da dira vjerske osjećaje ljudi našeg vremena.«

Sv. zbor za bogoštovlje objavio je 7. kolovoza 1972. **Izjavu o koncelebraciji.** Tu je izjavu potvrdio Sv. Otac a tumači br. 76. i 158. Opće uredbe Rimskog misala i u vezi s njima donosi nove odredbe. Kaptolskim se i redovničkim zajednicama preporučuje da kod konventualne mise ili mise svoje zajednice svi koncelebriraju pa i ako moraju istog dana posebno misiti zbog pastoralnog dobra vjernika. »Bratska koncelebracija prezbiterâ označuje i učvršćuje njihove međusobne veze i čitavu zajednicu kao takovu, jer takvim slavljenjem žrtve — kojoj svi učestvuju svjesno, djelatno i svatko na sebi svojstven način — jasnije se očituje čin čitave zajednice i na poglavit se način objavljuje Crkva u jedinstvu žrtve i svećeništva, te u zajedničkoj zahvali oko istog oltara. Izjava posebno spominje da se koncelebracijom može binirati prigodom pastoralnih sastanaka, kongresa, hodočašća i sl. Biskupi su i dotični poglavari dužni paziti da se kod takvih koncelebracija sve obavlja dostojno i zaista pobožno. Svećenici koji zbog pastoralnog dobra vjernika mise prije ili poslije i koncelebriraju drugu misu, ne smiju za nju pod nipošto uzeti stipendij. Ostaje dakako svakom svećeniku na volju da koncelebrira ili ne, a Izjava podsjeća na tvrdnju zadnje sinode biskupa da misa i bez sudjelovanja vjernika »ipak ostaje središte cijele Crkve i kao srce svećeničke egzistencije«.

Preneseni članak iz »La documentation catholoqie« (6—20 kolovoza 1972.) raspravlja o tome kako, nakon izdanih prijevoda novog Misala, svi misnici **moraju upotreblja-**

vati taj Misal u latinskom originalu ili u dotičnom prijevodu. Isto vrijedi i za novi Časoslov. Samo iznimno može mjesni ordinarij dozvoliti starim i bolesnim svećenicima da zasebno mise ili mole časoslov prema prijašnjem izdanju, ali uz uvjet da mise sami u prisustvu jedinoga ministranta. Valjda s obzirom na francuske prilike rečeni članak ima dodatak pod naslovom »Što (jedan) papa učini, (drugi) papa može promijeniti«. U njemu se poziva na vrlo svečane izjave Pija V i Pija X koji su u svoje vrijeme izdali obnovljeni Časoslov ili psaltir u njemu. Pijo X je u dotičnoj odluci izjavio da od 1. siječnja 1913. svojoj dužnosti moljenja udovoljavaju samo oni koji se služe od njega izdanim Časoslovom. Kao primjer s drugog područja članak donosi podatak da je 21. lipnja Klement XIV ukinuo Družbu Isusovu, a god. 1814. Pio VII ju je obnovio.

Na kraju tog broja »Notitiae« imaju dva objašnjenja. Prvo se odnosi na **davanje sv. pričesti na ruku.** Podsjeća na Instrukciju Sv. stolice »Memoriale Domini« iz god. 1969. da samo Biskupska konferencija može tajnim glasanjem i dvotrećinskom većinom odlučiti kako da se postupa u tom pogledu, a odluku potvrđuje Rim. »Nakon toga ni ordinarij, a još manje prezbiter ne može ići mimo te odluke.«

Drugo objašnjenje odgovara na pitanje: **»Ima li se u misi zvoniti malim zvonom?** Br. 109. Opće uredbe Rimskog misala predviđa da se to čini prije pretvorbe i kod oba podizanja, prema mjesnom običaju. Sada slijedi izjava da liturgijski skup dugotrajnom liturgijskom katehezom može svjesno i sabrano sudjelovati kod mise a da mu nije potreban taj znak koji će ga upozoriti na središnji dio misne žrtve. To naročito vrijedi za redovničke zajednice i za posebne ili malene skupove. Drukčije će biti u javnoj ili župskoj crkvi gdje se okupljaju vjernici s raznim stepenima vjerskog i liturgijskog odgoja, a znaju doći i vjernici od drugdje, ili koji u crkvi nisu udomaćeni. U takvim je slučajevima znak zvončićem posve na mjestu, a ponekad i potreban. Zaključak objašnjenja: većinom će se dati znak barem kod dva podizanja da se potakne pozornost, klanjanje i veselje.

M. K.

DEKLARACIJA O KONCELEBRACIJI
(AAS 64 (1972.) 561—563)

U slavljenju Mise »svatko ima pravo da sudjeluje na onaj način koji odgovara njegovu redu i službi... tako da se iz samog raspoređaja obreda vidi kako je Crkva sastavljena od različitih redova i službi«.[1]) Prezbiteri, radi posebnog sakramenta Reda, vrše u slavljenju Mise vlastitu službu kad sami, bilo pojedinačno bilo zajednički sa drugim prezbiterima, na sakramentalan način »konficiraju« Kristovu žrtvu i u njoj učestvuju po Pričesti.[2])

Stoga je razborito da svećenici celebriraju ili koncelebriraju Misu, kako bi potpunije i na vlastiti način sudjelovali u Misi, a da se ne pričeste samo kao laici.[3])

Budući da je stiglo više molba za pravilno tumačenje Opće uredbe Rimskog Misala (br. 76, 158) Sveta Kongregacija za bogoštovlje izjavljuje kako slijedi:

1. Kanonici i članovi zajednicâ bilo kojeg instituta savršenstva, koji su službom obvezani na celebraciju na pastoralno dobro vjernika, istoga dana mogu koncelebrirati konventualnu Misu ili Misu »zajednice«.[4]) Treba veoma cijeniti euharistijsku koncelebraciju u zajednicama. Bratska i međusobna koncelebracija prezbitera[5]) pokazuje i učvršćuje vezu čitave zajednice, jer se u tom slavljenju žrtve, u kojem svi svijesno, aktivno i svatko na svoj način učestvuje, jasnije odsijeva akcija cijele zajednice i posebno očitovanje Crkve u jedinstvu žrtve i svećeništva, u jedinstvenom zahvaljivanju oko jednoga oltara.

2. Tko na glavnoj Misi, kad mu se pruži prigoda za vrijeme pastirskog pohoda ili posebnog skupa svećenika, npr.

---

[1]) **Opća uredba Rimskog Misala,** br. 58. Isp. II Vat. Koncil, Konstitucija o svetoj liturgiji, **Sacrosanctum concilium,** br. 28, u AAS 56 (1964) 107.

[2]) Isp. Sv. Kongregacija obreda, Opći dekret, **Ecclesiae semper,** od 7. ožujka 1965, u AAS 57 (1965) 410—411.

[3]) Isp. Sv. Kongregacija obreda, Instrukcija o štovanju euharistijskog misterija, **Eucharisticum mysterium,** od 25. svibnja 1967, u AAS 59 (1967) 564.

[4]) Isp. **Opća uredba Rimskog Misala,** br. 76 .

[5]) Isp. II Vat. Koncil, Dogmatska konstitucija o Crkvi, **Lumen gentium,** br. 28, u AAS 57 (1965) 53; Dekret o službi i životu prezbitera, **Presbyterorum ordinis,** br. 8, u AAS 58 (1966) 1003—1005.

pastoralnog sastanka, kongresa, hodočašća, prema br. 158 Opće uredbe Rimskog Misala, koncelebrira, može ponovno celebrirati Misu u korist vjernika.[6])

3. Ipak je potrebno pridržavati se slijedećeg:

a) Biskupi i nadležni Poglavari[7]) nek se pomnjivo brinu, da se koncelebracija u zajednicama i svećeničkim sastancima obavlja dostojno i pobožno. Da bi se ta svrha i duhovno dobro što potpunije postiglo, uvijek treba poštivati slobodu koncelebranata da se potakne njihovo nutarnje i vanjsko učestvovanje na točni i cjeloviti raspored̵aj slavljenja prema Općoj uredbi Rimskog Misala, na izvršavanje svih misnih dijelova po njihovoj vlastitoj prirodi,[8]) prema službi i raznolikosti dužnosti, pazeći na pjevanje i na vrijeme svete šutnje.

b) Svećenicima, koji celebriraju na pastoralnu korist vjernika, a drugu Misu koncelebriraju, nikakvom izlikom nije dopušteno uzeti stipendij za koncelebriranu Misu.

c) Iako koncelebraciju treba smatrati divnim oblikom euharistijskog slavlja u zajednicama, sama celebracija i bez sudjelovanja vjernika »ostaje središte cijele Crkve i kao srce svećeničke egzistencije«.[9])

Stoga je potrebno da svaki svećenik ima mogućnost da pojedinačno celebrira Misu.[10]) Da bi se ta sloboda njegovala potrebno je sve urediti u vezi vremena, mjesta, poslužnika i drugih pomagala celebracije, što bi olakotilo ovu celebraciju.

Ovu deklaraciju, u suglasnosti s drugim Svetim Kongregacijama, odobrio je Vrhovni Svećenik Pavao VI 7. kolovoza 1972. godine, potvrdio i naredio da se objavi.

---

[6]) Isp. Sv. Kongregacija obreda, Opći dekret, **Ecclesiae semper,** od 7. ožujka 1965, u AAS 57 (1965) 410—412; Isp. Sv. Kongregacija obreda, Instrukcija o štovanju euharistijskog misterija, **Eucharisticum mysterium,** od 25. svibnja 1967, br. 47, u AAS 59 (1967) 565—566.

[7]) Isp. **Opća uredba Rimskog Misala,** br. 155.

[8]) Isp. Sv. Kongregacija obreda, Instrukcija o muzici u sv. liturgiji, **Musicam sacram,** od 5. svibnja 1967, br. 6, u AAS 59 (1967) 302.

[9]) Isp. Sinod biskupa, **De sacerdotio ministeriali,** drugi dio, br. 4, u AAS 63 (1971) 914.

[10]) Sv. Kongregacija obreda, Instrukcija o štovanju euharistijskog misterija, **Eucharisticum mysterium,** od 25. svibnja 1967, u AAS 59 (1967) 565—566.

Iz zgrade Sv. Kongregacije za bogoštovlje, dana 7. kolovoza 1972. godine.

ARTUR Kard. TABERA, prefekt
H. Bugnini, naslovni nadbiskup
Diokl., tajnik

MISE ZA POSEBNE SKUPINE

Pastoralno djelovanje Crkve među glavne ciljeve stavlja sebi u zadatak da odgaja vjernike prema tijesnijem jedinstvu crkvene zajednice, tako da se svaki od njih djelatno pridružuje svojoj braći u zajedništvo opće i mjesne Crkve, osobito preko liturgijskog bogoslužja.

Liturgijska zajednica, naime, predvođena od onoga koji ima vlast sazivati Narod Božji da ga upravlja, poučava i posvećuje, doista je znak i sredstvo jedinstva čitavoga ljudskog roda, a u prvom redu jedinstva Crkve s Kristom.[1])
cilium, br. 83

To je ono što se istinski ostvaruje i izražava u zajedničkom bogoslužju Euharistije, osobito nedjeljom i svetkovinama, bilo u zajednici s biskupom, bilo u župskoj zajednici čiji predvodnik vrši ulogu biskupa.[2])

Pastoralna briga također se dotiče posebnih skupina, ali ne s namjerom da podupire težnju odjeljivanja ili da stvara **male crkve** i povlastice, nego da pozitivno odgovori izrazitim potrebama vjernika i odgoju koji je vlastit članovima tih skupina, sa svim pogodnostima koje proizlaze iz iste duhovne ili apostolske veze i jedne te iste želje za međusobnim potpomaganjem.

Iskustvo nam dovoljno pokazuje korisnost posebnih bogoslužja za takve skupine. Kad su ona organizirana i vođena na prav i pametan način, ne samo da ne škode jedinstvu župe nego čak pospješuju njezin misionarski posao, tako da se uspješnije dolazi do pojedinih vjernika i da se nekima pruži potpuniji odgoj.

---

[1]) usp. Concil Vatikanski II, Dogmatska Konstitucija **Lumen Gentium,** br. 1; Konstitucija o svetoj liturgiji **Sactosanctum Con-**

[2]) usp. Koncil Vatikanski II, Dogmatska Konstitucija o Crkvi **Lumen Gentium,** br. 26,28; Konstitucija o svetoj liturgiji **Sacrosanctum Concilium,** br. 41—42; Uredba svete Kongregacije za bogoštovlje **Eucharisticum Mysterium,** br. 26—27.

Iz zgrade Sv. Kongregacije za bogoštovlje, dana 7. kolovoza 1972. godine.

ARTUR Kard. TABERA, prefekt
H. Bugnini, naslovni nadbiskup
Diokl., tajnik

MISE ZA POSEBNE SKUPINE

Pastoralno djelovanje Crkve među glavne ciljeve stavlja sebi u zadatak da odgaja vjernike prema tijesnijem jedinstvu crkvene zajednice, tako da se svaki od njih djelatno pridružuje svojoj braći u zajedništvo opće i mjesne Crkve, osobito preko liturgijskog bogoslužja.

Liturgijska zajednica, naime, predvođena od onoga koji ima vlast sazivati Narod Božji da ga upravlja, poučava i posvećuje, doista je znak i sredstvo jedinstva čitavoga ljudskog roda, a u prvom redu jedinstva Crkve s Kristom.[1])
cilium, br. 83

To je ono što se istinski ostvaruje i izražava u zajedničkom bogoslužju Euharistije, osobito nedjeljom i svetkovinama, bilo u zajednici s biskupom, bilo u župskoj zajednici čiji predvodnik vrši ulogu biskupa.[2])

Pastoralna briga također se dotiče posebnih skupina, ali ne s namjerom da podupire težnju odjeljivanja ili da stvara **male crkve** i povlastice, nego da pozitivno odgovori izrazitim potrebama vjernika i odgoju koji je vlastit članovima tih skupina, sa svim pogodnostima koje proizlaze iz iste duhovne ili apostolske veze i jedne te iste želje za međusobnim potpomaganjem.

Iskustvo nam dovoljno pokazuje korisnost posebnih bogoslužja za takve skupine. Kad su ona organizirana i vođena na prav i pametan način, ne samo da ne škode jedinstvu župe nego čak pospješuju njezin misionarski posao, tako da se uspješnije dolazi do pojedinih vjernika i da se nekima pruži potpuniji odgoj.

---

[1]) usp. Concil Vatikanski II, Dogmatska Konstitucija **Lumen Gentium,** br. 1; Konstitucija o svetoj liturgiji **Sactosanctum Con-**

[2]) usp. Koncil Vatikanski II, Dogmatska Konstitucija o Crkvi **Lumen Gentium,** br. 26,28; Konstitucija o svetoj liturgiji **Sacrosanctum Concilium,** br. 41—42; Uredba svete Kongregacije za bogoštovlje **Eucharisticum Mysterium,** br. 26—27.

Osim toga, životna snaga tih skupina rađa se od toga što se međusobno povezuje proučavanje kršćanske istine, zajednički obavljeno, sa zajedničkom nakanom tome uskladiti svoj život u, kako ih nazivaju, molitvenim skupštinama. To se obavlja na način i oblik koji je više prilagođen skupini, osobito preko čitanja i razmatranja Riječi Božje. Često, napokon, preko bogoslužja Euharistije, koje te skupštine nadopunja i okrunjuje.

U našim je danima osobito živa želja za sudjelovanjem u euharistijskom bogoslužju preko takvih skupina. Smatralo se stoga prikladnim dati norme za organizaciju tog bogoslužja, kako bi se ono uvijek vršilo na uredan, točno određen i ozbiljan način na duhovno dobro učesnika i da se vodi računa o naravi koja je vlastita bogoštovlju.

1. — Iza kako se sve dobro odmjeri, za svaki slučaj posebno, treba brižno ispitati da li je euharistijsko bogoslužje uistinu korisno za pastoralno djelovanje, ili, nije li možda uputnije savjetovati neki drugi način vjerskog bogoslužja.

2. — Među posebne skupine u kojima bi bilo dobro služiti Euharistiju, može se navesti slijedeće:

a) Skupine sabrane s nakanom da se obavi duhovne vježbe, da se kroz jedan ili više dana posveti pažnju vjerskom ili pastoralnom proučavanju, da se održava sastanke za apostolat lajika ili neki drugi oblik udruživanja.

b) Sastanke jednog dijela župe u vidu nekog pastoralnog cilja.

c) Skupine vjernika koji stanuju daleko od župne crkve, a od vremena na vrijeme se sastaju da upotpunjuju vjerski odgoj.

d) Skupine vjernika istog položaja, koji se redovito sastaju da prime pouku ili vjerski odgoj više upriličen njihovom položaju.

e) Obiteljske sastanke pokraj bolesnika ili starijih osoba koje ne mogu izlaziti iz kuće i nakad ne mogu sudjelovati u bogoslužju Euharistije. Njima se mogu pridružiti njihovi susjedi i oni koji ih njeguju.

f) Obiteljske sastanke u okolnostima bdjenja pokraj pokojnika ili zbog drugih vjerskih događaja.

3. — Euharistijsko bogoslužje za posebne skupine neka se općenito drži na posvećenom mjestu.

4. — Mogućnost podjeljivanja dozvole euharistijskog bogoslužja za posebne skupine izvan posvećenog mjesta pridržano je Ordinariju mjesta i redovničkom Ordinariju za mje-

sta koja ovise o njegovoj ovlasti. Ordinariji će dati tu dozvolu, osobito ako se radi o bogoslužju u privatnim kućama ili institutima, samo ako je mjesto o kojem je riječ prikladno i dolično.[3]) Sobe za spavanje treba uvijek isključiti.[4])

U traženju dovoljno prostranog i dostojnog mjesta treba paziti da se stalno ne izabire neke određene obitelji, što bi pod nekim novim oblikom izdiglo na površinu povlaštenja koja su zabranjena Uredbom o svetom bogoštovlju.[5])

5. — Treba imati na pameti osnovna načela, izložena u Uredbi Eucharisticum Mysterium,[6]) osobito ova:

a) Euharistijsko bogoslužje i sveta Gozba tako se združuju u isti misterij da su međusobno povezani uskom teološkom i sakramentalnom vezom.

b) Svaku misu treba smatrati kao bogoslužje Crkve, u kojem svećenik, vršeći svoju ulogu, predsjeda svakom liturgijskom činu kao službenik same Crkve, a ne kao čin vlastit i isključiv za jednu posebnu skupinu.

c) Potrebno je da sve bude uređeno, koliko obzirom na raspoloživo mjesto toliko u držanju osoba i u služenju i vrijednosti predmeta, kako bi se Presvetom Sakramentu Euharistije odalo poklonstveno štovanje koje se duguje pravom Bogu.

6. — Da bi bogoslužje Euharistije bilo bolje upriličeno položaju stvari i osoba, neka se prikladno spremi njezine različite dijelove, vodeći računa o općim normama, kao i o slijedećim načelima:

a) Treba nastojati oko što potpunijeg sudjelovanja vjernika prema osobitosti prilika u kojima se obavlja bogoslužje, kao i o mogućnostima da ga se uspješnije postigne.

b) Bogoslužju može prethoditi vrijeme razmatranja Svetog Pisma ili duhovne pouke, već prema naravi pojedine skupine.

c) Osim poticaja na početku, službenik može kratko prije čitanja rastumačiti bogoslužje Riječi, te prije Predslovlja bogoslužje Euharistije.

Može također nešto reći prije nego što otpusti vjernike. Neka se ipak uzdrži govoriti za vrijeme euharistijske molitve.

---

[3]) usp. **Institutio Generalis Misalis Romani,** br. 253

[4]) usp. Apostolsko Pismo **Pastorale munus,** br. 7; Reskript **Cum admotae,** 6 studenig 1964, br. 4.

[5]) A. A. S. 56 (1964), str. 108.

[6]) A. A. S. 59 (1967), str. 540—543.

d) Vodeći računa o onome što je rečeno malo dalje, pod slovima f) i h), i uz iznimku posredovanja »komentatora«, vjernici neka se uzdrže od razlaganja, poticaja i drugih sličnih posredovanja.

e) U bogoslužju Riječi može se prema prilikama izabrati tekstove bolje prilagođene posebnom bogoslužju, uz uvjet da ih se izabere iz odobrenog lekcionara.

f) Čitanja koja prethode Evanđelju može čitati jedan od prisutnih (muškarac ili žena). Evanđelje naprotiv neka čita svećenik ili, u danoj prilici, đakon.

g) Svećenik neka u homiliji potsjeti na osobiti značaj ovog bogoslužja i neka pokaže vezu koja trenutno sabranu skupinu vezuje s lokalnom i sveopćom Crkvom.

h) Sveopću se molitvu može prilagoditi osobitim prilikama, čuvajući uvijek njezinu vjersku specifičnost. Treba nastojati da se ne izgubi iz vida opće nakane za Crkvu, za svijet, za braću u potrebama i za prisutnu zajednicu. Ništa ne priječi da prisutni nadodaju koju specifičnu nakanu, unaprijed dobro pripremljenu.

7. — Najpotpunije i najsavršenije učestvovanje u euharistijskom bogoslužju ostvaruje se preko sakramentalne pričesti.

Što se pak tiče načina pričešćivanja, neka se u tome poštuje praksa koja je zakonski na snazi u pojedinoj biskupiji. Što se tiče pričesti pod obje prilike, neka se održavaju pravila koja su dana u općem prikazu Rimskog Misala.[7]) Taj način pričešćivanja nije dozvoljen u misama koje se služe po kućama, osim ako se radi o podjeljivanju poputbine.[8]).
sticum Mysterium, 32, 6 i 41.

8. — Za bolje sudjelovanje vjernika, osobito u nekim okolnostima, može se smatrati korisnim prakticirati pjevanje. Ono naime pospješuje jednodušnost. Ipak, neka se na tom području obdržavaju norme koje se tiču pjevanja i glazbe u svetom bogoslužju, izbjegavajući sve ono što bi moglo škoditi svetosti obreda i pobožnosti vjernika.

9. — Osim toga treba paziti da se prilagodbe, dozvoljene samo za posebne slučajeve, ne uvode u bogoslužja koja se obavljaju u crkvi za čitavu zajednicu vjernika.

---

[7]) usp. br. 240—243.

[8]) usp. Uredba svete Kongregacije za Bogoštovlje **Euschari-**

10. — Što se tiče uvjeta koji se traže da se Euharistiju može služiti za posebne skupine izvan posvećenog mjesta, osobito u privatnim kućama, treba se držati ovoga što slijedi:

a) Osim posebnih slučajeva, neka se dozvola, o kojoj je riječ pod br. 4, ne daje za nedjelje i zapovijedane blagdane da se liturgijska župska zajednica ne bi lišila svećenikove službe i učešća vjernika što je za napredak života i jedinstva zajednice.

b) Ako svećenik-službenik nije župnik, neka uvijek prethodno o tome upozori župnika, a ovaj će obavijestiti biskupa o obavljenom bogoslužju.

c) Treba se držati zakona o euharistijskom postu, tako te večera ili kakva gozba nikada ne prethodi misi. Ako je večera ili gozba iza mise, neka se to obavlja, ako je ikako moguće, na drugom stolu a ne na onom na kojem se služilo Euharistiju.

d) Euharistijski kruh neka bude beskvasni, jedini dozvoljen u latinskoj Crkvi, i neka njegov oblik bude kao što je običaj kod drugih misa.

e) Neka se bogoslužje ne obavlja odviše kasno u noći.

f) Ako se radi o obiteljskom bogoslužju, ne treba isključiti one koji, iz opravdanog motiva, žele da u njem sudjeluju.

11. — Konačno, da se sigurnije postigne željeni ishod preko tih bogoslužja i da im se osigura potpunija duhovna efikasnost, neka budu dobro pripremljene i neka se odvijaju u punom dostojanstvu i osjećaju za sveto. Neka se pri tom pažljivo gleda na oblik i u duhu liturgijskih propisa izabiru najprikladnija sredstva. Zbog toga:

a) Tekstove koje će se upotrebljavati u misi treba uzeti iz misala ili iz odobrenih dodataka. Svaka izmjena, osim onoga što je rečeno gore pod br. 6. e), odbacuje se kao prizvoljna.

b) Oltarni dijelovi, sveto posuđe i odijela, neka budu, u njihovom broju, obliku i materiji, u skladu sa zakonodavstvom koje je na snazi.[9])

---

[9]) usp. **Institutio generalis Misalis Romani,** br. 286—269; 297—310.

c) Kretnje i obredi koji se odnose na celebranta, kao i držanje učesnika, neka bude onakvo kakvo je predviđeno za redovito euharistijsko bogoslužje.

Toplo se pozivaju pastiri da uoče važnost tih bogoslužja za potpuniji odgoj duša. Ta bogoslužja neće imati svu vrijednost ako ne bude učesnike vodila boljem poznavanju kršćanske tajne, napretku u bogoštovlju, njihovom uklapanju u crkvenu zajednicu i plodonosnijem vježbanju apostolata i ljubavi među braćom.

Doista, neki se u našim danima smatraju **na tekućem** kad pokazuju nezdrave **novosti** ili kad uvode prizvoljne oblike liturgijskog bogoslužja. Međutim, svećenici, svjetovni ili redovni, koji su uistinu zabrinuti za dobro vjernika, moraju biti posve uvjereni da se put trajnog i posvećujućeg pastoralnog rada nalazi u trajnoj i srdačnoj vjernosti prema volji Crkve. Taj put se pokazuje po njezinim naredbama, normama i strukturama.

Sve ono što se udaljuje od tog pravca, ma koliko bilo privlačno, uznemiruje duh vjernika a svećeničko djelovanje čini siromašnim i neplodnim.

Ova Uredba, sastavljena od svete kongregacije za bogoštovlje, po nalogu i odobrenju sv. Oca, neka ubuduće bude pravilom u svakom misnom bogoslužju za posebne skupine.

U Vatikanu, 15. svibnja 1969., na Uzašašće Gospodinovo.

Benno card. GUT, prefekt
H. Bugnini, tajnik

KOMENTAR DEKRETA O SPOMINJANJU BISKUPA U EUHARISTIJSKOJ MOLITVI

Dotični je dekret izdala Kongregacija za bogoslužje 9. listopada 1972., a njezine su »Notitiae« (br. 78, str. 349—353) donijele o njemu komentar koji ovdje donosimo u prijevodu.

Od pradavnih se vremena spominjanje biskupa u Euharistijskoj molitvi smatra znakom jedinstva s njime. Ta se veza temeljila više na činjenici biskupskog ređenja nego na njegovoj vlasti upravljanja i jurisdikcije.

Naime, »biskup, koji ima puninu sakramenta Reda, jest »upravitelj milosti vrhovnog svećeništva«, osobito u Euharistiji, koju sam prinosi ili se brine da se ona prinosi, i po

c) Kretnje i obredi koji se odnose na celebranta, kao i držanje učesnika, neka bude onakvo kakvo je predviđeno za redovito euharistijsko bogoslužje.

Toplo se pozivaju pastiri da uoče važnost tih bogoslužja za potpuniji odgoj duša. Ta bogoslužja neće imati svu vrijednost ako ne bude učesnike vodila boljem poznavanju kršćanske tajne, napretku u bogoštovlju, njihovom uklapanju u crkvenu zajednicu i plodonosnijem vježbanju apostolata i ljubavi među braćom.

Doista, neki se u našim danima smatraju **na tekućem** kad pokazuju nezdrave **novosti** ili kad uvode prizvoljne oblike liturgijskog bogoslužja. Međutim, svećenici, svjetovni ili redovni, koji su uistinu zabrinuti za dobro vjernika, moraju biti posve uvjereni da se put trajnog i posvećujućeg pastoralnog rada nalazi u trajnoj i srdačnoj vjernosti prema volji Crkve. Taj put se pokazuje po njezinim naredbama, normama i strukturama.

Sve ono što se udaljuje od tog pravca, ma koliko bilo privlačno, uznemiruje duh vjernika a svećeničko djelovanje čini siromašnim i neplodnim.

Ova Uredba, sastavljena od svete kongregacije za bogoštovlje, po nalogu i odobrenju sv. Oca, neka ubuduće bude pravilom u svakom misnom bogoslužju za posebne skupine.

U Vatikanu, 15. svibnja 1969., na Uzašašće Gospodinovo.

Benno card. GUT, prefekt
H. Bugnini, tajnik

KOMENTAR DEKRETA O SPOMINJANJU BISKUPA U EUHARISTIJSKOJ MOLITVI

Dotični je dekret izdala Kongregacija za bogoslužje 9. listopada 1972., a njezine su »Notitiae« (br. 78, str. 349—353) donijele o njemu komentar koji ovdje donosimo u prijevodu.

Od pradavnih se vremena spominjanje biskupa u Euharistijskoj molitvi smatra znakom jedinstva s njime. Ta se veza temeljila više na činjenici biskupskog ređenja nego na njegovoj vlasti upravljanja i jurisdikcije.

Naime, »biskup, koji ima puninu sakramenta Reda, jest »upravitelj milosti vrhovnog svećeništva«, osobito u Euharistiji, koju sam prinosi ili se brine da se ona prinosi, i po

kojoj neprekidno Crkva živi i raste. Ova se Kristova Crkva uistinu nalazi u svim zakonitim mjesnim zajednicama vjernika, koje se, koliko su u vezi sa svojim pastirima, i same u Novom zavjetu zovu crkvama« (LG 26; usp. CD 11, UR 15).

Veoma je važno da se promiče zajedništvo vjernika s njihovim pastirima. Kad prezbiteri i vjernici u Euharistijskoj molitvi spominju one koji kao biskupi vrše pastirsku upravu, tada se mišlju i molitvom tješnje sjedinjuju s njima. Značenje mjesne Crkve, u kojoj je prisutna i djeluje jedna sveta, katolička i apostolska Crkva (usp. CD 11), raste kad svi osjećaju da tvore jedan puk i jednu Crkvu koja je pod zakonitim pastirima okupljena i uređena u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga (sv. Ciprijan, De Eccl. un. 7).

No iako je poželjno da sve dijelove Božjega naroda upravljaju biskupi, ipak svi ti dijelovi nisu uređeni kao biskupije niti uvijek imaju na čelu pastire koji su urešeni biskupskim redom.

U posebnim okolnostima pastoralna uprava neke dijeceze, ili dijela kršćanskog puka koji je izjednačen dijecezi, povjerena je prelatu koji, i kad je urešen biskupskim redom, nije po pravu u svemu jednak residencijalnom biskupu. Ali budući da on vrši pastirsku službu za dobrobit povjerenih mu vjernika, treba promicati njihovu jednaku povezanost s njime i kod Boga jednaku molitvu za nj.

Mogu li se takvi pastiri spominjati u Euharistijskoj molitvi?

Kodeks crkvenog prava, kojim se sada služimo, o tome ništa ne govori. A problem i nije toliko juridijski koliko liturgijski i pastoralni. Spominjanje biskupa u Euharistijskoj molitvi nije povlastica ni samo znak počasti koja mu se daje, nego radije očitovanje zajedništva s njime i ujedno prošnja vjernika da Bog njihovu pastiru udijeli potrebne milosti kako bi mogao svoju službu pravo obavljati na dobrobit povjerenog mu naroda.

Ni u novom Misalu nema o tome ni riječi. Samo je u starom obredu »Kako se ima služiti misa« (VIII, 2) bilo naređeno: »Gdje je rečeno: i biskupa našeg I., spominje se ime patrijarhe, nadbiskupa ili biskupa ordinarija dijeceze u kojoj se služi misa, ali ne drugoga poglavara; to čini i celebrant koji je posve eksemptan ili se nalazi pod jurisdikcijom drugoga biskupa. Ako biskup ordinarij onoga mjesta gdje se služi misa umre, spomenute se riječi ispuste, što čine i oni koji celebriraju u Rimu. Ako je celebrant biskup, nad-

biskup ili patrijarha, ispušta spomenute riječi, a mjesto njih kaže: i samnom tvojim nedostojnim slugom... Svi proslijede dalje: i sa svima pravovjernim itd.«

Prema tome se ne bi smio spomenuti nitko drugi osim izričito navedenih. Sv. zbor obreda odgovorio je god. 1919. na pitanje da se u misnom kanonu ne smije spomenuti apostolski vikar ili prefekt. Ipak su posebnim indultom Sv. stolice učinjene mnoge iznimke koje je dao Sv. zbor obreda ili Sv. zbor za evangelizaciju naroda. Tako je ponekad dozvoljeno da se u Euharistijskoj molitvi spomene apostolski vikar ili prefekt, ili opat teritorija koji ne spada ni pod koju biskupiju (abbas nullius).

Zadnjih godina sve češće dolaze molbe da se udijeli povlastica kako bi se smjelo u Euharistijskoj molitvi spominjati ime apostolskog administratora, apostolskog vikara ili prefekta i drugih.

Svećenicima se i vjernicima čini čudnim da se u Euharistijskoj molitvi nikada ne spominje biskup koji u stvari snosi teret upravljanja mjesnom Crkvom i s kojim je uspostavljena veza u pastoralnom i sakramentalnom životu, npr. prigodom pastirskih pohoda, dijeljenja sakramenta potvrde i ređenja svetih službenika.

Pošto su takve molbe sve brojnije, ispitan je čitav problem i dekretom »O spominjanju biskupa u Euharistijskoj molitvi« izdani su novi propisi. Različiti su slučajevi koji mogu nastati pa stoga i dekret razlikuje one koji se **obavezno** moraju spomenuti zbog njihove službe u mjesnoj Crkvi i one koji se u Euharistijskoj molitvi **mogu** spomenuti prema mjesnim i osobnim prilikama.

ONI KOJI SE MORAJU SPOMENUTI

I) U Euharistijskoj se molitvi moraju spomenuti prelati koji stvarno upravljaju nekim dijelom Božjega naroda:

a) Uvijek na prvom mjestu, jasno, dolazi dijecezanski biskup koji po božanskom pravu vodi mjesnu Crkvu, otac je i veliki svećenik svojega stada, »od njega na neki način proistječe i ovisi život vjernika u Kristu« (SC 41).

b) Biskup koji je premješten na drugu stolicu, a zadrži upravu prve, smatra se i njezinim biskupom (usp. kan. 315, 2, 2) i stoga se mora spomenuti.

c) Budući da kan. 215, 1 kaže da se pod imenom biskupa podrazumijeva također i opat ili prelat teritorija koji ne

spada ni pod koju biskupiju, osim ako drukčije proizlazi iz naravi stvari ili iz konteksta, i njihova se imena moraju spominjati u Euharistijskoj molitvi.

d) Apostolski vikari ili prefekti upravljaju dijelom Božjeg naroda kao namjesnici Vrhovnog svećenika (pape). Iako nisu urešeni biskupskim redom, vode stado i oblikuju novu Crkvu pa su potrebni da ih kod euharistijskog slavlja njihovi vjernici pomažu molitvom. Stoga se njihova imena moraju spominjati u Euharistijskoj molitvi.

e) Posebna je pažnja upravljena apostolskim administratorima jer se radi o zamršenoj i delikatnoj situaciji. Mogu se razlikovati slijedeći slučajevi:

— Apostolski administrator **postavljen zastalno** smatra se isto kao biskup (kan. 315,2). Stoga, ako urešen biskupskim redom, treba ga spominjati u Euharijstijskom molitvi.

— Privremeni apostolski administrator stolice **koja je zasjednuta (sede plena).** Budući da se radi o prolaznoj službi, a međutim tu je biskup koji uvijek ostaje biskupom pa iako mu je jurisdikcija posve ili djelomice suspendirana (kan. 316), ne vidi se razlog zbog kojeg bi se spominjalo ime takva apostolskog administratora. Nerijetko ipak apostolski administrator stolice koja je zasjednuta, k tome urešen biskupskim redom, vodi o dijecezi svu ili skoro svu brigu, a njezin biskup zbog bolesti, starosti ili nekog drugog uzroka skoro ništa više ne čini. Pravo je da se u Euharistijskoj molitvi ne propušta ime onoga koji nosi teret dana i u stvari je središnja točka svega kršćanskog života i apostolata. Dakle, ako je urešen biskupskim dostojanstvom i vodi sve ili skoro sve, mora se spominjati u Euharistijskoj molitvi.

— Privremeni apostolski administrator stolice **koja nije zasjednuta (sede vacante).** U kan. 315, 2, 1 izjednačen je kapitularnom vikaru i njemu ne pripada pravo da se spominje u Euharistijskoj molitvi. No ako je urešen biskupskim redom, može se izjednačiti onom biskupu koji je premješten u drugu biskupiju a i dalje upravlja s prvom.

ONI KOJI SE MOGU SPOMENUTI

Koadjutori i pomoćni biskupi, koji su imenovani da prema mjesnim prilikama i pastoralnim potrebama pomažu dijecezanskom biskupu, ne upravljaju dijecezom nego se u tome trude pod ravnanjem dijecezanskog biskupa. Da se izrazi

jedinstvo mjesne Crkve, u Euharistijskoj se molitvi mora spomenuti samo ime dijecezanskog biskupa. No na dotično pitanje Sv. zbora za bogoštovlje skoro svi su biskupi izrazili želju da im se pruži mogućnost da se imenu mjesnog ordinarija smije pridružiti također i koadjutore i pomoćne biskupe koji im pomažu u upravljanju biskupijom. To posebno vrijedi ondje gdje je pomoćnom biskupu povjerena posebna briga i odgovornost za jedan dio biskupije. Dakle ne postoji obaveza da se u Euharistijskoj molitvi poslije dijecezanskog biskupa spomenu pomoćni biskupi i koadjutori, ali se to može učiniti.*) No ako je tih više ne spominju se pojedinačno

POSEBNI SLUČAJEVI

Uza sve to, zbog raznolikih mjesnih i osobnih okolnosti, nadolaze slučajevi koje opći zakon ne može predvidjeti. Dekret je odredio da se u takvim slučajevima treba obratiti Sv. stolici (br. II). To se može dogoditi npr. kad apostolski administrator nije biskup i stoga se prema općem propisu ne mora spomenuti u Euharistijskoj molitvi, ili kada dijeceza dugo vremena ostane pod upravom kapitularnog vikara. Kad je govor o tim slučajevima, dobro je spomenuti prijedlog nekih biskupa da se u Euharistijskoj molitvi i dalje spominje biskup koji je upravljao biskupijom pa je zbog podmakle dobi ili slabbog zdravlja napustio upravu mjesne Crkve ali je ostao u biskupiji. Ako spominjanje biskupova imena u Euharistijskoj molitvi ima svoj temelj također i »u ljubavi« (usp. II i III Euharistijsku molitvu), čini se prikladnim da pastira, koji je kroz toliko godina uložio svoj život za biskupiju, svi skoro ne zapuste i ne zaborave jednim potezom. U tom slučaju neka ljubav donese prvi lijek bolesti i starosti! No budući da su mjesne prilike veoma različite, nije donesen opći propis, ali se može moliti Sv. stolicu da se u Euharistijskoj molitvi i dalje spominje biskup koji je prije upravljao tom biskupijom.

Što se tiče **formula** koje se imaju upotrijebiti treba uzeti u obzir raznovrsne slučajeve, kao što je jasno iz same stvari. (Dakle: a) »zajedno s našim biskupom (vikarom, prelatom,

*) Tako je već npr. odredio ljubljanski nadbiskup (op. prev.).

već općenito svi zajedno bez spominjanja njihovih imena, dakle: »zajedno s našim biskupom I. i s njegovim pomoćnim biskupima«.

prefektom, opatom I.«; b) »zajedno s našim biskupom I. i ...«, ili »zajedno s našim biskupom I. i s njegovim pomoćnim biskupima«; c) kad celebrant misi na tuđem teritoriju za skup vjernika svoje dijeceze, npr. kod hodočašća, onda: »zajedno s našim biskupom (vikarom, prelatom, prefektom, opatom) I. i s biskupom ove Crkve I.«)*

Neka se također i sačuva običaj, kao što je tražilo mnogo biskupa, da biskup u Euharistijskoj molitvi spominje sam sebe, (dakle: »zajedno sa mnom nedostojnim tvojim slugom (i s mojim pomoćnim biskupima«, ili kad misi izvan svoje dijeceze: »zajedno s mojimm bratom I. biskupom (ili prelatom, prefektom itd.) ove Crkve i samnom nedostojnim tvojim slugom«). Molitva za sebe i spominjanje svoje posebne službe u Crkvi nije slavoljublje nego spominjanje vlastite odgovornosti za dobrobit Božjega naroda. Uz to i biskupi moraju uvijek spomenuti ime biskupa onog mjesta u kojem služe misu.

STATUT HRVATSKE LITURGIJSKE KOMISIJE PRI BKJ

SASTAV I DJELOVANJE KOMISIJE

Čl. 1. Hrvatska liturgijska komisija (dalje: HLK) savjetodani je organ Biskupske konferencije Jugoslavije (dalje: BKJ) za liturgijska pitanja s hrvatskog jezičnog područja (Usp. Lit. konst. SC 44).

Čl. 2. Svrha je Komisije:

a) promicati liturgijsko-pastoralnu djelatnost u duhu liturgijske konstitucije II vat. sabora i drugih liturgijskih dokumenata Sv. Stolice na teritoriju hrvatskog jezičnog područja (Usp. Instr. Inter oecumenici, 44 d),

b) poticati organiziranje liturgijskih tečajeva i drugih sastanaka za liturgijsku formaciju klera i laika (Usp. Lit. konst. SC 14—20),

c) zauzimati se za primjenu liturgijskih smjernica Sv. Stolice i BKJ te o tome izvješćivati Sabor BKJ (Usp. Instr. Inter eocumenici, 44 d),

d) promicati izdavanje liturgijskih časopisa i liturgijske literature na hrvatskom jeziku i ostalih liturgijskih pomagala,

---

*) Što je u ovoj i donjoj zagradi uzeto je iz samoga dekreta.

prefektom, opatom I.«; b) »zajedno s našim biskupom I. i . . .«, ili »zajedno s našim biskupom I. i s njegovim pomoćnim biskupima«; c) kad celebrant misi na tuđem teritoriju za skup vjernika svoje dijeceze, npr. kod hodočašća, onda: »zajedno s našim biskupom (vikarom, prelatom, prefektom, opatom) I. i s biskupom ove Crkve I.«)*

Neka se također i sačuva običaj, kao što je tražilo mnogo biskupa, da biskup u Euharistijskoj molitvi spominje sam sebe, (dakle: »zajedno sa mnom nedostojnim tvojim slugom (i s mojim pomoćnim biskupima«, ili kad misi izvan svoje dijeceze: »zajedno s mojimm bratom I. biskupom (ili prelatom, prefektom itd.) ove Crkve i samnom nedostojnim tvojim slugom«). Molitva za sebe i spominjanje svoje posebne službe u Crkvi nije slavoljublje nego spominjanje vlastite odgovornosti za dobrobit Božjega naroda. Uz to i biskupi moraju uvijek spomenuti ime biskupa onog mjesta u kojem služe misu.

STATUT HRVATSKE LITURGIJSKE KOMISIJE PRI BKJ

SASTAV I DJELOVANJE KOMISIJE

Čl. 1. Hrvatska liturgijska komisija (dalje: HLK) savjetodani je organ Biskupske konferencije Jugoslavije (dalje: BKJ) za liturgijska pitanja s hrvatskog jezičnog područja (Usp. Lit. konst. SC 44).

Čl. 2. Svrha je Komisije:

a) promicati liturgijsko-pastoralnu djelatnost u duhu liturgijske konstitucije II vat. sabora i drugih liturgijskih dokumenata Sv. Stolice na teritoriju hrvatskog jezičnog područja (Usp. Instr. Inter oecumenici, 44 d),

b) poticati organiziranje liturgijskih tečajeva i drugih sastanaka za liturgijsku formaciju klera i laika (Usp. Lit. konst. SC 14—20),

c) zauzimati se za primjenu liturgijskih smjernica Sv. Stolice i BKJ te o tome izvješćivati Sabor BKJ (Usp. Instr. Inter eocumenici, 44 d),

d) promicati izdavanje liturgijskih časopisa i liturgijske literature na hrvatskom jeziku i ostalih liturgijskih pomagala,

---

*) Što je u ovoj i donjoj zagradi uzeto je iz samoga dekreta.

e) brinuti se za spremanje hrvatskog prijevoda novih liturgijskih tekstova prema smjernicama Sv. Stolice.

Čl. 3. HLK sastoji se od članova biskupâ, zatim svećenikâ i laika, koji su stručnjaci za liturgijska i pastoralna pitanja, a iz raznih su pokrajina hrvatskog jezičnog područja (Usp. Instr. Inter oecumenici, 44).

Predsjednika i članove biskupe bira BKJ, dok ostale članove imenuje predsjedništvo HLK, a potvrđuje Sabor BKJ.

Čl. 4. HLK ima svoje predsjednštvo i radno tajništvo. Predsjednštvo sačinjavaju biskupi izabrani na Saboru BKJ, a radno tajništvo, koje se sastoji od tajnika i dva člana, biraju članovi HLK na svojoj plenarnoj sjednici.

Među članovima HLK biraju se i referenti za pojedine liturgijske djelatnosti, npr.: za misu, krštenje, potvrdu itd.

Čl. 5. HLK se sastaje redovito dvaput godišnje na plenarnu sjednicu (Usp. Inter oecumenici, 44), a izvanredno kad to smatra potrebnim Predsjedništvo HLK ili to zatražiti polovica njenih članova.

Čl. 6. Sjednice saziva i njima predsjeda predsjednik prema unaprijed najavljenom dnevnom redu.

Sjednica je valjana ako joj prisustvuje bar polovina članova.

Predmet rasprave može predložiti trećina članova Komisije 15 dana prije sjednice.

Ako je predsjednik zapriječen, njegovu ulogu preuzimaju članovi Predsjedništva po redu precedencije.

Čl. 7. Na sjednicama svi članovi imaju jednako pravo glasa.

U važnim pitanjima odluke se donose dvotrećinskom većinom glasova.

Koja su pitanja važnija određuje predsjednik.

Čl. 8. Tajnik je glavni organizator cjelokupnog rada Komisije. On je u stalnoj vezi s predsjednikom Komisije i ostalim članovima. Na sjednicama tajnik vodi zapisnik, što ga potpisuje zajedno s predsjednikom.

Tajnik čuva arhiv HLK.

Čl. 9. Materijalna sredstva za organizaciju rada dobiva HLK od generalnog tajništva BKJ, a njima upravlja tajnik ili blagajnik Komisije.

Čl. 10. HLK je povezana s dijecezanskim liturgijskim vijećima i prevodilačkim grupama.

PREVODILAČKA GRUPA

Čl. 11. Za spremanje prijevoda i novih liturgijskih tekstova HLK ima svoju posebnu radnu grupu koja se sastoji od dogmatskih, biblijskih, liturgijskih, pastoralnih, jezičnih i muzičkih stručnjaka, bilo klerika bilo laika (Usp. Instr. »Vijeća« od 25. I 1969. br. 38).

Čl. 12. Članove radne grupe imenuje predsjednik HLK u dogovoru s ostalim članovima (Usp. Ugovor s Kršćanskom sadašnjosti, čl. 2 i 3).

Čl. 13. Radna grupa ima svoga pročelnika i radi prema vlastitim pravilima.

Ona priprema tekstove prema zadatku što joj ga povjerava HLK, a troškove prevođenja i izdavanja snosi izdavač liturgijskih knjiga, koji time stječe Copyright na njihovo štampanje (Usp. Ugovor, čl. 4 sl.).

Čl. 14. Tekst što ga pripremi radna grupa može privremeno odobriti HLK radi eksperimentiranja u točno određenim zajednicama (Usp. Instr. Vijeća od 25. I 1969. br 39).

Čl. 15. Izrađeni tekst koji je po mogućnosti bio prokušan u određenim zajednicama, dostavlja se, ako je moguće svakom članu BK, radi studija prije odobrenja na Saboru BKJ.

Čl. 16. Saboru BKJ prezentira tekst na odobrenje jedan član prevodilačke grupe koga za to pozove predsjednik.

Taj član prevodilačke grupe iznosi pred Sabbor kriterije kojima se vodila prevodilačka grupa kod izrade teksta te odgovara na eventualne primjedbe članova BKJ.

Čl. 17. Sabor BKJ glasa za dotični tekst tajno, te ga odobrava dvotrećinskom većinom glasova (Usp. Inter oecumenici, 28).

Čl. 18. Ako Sabor BKJ odbije tekst u cijelosti, HLK će povjeriti njegovo priređivanje drugim stručnjacima.

Ako Sabor prihvati tekst, ali iuxta modum, HLK će tekst vratiti prevodilačkoj grupi, koja će ga prema primljenim opaskama preraditi i nanovo predložiti Saboru BKJ na odobrenje (Usp. Instr. Vijeća od 25. I 1969. br. 40).

Čl. 19. Ako Sabor BKJ odbije tekst i poslije njegove prerade, HLK će njegovu izradu povjeriti drugim stručnjacima (Usp. Instr. Vijeća od 25. I 1969, br. 40).

Čl. 20. Kad Sabor BKJ odobri tekst potrebnom većinom glasova, predsjednik HLK sastvalja referat o glasanju, u

smislu Instrukcije Inter oecumenici, 29, i dostavlja ga u dva primjerka Kongregaciji za bogoštovlje na potvrdu. Referat potpisuju Predsjednik i tajnik BKJ.

Čl. 21. Liturgijski tekst što ga je odobrio Sabor BKJ i potvrdila Kongregacija za bogoštovlje predaje se na štampanje izdavaču s kojim se sklopljen predmetni Ugovor.

Čl. 22. Ako se Sabor BKJ nema skoro sastati, a HLK smatra da se neki liturgijski tekst mora predati na upotrebu, bilo da to traži opći crkveni zakon bilo naše domaće prilike, tekst će predložiti Predsjedništvu BKJ da ga odobri »ad interim«, a zatim Kongergaciji za bogoštovlje, da ga u istom smislu potvrdi, te će se predati izdavaču na štampanje (Usp. Instrukciju Vijeća od 25. I 1969, br. 24 i Declaratio . . . u »Notitiae« n. 45) 1969 (p. 68).

Čl. 23. Ovaj Statut stupa na snagu kad ga odobri Sabor BKJ, osim ako Sabor drugačije odredi.

TAJNIŠTVO BISKUPSKE KONFERENCIJE

Br. 16/BK — 1973. Zagreb, 13. siječnja 1973.

Gornji je Statut odobrila Bisk. konferencija na svome plenarnom zasjedanju 13. listopada 1972.

U SVIJETU KOJI SE KREĆE:

CRKVA OKRENUTA BUDUĆNOSTI

U nešto skraćenom obliku ovdje donosimo prijevod pastirskog pisma biskupâ Gornje Normandije (Francuska). Ovi problemi nisu nužno i naši, ali su nam u mnogočemu bliski.
Prijevod prema LA DOCUMENTATION CATHOLIQUE, br. 1625 (1972.), str. 788.

I. SVIJET U POKRETU

U našem vremenu još uvijek sretamo ljude i žene koji su čitav svoj vijek proveli u granicama svog sela ili svog kraja, gradske četvrti ili grada. Na jednom su se mjestu odgojili;

na tom istom mjestu su vjenčali »zemljakinju« ili »zemljaka«; često su na tom mjestu vršili isti posao kao i njihovi roditelji ili djedovi. Kad su ostarjeli, izabrali su zimovalište u staroj obiteljskoj kući ili kod svoje djece.

Ali, ono što je jučer bilo pravilom, od danas teži da postane iznimkom. Te ljude i te žene, koji su proživjeli jedan statičan svijet, u čudnoj suprotnosti s našim, promatramo s prikrivenom sjetom kao svjedoke vremena koje će sutra biti samo daleko sjećanje.

Čovjek putnik

Čovjek koji se stvara u ovoj drugoj polovici XX st. od svog je rođenja obilježen znakom pokretljivosti. I kad kažemo »od samog rođenja«, ne mislimo pri tom na neku običnu sliku. Dok su naime njegovi roditelji došli na svijet u očinskom domu, on po prvi put otvara svoje oči u rodilištu. **Rađa se kao putnik,** i to će ostati.

Ako je možda istina da suvremeni čovjek u najranijoj dobi svagdano ne putuje u rodilište i ako se do dvanaeste godine mora zadovoljiti sa školom na selu ili u četvrti svog grada, njegov svijet će ubrzo proširiti gimnazija ili stručna škola, sveučilište ili radionica.

U isti mah suvremeni čovjek ulazi, i to naglo, u svijet zabave koji mu otvara nove putove, gdje će doživjeti nove susrete. Nalazeći se daleko od svijeta odraslih i instinktivno neraspoložen prema svakoj organizaciji koja u sebi sadrži spektar svrstavanja, on se priklanja »prirodnim bandama« ili klubovima, nalazi svoje mjesto u skupinama koje mu poslužuju kao okvir za razmišljanje i razgovor, stvara veze i traži kulturna sredstva u omladinskom domu, svladava velike udaljenosti, uz pomoć suvremenih sredstava čak dokida granice, razastire svoj šator u krajolicima koji mu pružaju radost otkrivanja, te u svratištu za omladinu postiže smisao za sveopće.

Kad suvremeni čovjek odraste ne prestaje biti pokretan. Ako je radnik, trebat će mu mnogo vremena dok osigura stabilnost svog posla: ekonomski stečaj često ga prisiljava da mijenja poduzeće, nekad i da se u nj »povrati«. Ako je kao zemljoradnik prisiljen da napusti svoj mali posjed, on doživljava dnevno putovanje do posla i natrag ili ponekad sezonsko izbivanje od svojeg doma. Ako je službenik, uvijek je izložen na milost i nemilost promjene.

Izmijenjen...

Međutim, to nije najvažnije. Suvremeni čovjek nije samo putnik. Mijenjajući svoje boravište on se duboko preobliku-je. To smo već spomenuli kad je bilo govora o mladom čov-jeku. Za njega je ta duboka promjena sasvim očita. Ali to je također istina i za odraslog čovjeka. Svako seljenje, svaka promjena zvanja, svaka izmjena položaja ili načina života stvara za njega novu mrežu odnosa, nova prijateljstva, otva-ra vidike, nove oblike zabava, pruža susret s novim ideologi-jama, u jednu riječ, stvara novu kulturu. On je više-manje u položaju da postane drugi čovjek.

Ponekad izbačen...

Često se također događa da suvremenog čovjeka ta pro-mjena izbaci do te mjere da gubi svoj identitet. Da li je se-ljak koji radi u tvornici još uvijek zemljoradnik ili radnik? A gdje je prisutan tvornički radnik: na poslu, u svojoj obi-telji, ili u krugu zabave? Što postaje središte okupljanja za čovjeka koji pet dana u sedmici radi, a dva preostala dana provodi na selu u drugom stanu?

Sva ta pitanja nisu, dakako, uvijek bez odgovora. Ali sama činjenica da se mogu postaviti, očituje jednu od ozna-ka suvremenog života. Ne samo da ona ljude čini pokretni-ma i ne samo da ih mijenja, nego ide za tim da njihov život dijeli na odvojene dijelove u izrazito omeđene pregrade: ovdje posao, tamo obitelj, drugdje opet zabava. Sve to stva-ra novi oblik čovjeka koji doživljava poteškoću u stvaranju svoga nutarnjeg jedinstva.

Pogled Crkve

Upravo takvom suvremenom čovjeku, ubačenom — htio on ili ne — u još neviđen vrtlog svijeta koji je u punom preobražaju, i koji je u opasnosti da se više ne nađe, posla-na je Crkva Isusa Krista da mu navijesti blagu Vijest ljubavi Božje. Kako bi Crkva ispunila svoju zadaću, ako ne bi imala osjetljivu svijest za izuzetnu promjenljivost trenutka? I tre-ba imati na pameti da Crkvu ne čine samo biskupi. Crkva je sav kršćanski narod, sastavljen od ljudi i žena, mladih i djece, lajika i svećenika, redovnika i redovnica.

Razborita simpatija

Mi vas već od danas pozivamo da u vezi s današnjom situacijom imate stav **razborite simpatije.** Ne možemo pustiti s vida da je i svijet koji danas nastaje obilježen grijehom..., kao uostalom i mi svi! Tako je uvijek bilo, i povijest je tu da nam kaže kako ni mnoga prijašnja razdoblja, po izgledu mirnija i slavnija, nisu bila izuzeta od teških mana.

Za kršćane nijedna težnja ne bi bila manje plodna od one koja bi ih nagnala da svaku promjenu gledaju s tjeskobnim raspoloženjem, da se hvataju prošlosti jeftino je kruneći izmišljenim vijencem i da njeguju nezdravu čežnju koja bi ih učinila odsutnima iz svijeta, da ih pri tom ne približi Bogu.

Naš svijet je onakav kakav jest: težak i privlačiv, rušilački i stvaralački, pun prijetnji i obećanja, to je istina. Ali u krajnjoj liniji to je naš svijet, onaj svijet u čijoj sredini je Gospodin htio da mu pružamo svjedočanstvo; onaj svijet u kojemu imamo dužnost da mu otkrivamo otkupiteljsku ljubav. To je svijet koji je »Bog toliko ljubio da je poslao svog Sina da nas spasi«, kako je to kazao sam Isus. Prije nego što ga osudimo, uzmimo ga u naše molitve i naše prikazanje.

II. CRKVA OKRENUTA BUDUĆNOSTI

U ovoj posljednjoj trećini XX st. čovjek živi u znaku promjene, kako smo to već naglasili. Postavljen, istrgnut i ponovno stavljen ovdje ili ondje, on proživljava često i protiv svoje volje nutarnje promjene koje ga ponekad izbacuju do te mjere da mu prijeti razaranje. Kako treba da se postavi Crkva prema tom čovjeku za kojeg ona snosi odgovornost pred Bogom? To je naše današnje pitanje.

Naš će odgovor biti jednostavan: **Crkva Isusa Krista** zbog opasnosti da zaniječe samu sebe **mora biti odlučno okrenuta budućnosti.**

Kod nekih će takva tvrdnja možda izazvati izvjesno iznenađenje. Nije li Crkva Isusa Krista, reći će nam, po svojim počecima uronjena u prošlost koja je za nju sveta? Ne

mora li ona, u prvom redu i iznad svega, biti vjerna svojim počecima Kristu koji ju je osnovao, Duhu koju ju je rodio, vjeri koju je primila, sakramentima koji je vezuju s tajnom njezina jedinog Gospodina, konačno biskupima i papi koji evo već dvadeset stoljeća u njoj posadašnjuju zadaću apostolâ i Petra? Ukratko, ne počiva li na Predaji sâmo postojanje Crkve, na Predaji koja se sa svoje strane učvršćuje na Svetom Pismu?

Sve je to istina i neka nam se vjeruje da nijedan čas nismo mi pomislili poricati to. Znademo, Crkva je vjernost punini Objave koju je jednom čula od Isusa Krista i koju mora čuvati čistu od svakog skretanja. Crkva ne može ništa oduzeti ni nadodati »pokladu« Riječi Božje (riječ »poklad« je od samog sv. Pavla), kao što joj nije dozvoljeno da ga prilagodi raspoloženju vremena. To je sigurno. Ali to sve nije dovoljno da se obilježi vjernost Crkve.

Veliki dar koji je Krist dao svojoj Crkvi nije neki mrtvi poklad koji treba budno čuvati u kutiji od dragulja. On je prije svega Duh, njegov Duh, Duh Pedesetnice (Duhovskog blagdana).

Trostruka vjernost

Po Duhu Svetom, Krist za Crkvu nije samo uspomena, ma kako draga ona bila. Krist je za nju **prisutnost,** prisutnost samog Uskrsnulog koji ne prestaje oživljavati svoju Crkvu, poticati je naprijed na putove povijesti, »ispunjati je snagom« za djelo spasenja svakoga čovjeka »dok on ne dođe«.

Biti vjeran za Crkvu to u isti mah znači sačuvati pravo sjećanje na početke, slušati Duha koji njoj **u sadašnjem trenutku** ne prestaje govoriti, **i biti okrenuta budućnosti** kamo je usmjeruje božansko obećanje prema danu Gospodnjem i događaju njegova kraljevstva. Trostruka vjernost, satkana u nerazorivo jedinstvo s Kristom koji je bio, koji jest i koji dolazi! Željeti sačuvati vjeru u Krista od jučer a da se pri tom ne posveti pažnja Kristu koji je tajnovito prisutan u svijetu danas, i ne pripremajući se zanosno za dolazak Krista na koncu vremena, to bi značilo izopačiti sadašnjost, nijekati nadu i učvrstiti se u mrtvoj prošlosti. Krist je barem toliko u nama i ispred nas koliko je iza nas.

Zahtjevi vjernosti

Što od nas traži ta vjernost sadašnjosti i budućnosti?

Osloboditi se lažne vjernosti:

1. Vjernost prije svega traži da u vidu pročišćavanja **provjeravamo našu vjernost samoj prošlosti.** To kažemo zbog toga što, s obzirom na prošlost, postoji i lažna vjernost koja je iskrivljavanje.

Tokom svoje duge povijesti Crkva se obogatila razmišljanjima svojih naučitelja i iskustvom svojih svetaca. Sve je to vrlo dragocjeno. Ali ona je zbog toga što u sebi ima i ljudski elemenat opteretila svoje nasljeđe praksom koja nema veze s njezinom porukom, opteretila ga je lažnim putnicima iz civilizacijâ u kojima je sudjelovala, suradnjom sa silama ovog svijeta, običajima i navikama koje su možda mogle pomoći njezinu zadaću, ali koje joj sada štete. Sve to treba odvagnuti pod vidom Evanđelja, pročistiti i osloboditi tako da hod Crkve naprijed ne bude zapriječen, kako je rekao papa Pavao VI, »Crkva nije ni muzej, ni groblje, niti zbirka dragocjenih i egzotičnih starina. Ona je živa stvarnost... Ljubite Crkvu staru i mladu imajte želju da je uzdržite živom u trajnom i suvremenom obnavljanju« (govor od 19. kolovoza 1964.).

Svima su nam potrebne te riječi, osobito ako nas promjene, koje je želio Koncil i koje su se izvršile u njegovu duhu, nalaze smetene i ispunjene čežnjom za prošlošću. Ima bez sumnje, tu i tamo, promašaja koje treba ukoriti, kao što ih je uvijek bilo. Mi to ne niječemo. Ali to nas ne smije dovesti da prkosimo neophodnim reformama koje se vrše u istinskoj vjernosti duha.

Poznavati naš svijet

2. Vjernost sadašnjosti i budućnosti od nas još zahtijeva **da mi svi poznamo naš svijet i da ga ljubimo.** Samo uz tu cijenu će Crkva biti okrenuta budućnosti.

Zato vam danas predlažemo odvažan prijedlog: da li želite sudjelovati u promjenama koje se odvijaju pred našim očima, ali ne samo općenito kao što smo mi ovdje učinili, nego na određen i stvaran način, u vašem gradu, u vašem kraju, u vašem djelokrugu? Ako prihvaćate naš prijedlog, kroz kratko vrijeme dobit ćete na raspolaganje nekoliko pi-

tanja za razmišljanje. U narednim mjesecima moći ćete ih zajedno proučavati u skupinama kojima pripadate, kao što su: pastoralni savjeti, savjeti za razne poslove, pokreti Katoličke akcije, razni drugi skupovi. Ako ne pripadate nijednoj skupini, moći ćete je osnovati za tu zgodu.

Cilj tog posla bit će dvostruk. Prije svega, bit će potrebno ustanoviti sve raspoložive pogodnosti koje sadašnja pokretljivost pruža evangelizaciji, kao i zapreke koje se postavljaju na putu. Bit će zatim potrebno pronaći načine koji su prikladni da se što bolje odgovori potrebama ovog trenutka.

Gdje je život?

3. To nas vodi do trećeg zahtjeva koji se pred nas postavlja, ako želimo da Crkva bude okrenuta budućnosti: **biti i djelovati tamo gdje je život.**

Želimo kazati »pravi život«. Ne onaj koji životari, koji se provlači, koji jedva preživljuje, nego onaj koji izbija, koji iskrsava sa svih strana, koji eksplodira u opasnu, ali širokogrudnu slobodu, život koji po novim snagama pruža svoj mladenački zanos prema nespoznatljivoj budućnosti.

Razumijemo se dobro. Nije ovdje govor o tome da Crkva napušta, ma koliko malo to bilo, svoje sinove i kćeri nad koje silazi večer nakon radom ispunjenog dana. Oni koji već opažaju obrise zore onog dana koji nema kraja, imaju pravo da njihova vjera bude rasvijetljena Riječju Božjom, da njihova nada bude hranjena njezinim obećanjem, a njihovo srce ugrijano njezinom ljubavlju. Mi ne pravimo razlike među osobama koje su, sve, podjednako drage Crkvi. Ali mi se smatramo dužnima okrenuti, unutar gradskih četvrti, onima koje ispunja život.

Mislimo na gradske četvrti koje se gomilaju i šire iz dana u dan, na industrijske centre koji posvuda niču, na sela — centre koja će sutra biti čvorišta obnovljenog seoskog svijeta, na sabirališta mladih koji se bude i koji se sele kao tekući novac, na školski i sveučilišni svijet koji zabrinjava i obećaje, na kolonije emigranata koji iz Portugala ili Italije, iz sjeverne ili crne Afrike dođoše u našu zemlju tražiti rad i gostoprimstvo. Čitavom tom svijetu koji živi i koji se kreće, koji se nada, bori i trpi, mora biti pristupna Crkva, ali ne kao osvajateljica nego kao poslužiteljica, ne po bučnim deklaracijama, nego tiho, poput kvasca u tijestu.

Upravo takav način prisutnosti ćete i vi trebati pronaći, ako se uistinu želite uključiti u traženja koja vam predlažemo. Vi možete sa svojim svećenicima pronaći novo lice koje Crkva mora dobiti da bi odgovorila svojoj zadaći.

Prisutnost Crkve — prisutnost Duha Svetoga

Dužnost je vaših biskupa da vam ponovno kažu koji je neizostavni uvjet pod kojim je moguće zakonito govoriti o prisutnosti Crkve. **Crkva nije prisutna ako Duh Sveti nije u živim i sabranim kršćanima.**

Ono, dakle, što je važno sastoji se u tome da u svakom živom centru našeg društva postoji skupina kršćana, ma kako neznatna bila, kojoj prva briga neće toliko biti da uokviruje i organizira koliko da otkriva prisutnost Duha. To znači da će prije svega biti spremni da pospješuju i podižu sve ono što u srcu sadašnje pokretljivosti može pomoći čovjeka da preko razmišljanja postiže staloženost svoga nutarnjeg bića, da mu dade postojanost i vrijednost, da odmjeri nedokućive dubine njegovih duhovnih težnji, u jednu riječ da budu bolji ljudi. Suvremeni čovjek upravo na tom putu ima prilike da u Isusu Kristu, preko trenutaka svijetla, prepozna Boga koji je duh.

Sve ostalo što se zove... uključenost kršćana u ekonomska i politička tijela, borba za pravdu i mir, napori uloženi u cilju »humaniziranja« pokretljivosti, različiti pothvati za odgoj i kulturu, uvijek nanovo prihvaćanje zadatka za oslobođenje čovjeka, sve to mora ići prema istom cilju: svakoj ljudskoj osobi pružiti mogućnost da otkrije svoju duhovnu dimenziju bez koje ona neće biti istinski ljudska i bez koje neće dospjevati do slobode djece Božje. To je prava zadaća Crkve u svijetu koji je u dubokoj promjeni.

Zaključak

Time zaključujemo. Sve veći broj ljudi i žena, osobito među mladim naraštajima, u ovom našem uznemirenom i zbunjujućem svijetu podiže svoj glas da pokaže kako nije moguće zadovoljiti se s potrošačkim društvom u kojemu tehnika prijeti uništenjem. Više nego sredstva za život oni se zanimaju za smisao života. Da li će im Crkva Kristova znati

otkriti, preko riječi i preko djela, jezikom koji je njihov, sigurnu tajnu koju posjeduje i koja može pružiti smisao njihovu postojanju kao i našoj ljudskoj povijesti? Na kršćanima je da, po vjernosti Duhu koji ne prestaje djelovati, odgovore na događaj Onoga koji dolazi.

Biskupi Gornje Normandije

POZDRAV MIRA PRIJE PRIČESTI

Braćo i prijatelji!

Mnogi su mi između vas napisali svoje primjedbe u vezi s bogoslužjem obnovljene mise. Zato vam iznosim kakav bi morao biti naš zajednički napor u tom smislu.

Kada se sakupljate na susret s Bogom, proživljavajte uistinu ono što izražavate u bogoslužju; dakle, preko događaja vašeg života, preko radosti i patnji kojima će biti prožet, **Gospodin će za vas biti zaista Netko;** on će to biti za sve one s kojima dijelite život, za svijet s kojim suosjećamo.

Jedan novi liturgijski gest na poseban je način privukao pažnju nekih koji su mi pisali. U buduće, tamo gdje to bude moguće i prikladno, kršćani će prije nego što prime Pričest biti pozvani da izmijene **gest mira i prijateljstva.**

Prvi put sam promatrao pokušaj toga gesta kod jedne mise mladih u svibnju prošle godine. Kršćanima koji su se u dva reda približavali da se pričeste, preporučilo se da prije nego što prime Tijelo Kristovo izmijene pozdrav rukom s bližnjim. U simpatičnom i ugodnom zbližavanju, dječaci i djeca, Crnci i Bijelci, mladići i djevojke, pružali su izmjenično gest prijateljstva. Zatim su se okretali prema Gospodinu, još svijetla lica od smjeha kojim su pozdravili svog brata.

Sada se taj gest obavlja malo prije Pričesti. To je izvanredna prilika da se upozna susjed. Nedavno na Pont de Neuilly polazeći na posao jedna je osoba prepoznala u djevojci koja je čekala autobus, kršćanku koja se malo prije pričestila u crkvi sv. Ivana Krstitelja. Započeše razgovor i upoznaše se. Da nije bilo onoga gesta u crkvi, te osobe ne bi bile svratile pažnju jedna na drugu.

Crkva nije anonimno društvo

Jedan se između vas boji da će ovaj gest postati nešto umjetno: »Po sebi, on može pokazivati određeni smisao ako je spontan; kad se obavlja u zajednici, on gubi mnogo od

otkriti, preko riječi i preko djela, jezikom koji je njihov, sigurnu tajnu koju posjeduje i koja može pružiti smisao njihovu postojanju kao i našoj ljudskoj povijesti? Na kršćanima je da, po vjernosti Duhu koji ne prestaje djelovati, odgovore na događaj Onoga koji dolazi.

Biskupi Gornje Normandije

POZDRAV MIRA PRIJE PRIČESTI

Braćo i prijatelji!

Mnogi su mi između vas napisali svoje primjedbe u vezi s bogoslužjem obnovljene mise. Zato vam iznosim kakav bi morao biti naš zajednički napor u tom smislu.

Kada se sakupljate na susret s Bogom, proživljavajte uistinu ono što izražavate u bogoslužju; dakle, preko događaja vašeg života, preko radosti i patnji kojima će biti prožet, **Gospodin će za vas biti zaista Netko;** on će to biti za sve one s kojima dijelite život, za svijet s kojim suosjećamo.

Jedan novi liturgijski gest na poseban je način privukao pažnju nekih koji su mi pisali. U buduće, tamo gdje to bude moguće i prikladno, kršćani će prije nego što prime Pričest biti pozvani da izmijene **gest mira i prijateljstva.**

Prvi put sam promatrao pokušaj toga gesta kod jedne mise mladih u svibnju prošle godine. Kršćanima koji su se u dva reda približavali da se pričeste, preporučilo se da prije nego što prime Tijelo Kristovo izmijene pozdrav rukom s bližnjim. U simpatičnom i ugodnom zbližavanju, dječaci i djeca, Crnci i Bijelci, mladići i djevojke, pružali su izmjenično gest prijateljstva. Zatim su se okretali prema Gospodinu, još svijetla lica od smjeha kojim su pozdravili svog brata.

Sada se taj gest obavlja malo prije Pričesti. To je izvanredna prilika da se upozna susjed. Nedavno na Pont de Neuilly polazeći na posao jedna je osoba prepoznala u djevojci koja je čekala autobus, kršćanku koja se malo prije pričestila u crkvi sv. Ivana Krstitelja. Započeše razgovor i upoznaše se. Da nije bilo onoga gesta u crkvi, te osobe ne bi bile svratile pažnju jedna na drugu.

Crkva nije anonimno društvo

Jedan se između vas boji da će ovaj gest postati nešto umjetno: »Po sebi, on može pokazivati određeni smisao ako je spontan; kad se obavlja u zajednici, on gubi mnogo od

svoje jednostavnosti. Ako bi se taj običaj poopćio, on nam više ne bi ostavio nikakve slobode djelovanja; teško je odbiti pruženu ruku, pa bilo to i iz uljudnosti«. To se upravo dogodilo u Blagis-u: »Ali, moj mladi prijatelju, ja vas ne poznam«, mrmljala je neka gospođa odbijajući ruku koju joj je pružio neki mladić s ugodnim osmijehom u času kad su se imali zajednički pričestiti.

Naravno, ne smije tu biti govora o običnom gestu uljudnosti. Ali ne treba niti misliti da možete ostati u anonimnosti među masom. Crkva nije anonimno društvo. Ona je u najvišem smislu mjesto osobnih dodira. Mi smo članovi jednog istog Tijela kome je Krist glava, govorio je sv. Pavao. A sv. je Augustin nadodao: »Ako se dijeliš i samo od jednog među tvojom braćom, dijeliš se od samog Krista; Krist se, naime, ne dijeli od svojih članova.«

Ovaj gest pažnje i prijateljstva ima smisla i istine samo uz uvjet da je vaš život u njemu sadržan. Nije dovoljno da se susjedu kod mise svrati pažnja ako ste redovito ravnodušni prema susjedu vašeg kata ili prema susjedu na poslu, prema onome s kojim živite i koga niste izabrali, prema onome koga Evanđelje zove našim bližnjim i kome nas Gospodin zove da mu se obratimo, da ga pomognemo, ako treba, kako je to učinio Milosrdni Samaritanac.

Zajednički svladati ono što nas dijeli

Nije dovoljno da u životu nasljedujemo ono što radimo preko mise. Radi se prije o tome da preko mise izražavamo istinu koju smo proživljavali u srcu kod naših ljudskih nastojanja kako bi sav taj život pokazao blizinu Krista, jedinog Spasitelja.

Ovdje se sada postavlja jedan teži prigovor: »Na taj način se u Crkvu uvlači hipokrizija. Preko mise će dolaziti do prijateljstva i smijeha, a izvan mise to će se omalovažavati.« Oni koji se tako izražavaju ne misle samo na indifirentnost i egoizam koji nas može obuzeti nakon obavljenog bogoslužja. Oni imaju iskustva sa svim što kršćane može međusobno snaći u svagdašnjem teškom životu. Oni ne nalaze razloga da odjednom u crkvi međusobno pružaju ruku ljudi koji to ne čine u životu i koji čak to odbijaju. Dakle, ne radi se o tome da preko mise pokazujemo osmijeh a da izvan mise nastavljamo živjeti u podijeljenosti.

Da bismo postali sposobni za takav gest i da pri tom ne lažemo, potrebno je prisjetiti se da Evanđelje od nas ne traži manje od toga. Mi smo bez sumnje odveć zaboravili ono što nam bogoslužje dozivlje u pamet: »Kad prikazuješ svoj dar na oltar, idi prije i pomiri se s bratom svojim, zatim se vrati i tada prinesi svoj dar.«

Potrebno je, dakle, da u dnu srca imamo **trajnu i djelotvornu odluku približiti se onom susjedu kojega nerado susrećemo,** koji je naš brat u Kristu, usprkos svemu što nas može dijeliti, **i da s njime promotrimo,** u svjetlu Gospodinovu, **kako zajednički nadvladati ono što nas dijeli.**

Ne varajmo se! Ovaj novi liturgijski gest važniji je od drugih izmjena koje su vas možda više očarale, kao npr. mogućnost primanja Pričesti na ruku. Ovaj nas gest podsjeća da u Kristovu Tijelu, koje je Crkva, nitko ne može biti sjedinjen s Glavom, koja je Gospodin Isus u osobi, ako odbija tražiti jedinstvo s jednimm drugim članom, njim i njegovim bratom.

Prije svega **treba da živimo u istinu među ljudima, a da onda to izrazimo u bogoslužju.** Upravo takvom cijenom će Gospodin biti Netko za nas u čitavom našem životu, i takvom cijenom ćemo ga očitovati tamo gdje nam dade da živimo.

Msgr. DELARUE, biskup Nanterre-a
(La documentation catholique, br. 1556 (1970.), str. 131)

NOVE KNJIGE

J. Badalić: **Milan Pavelić,** svećenik i pjesnik.
Naručuje se ili na adresu pisca: Josip Badalić, 51410 Opatija, Rakovčeva 12, ili: Rudolf Breber, Palmatićeva 31, 41001 Zagreb, pp. 699.

F. Kuharić, **Istina o braku, ljubavi, rastavi, kontracepciji, pobačaju, odgoju.** Korizmena poslanca. Zagreb 1973.

J. Oberški — A. Rebić, **Biblijska povijest.** Zagreb 1972. Narudžbe: Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, 41000 Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.

R. Grgec, **Novo i staro.** Zagreb 1973. Narudžbe: Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, 41000 Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.

Živan Bezić, **Kršćansko savršenstvo,** III izdanje, Crkva u svijetu, Split 1973. Knjiga ima 430 strana, cijena 50 din. Narudžbe prima: Uprava Crkve u svijetu, Zrinsko-Frankopanska 14, 58000 Split.

KNJIGE

DRUGI OSVRT NA ČASOSLOV

»Kršćanska sadašnjost« dala se na velik i težak pothvat da priredi i izda hrvatski prijevod obnovljenog Časoslova. Ne zna se s koliko i s kojim stručnjacima izdavač raspolaže za taj veoma opsežan posao, ali je i sam predviđao da pojedini sveščići neće izlaziti uvijek pravovremeno. U tu je svrhu »Srednjaku« bila priložena »Tablica biblijskih čitanja« za cijelu liturgijsku godinu da ti navodi »mogu pomoći u moljenju Časoslova prije no što iziđu »sveščići« u kojima će se donijeti sam tekst čitanja«. Stoga se ne treba čuditi da je 1. sveščić (Došašće i Božićno vrijeme) stigao tek pri kraju tog razdoblja, a mnogima ni do tada. Teško je bilo onima koji su ga čekali, no sigurno još teže onima koji su ga priređivali i izdali. Hvala im na trudu i brizi.

Tko se kada tim bavio zna kako je teško prevesti točno i lijepo liturgijske molitve, otačke perikope i pogotovo himne. Treba svakako priznati da su naši prevodioci velikom većinom bili sretne ruke i mnogi su vrlo teški tekstovi prevedeni upravo majstorski. Njihov rad zaslužuje to veću pohvalu jer ni u najbogatijim našim bibliotekama ne postoje mnogi otački tekstovi u kakvu prijevodu na neki živi jezik. Vidi se da su na poslu bili pravi stručnjaci koji nam plodove svoga rada predavaju anonimno, kao što je iz Rima preporučeno i kako dolikuje liturgijskim tekstovima i njihovoj tradiciji.

Nažalost ne možemo toliko hvaliti one koji su morali prijevod dotičnih stručnjaka temeljito pregledati prije nego je išao u tisak. Čovjek se ne može oteti utisku da je korektor zatajio ili čak posve nedostajao. Samo tako se moglo dogoditi da se nije našao tko bi inačice, koje je prevodilac stavio u zagrade, precrtao (npr. na str. 772).

Stoga je potpisani uložio nešto vremena i truda da pregleda sada tiskane liturgijske i patrističke tekstove ovog sveščića pa da ovdje upozori na neke manjkavosti i netačnosti prijevoda. Možda će to kome poslužiti, a i onako ovo nije definitivan prijevod novog Časoslova. Prema službenom izvještaju plenarnog jesenskog zasjedanja naše Biskupske konferencije ovo joj je izdanje predstavljeno »kao privatno, studijsko«. Biskupi su ga privremeno odobrili za liturgijsku porabu, a isto tako i Sv. zbor za bogoštovlje »sve dok ne bude izdan potpuni hrvatski tekst Liturgije časova« (dekret od 11. studenoga 1972).

Potpisani nije pregledavao prijevod biblijskih tekstova jer za to je nužna specifična stručnost. Nije ulazio u stil pregledanih prijevoda jer taj i kod prevođenja odrazuje pisca i u to je teško dirati.

Na str. 695—7. nastavlja se kao u »Srednjaku« (v. Služba Božja 1972, 375—7) donositi Pavelićev prijevod himana iako su sada u Časoslovu prema izvornoj recenziji. Tako je u 1. i 3. himnu drukčija 3. kitica, a sva tri imaju i drukčiju konkluziju. Tu manjka i zaključni Amen.

Na str. 702. u 5. alineji 2. čitanja čini se da je bolje reći »tad će« nego »sad će«. Tako i u slijedećoj alineji »uvjerava (persusasione)« mjesto »svjetuje«, i na kraju »oni će se nužno (necessario, bezuvjetno) podložiti njegovu kraljevstvu« a ne da će ih »silom podložiti«.

Na str. 703. mjesto »iskaz vjere« u 2. alineji bit će bolje i jasnije »sadržaj (tenor) vjere«. U 1. Odgovoru Otpjeva poziv nije upućen »Vi, djeco puka i vi odličnici« nego »Svi stanovnici zemlje i sinovi ljudski (Quique terrigenae, et filii hominum)«.

Na str. 706. u 3. antifoni II. Večernje mjesto »djelu njegovu« točnije je »djelima njegovim (opera sua)«.

Na str. 709. pri kraju 2. alineje u izvorniku je »djelovanjem svete vjere i sakramenata« jasnije stavljeno ispred »hoćemo primiti milost« i tako nema sumnje da se »i po njoj« odnosi na milost a ne na vjeru.

Na str. 714. na početku 2. čitanja mjesto »nepromjenljivi« treba da stoji »neshvatljivi (incomprehensibilis, neobuhvatani)«.

Na str. 715. odmah na početku čudno zvuči da je Sin Očev »razlog« kad »ratio« može značiti »misao«. Na kraju iste alineje sigurno je tiskarska pogreška »postao jednom« kad je u izvorniku »jedno (unum)« i Krist je preuzeo obje naše suprotnosti, tijelo i duh. U 4. alineji nisu prevedene riječi »ad montes et colles, in quibus sacrificabas«.

Na str. 716. u 1. dijelu predzadnje prošnje nije sačuvana evanđeoska slikovitost »Humilia montes superbiae nostrae«.

Na str. 719. u 1. prošnji mjesto »svome narodu« izvornik ističe »koji smo tvoj rod (tvoga roda) — quod sumus genus tuum«.

Na str. 722. u 2. dijelu predzadnje prošnje mjesto »razdvoji« bolje bi njezinu 1. dijelu odgovaralo »spoznaj (discerne)«.

Na str. 724. na početku prošnji suvišno je dodano » i sreću«.

Na str. 726. na vrhu mjesto »poznat« bolje »ne bi imao pravog smisla (insulsus)«. Malo dalje poslije »znakovi« treba dodati »više puta (multiplici mutatione)«. U slijedećoj alineji mjesto »upozorio« izvornik ima »opisao (descripsit)«. Na kraju čitanja mjesto »povučenosti« smisao izraza »timiditate« i slijedeći biblijski navodi traže »bojažljivosti«, a treba izbaciti ono što je u zagradama ili to ostaviti mjesto onoga »jer je Gospodin s nama«.

Na str. 727. na kraju antifone manjka »aleluja«. U predzadnjoj prošnji mjesto »pouzdanje« možda bolje »uvjerenje (fiduciam)« kad i onako slijedi »i nadu«.

Na str. 731. u 2. alineji 2. čitanja mjesto »pa i ono« treba biti »i onoga (et quae te iuvante)« jer ne smijemo odstraniti ono što nam pomaže tražiti Boga. Kad je u predzadnjoj alineji istog čitanja naglašeno »tam male«, dobro bi bilo to izraziti i u prijevodu.

Na str. 733. u 2. prošnji stoji »svakom (omni) radošću«.

Na str. 737. u 2. alineji mjesto »roda« jasnije »ploda (fructum«).

U slijedećoj alineji mjesto »očitom« mora stajati »sadašnjom (praesentem)«, a u slijedećoj alineji iza »na nebu« treba dodati »da budu također i strpljivi (ut patientes quoque sint) te im govori:«

Na str. 738. u 2. prošnji mjesto »nepokolebljivoj« za latinski »sine quaerela« bolje »u svetosti kojoj nema prigovora« ili nešto slično.

Na str. 742. u 2. prošnji »odstrani od nas neraspadljivost« nije posve točno za latinski »ab omni corruptione humanae conditionis nos elue — ... svu pokvarenost ljudske naravi«. Odmah dalje mjesto »uništiš« treba da stoji »podneseš (perferre)«, a slijedeća je prošnja u izvorniku dosta duža pa bi se mogla ovako prevesti: »Na tvoj će sud s tobom doći i naša plaća, a tvoja će nam običajna dobrota doći u susret kao nagrada — u toj svojoj dobroti odagnaj od nas uvijek svaku bol«. U molitvi »nulla opera terreni actus« teško da znači »rad na izgradnji ovog svijeta«, a i njezin završetak bi mogao biti jednostavniji, možda: »da nas nauk nebeske mudrosti učini dionicama Kristova zajedništva«.

Na str. 743. u 2. antifoni ne stoji »kćeri Sionska« nego »filia Ierusalem«. Tako i na str. 808. kao i redovito kad se tekst ponavlja.

Na str. 744. latinski ne piše »Riječ« (u Otpjevu) velikim slovom. Pri kraju 2. alineje 2. čitanja mjesto »u prilog« možda kraće »o«, a za »nedohodnu« malo dalje možda običnije »nepristupačnu (inaccessum)«. U dvostrukom »blagovjesniče« valjda je tiskarska pogreška »Sione... Jeruzaleme« za »Siona... Jeruzalema«.

Na str. 746. u antifoni treba dodati »meum — svoga Glasnika«, a u 2. prošnji su ispuštene dvije riječi: »Vjerujemo (crederis)« i »manifeste očito«, dok je »na nama (in nobis)« jače od samoga »nam«.

Na str. 748. čudno se moli »opravdaj svaku našu krivnju« i bit će bolje: »oslobodi nas od svake krivnje (iustifica nos ab omni reatu)«.

Na str. 750. na početku 2. alineje mjesto »temelj onom pravu kojim« možda bolje »smisao onom nastupu kad (ili: one vlasti kojom) — auctoritatis illius sensus«.

Na str. 751. u antifoni stoji »nebesko (caelorum)« a ne »Božje«. U Molbenici »da sve koje k sebi združi, oslobodi od vlasti grijeha« ne prevodi točno tekst »ut redeuntes ad se a mortis periculo liberet«. Malo dalje je dodano: »jedino« i »o tvom dolasku«.

Na str. 752. na početku mjesto »besprijekornim životom služimo svojoj braći« latinski ima »nostrae servitutis illibata puritate«. Niže u 2. prošnji mjesto »zaštiti zaštitom« bolje »brani zaštitom«.

Na str. 757. u 2. prošnji »quod in nos exspectatus impertias« bolje prevesti »ono što daješ onima koji te čekaju«, a u 4. prošnji »quam hic pura fidei incolimus conscientia« ne govori o našem čeznuću već: »kad te ovdje štujemo vjerom i čistom savješću«.

Na str. 759. na kraju 2. čitanja mjesto »već ga vjerovali i iščekivali« treba biti »već ga obećana iščekivali (sed creditum exspectaretur)«.

Na str. 760. u Molbenici mjesto čestog »zazovimo« može se prevesti doslovnije »mu ponavljajmo (iteremus)«, a u 2. prošnji treba dodati »budi uvijek (semper)«.

Na str. 761. u 2. prošnji stoji »svaku (omnem) gnjusobu«, a na str. 765. 1. prošnju počinjemo »Punom (plena) vjerom«.

Na str. 766. u zadnjoj prošnji mjesto »koji s ovog svijeta prijeđoše« treba prevesti »koji su se oslobodili veza tijela (qui corporis nexibus absoluti sunt)«.

Na str. 768. na početku »neposlušnost... uspostavio je« može dati krivi smisao. Nije lako jednim izrazom prevesti Irenejevu »recapitulatio«, ali je svakako točnije »ispravio (ili: obnovio)« kao što je i na kraju čitanja ta riječ prevedena »uspostavljajući i obnavljajući«. U predzadnjoj alineji treba dodati »od početka (ab initio) po ženi«.

Na str. 769. u 1. prošnji »nascentia virtutum in nos corrobora« ne znači »ojačaj nas snagom svoga rođenja« već ojačaj u nama klice kreposti«, a malo dalje »languores« ne »muke« već »slabosti«.

Na str. 771. u 3. prošnji nije riječ o našem postiđenju nego »ne daj da opravdano osudiš (prezreš) one koji u tebe vjeruju — ut credentes in te pro meritis ne contemnes«.

Na str. 772. u 2. alineji jasnije je u izvorniku »S mnogima se dakle (igitur)«, a mjesto »jedinstven« bolje »jedini (unicus) u svojoj ljubavi«. Prijevod je još suviše dodao »i postao s njima jedno«. Malo dalje bolje je ostati kod izvornika »I (et) mnogo je sinova i (et) jedan je sin«, a slijedeću rečenicu početi »Kao što je Glava i udovi jedan Sin i mnogi sinovi, tako...« Zagradu treba ispustiti jer je dodana.

Na str. 773. a kraju 1. alineje mjesto » spravom se drži« treba biti »drži se da se govori skoro izmjenično (fere permistim) i bez razlike«. Zadnja alineja ima lijepu misao koja u prijevodu nije izražena: »I svaka je vjerna duša (Unaquaeque etiam fidelis anima) zaručnica.... »Sigurno je tiskarska pogreška »Božja milost« mjesto »mudrost (sapentia)«.

Na dnu str. 778. mjesto »oštetí« bolje »uvrijedi (offenderet)«.

Na str. 793. u 2. alineji mjesto »pomilovati« vjerojatnije »dati mu da ga upozna (perceptibilis ab eo)«, a sigurno taj i predhodni izraz nije citat i stoga je izvornik nema u kursivu. Na početku 4. alineje valjda je tiskarska pogreška »neizmjerne« mjesto »neizrecive (inenarrabilem)«.

Na str. 812. zadnji stih 1. kitice ne ističe da se rodio Bog-čovjek nego »talis decet partus Deum — Bog rodi se od Djevice«. Pet stihova dalje je tiskarska pogreška »čita — čista«, a tako i u 3. alineji na str. 818. »sve od — sve do« jer izvornik ima »ad« i to odgovara Lk 3,38.

Na str. 819. na vrhu mjesto »pobjedničke slave« točnije »slavne pobjede (triumphantis victoria)« jer to bolje odgovara glagolu »postignuta«.

Na str. 824. pri dnu bolje »Duha — Spiritus«, jer se odnosi na Boga.

Na str. 843. pri kraju čitanja latinski »unius« ne određuje spol, ali slijedeći »Duabus« i smisao traže: »Jedna je.... upropastila...

Na str. 852. u 2. alineji je tiskarska pogreška »trojna — trajna (perpetua)«.

Na str. 855. u 9. stihu izvornik ne kaže da je Isus »Stvorac svijeta« već »Tvorac (našega) spasenja — Salutis auctor« pa bi se možda moglo reći: »O Spasitelju, sjeti se«.

Na str. 857—8. bilo je dosta donijeti skraćenu pučku pjesmu.

Na str. 860. izvornik ističe da je Marija začela Sina slušajući Božju riječ: »verbo concepit Filium« u prijevodu možda »Svog Sina zače posluhom«, a svakako treba izbjeći ono »začinje«.

Na str. 870. u 4. alineji treba dodati »bijedni ljudi — humilitas hominum«, a na slijedećoj su strani dodani izrazi »divno« i »skupo platio«. Tu je ispuštena rubrika da ne dolikuje slaviti Jutarnju odmah poslije Polnoćke, kao što je bilo u starom Časoslovu.

Na str. 878. u 2. stihu izvornik ne spominje »Po Božiću«, dapače sva ta tri blagdana stavlja među »Vlastita svetačka slavlja«. Na slijedećoj stranici u izvorniku nema ništa za »Boj slavan hrabro izdrža«, a drukčije zvuči i drugi dio predzadnje kitice.

Na str. 881. u 7. alineji je neumjestan izraz »krvoločnoga«, dosta je »bijesnoga« i još možda »okrutnoga (crudeliter saevientem)«, a mjesto »ono što« bolje »one koje — quos« i treba ispraviti tiskarsku pogrešku u »obratiti — convertere«.

Na str. 888. u 1. antifoni treba dodati »Božju Riječ«, a »svima koji imaju oči da vide »promijeniti u »i za sve što je vidio (naime Ivan) — quaecumque vidit«.

Na str. 890. izvornik nema nikakve podloge za 3. i 4. stih.

Na str. 892. treba ispustiti zadnju prošnju koja je uzeta iz II. Večernje apostola i stoga moli za pokojne kao kod svake Večernje.

Na str. 896. u 1. antifomi mora biti »poput janjaca — tanquam agni«, a možda i »skakahu — exsultaverunt« mjesto »kliktaše«.

Na str. 899. fali 4. i 5. kitica koje treba uzeti iz nekadašnje Večernje: »O zdravo... Za Krista...«. U 3. antifoni dodaj »svojih neprijatelja — inimicos tuos«.

Na str. 902. slagar je zaboravio početi novi redak »Spomeni se«, a i kod svih bi prošnja bilo preglednije da je njihov prvi dio pomaknut naprijed nad crvenu crticu, kao što ima latinski tekst.

Na str. 903. izvornik ne spominje oltare već »ex corde vota fundimus« u prijevodu možda: »Iz svega srca molimo«.

Na str. 905. himan počinje komparativom »Mnogo je draže« u vezi s prve dvije kitice staroga himna koje su ovdje ispuštene. Možda se može staviti: »Vrlo je drago (ili: slatko) — Dulce fit nobis«. Tako i 3. stih: »Drago« mjesto »Draže«. Na kraju himna treba dodati Amen.

Na str. 907. u 5. alineji može se sumnjati da je »na ovom svijetu« točan prijevod za »hac in domo«.

Na str. 908. u izvorniku nema kitice »Isusova...« već je 4. i 5. stopljena u jednu pa himan nema osam nego sedam kitica.

Na str. 915. pri kraju 3. alineje možda bi bilo bolje ostaviti »naše (meam carnem)« i ponoviti negaciju »to jest ne kakvo«.

Na str. 917. u predzadnjoj prošnji »decepti« nisu »klonuli« već »razočarani (prevareni)«.

Na str. 931. u predzadnjoj prošnji treba biti »čovječe«.

Na str. 934. ispuštena je 2. kitica a izvorniku ne odgovara 3. i 5. kitica kojoj uz to treba dodati Amen.

Na str. 939. u Retku treba izbaciti »aleluja, Riječ«.

Na str. 942. u 3. antifoni »nec primam similem visa est, nec habere sequentem, alleluia« ne odnosi se na Isusa već na Djevicu — Majku.

Na str. 954. u Molitvi »in veritate nostri corporis« neće biti »u tijelu kao prvi čovjek« nego »u našem pravom (stvarnom) tijelu«.

Na str. 968. u uvodu Prošnje mjesto »vjerom i pobožnošću« stoji »žarkom (ferventi) pobožnošću«. U 3. prošnji glasi malo drukčije: »koga nam Otac dade u tebi (a Patre in te nobis datum)«.

Na str. 974. manjka sve ono što se moli 6. i 7. siječnja gdje se Bogojavljenje slavi u nedjelju 7. ili 8. siječnja. Istina, kod nas to još nije slučaj, ali može doći kao već u tolikim zemljama.

Na str. 975. u 2. stihu nije »Od Kralja« već prvotni »Od Krista«.

Na str. 976. u zadnjem stihu 5. kitice »I veli: Svi ga slušajte« uzeto je iz himna 6. kolovoza, jer su se te riječi čule kod Kristova preobraženja, a latinski je ovdje: »Adire reg (num) et cernere«.

Na str. 981. Prošnje treba početi »S velikom radošću (magno cum gaudio)«, a u 1. prošnji ostaviti »mudrace«, kao što je i u atifoni, ako želimo da kod Časoslava sudjeluje i puk koji ne zna za »mage«.

Na str. 987. na početku 3. alineje Lavov emfatički »Intret, intret... getium plenitudo« možda bi se mogao izraziti »Neka samo uđu« ili slično. Na kraju 4. alineje slijedeće stranice tiskarska je pogreška »sve omnes« pretvorila u »se«.

Na str. 996. u 4. alineji bit će pravilnije »zemlju... čovjeka... Boga« i onda s pravom slijedi »obuhvaćena«. Na dnu stranice treba biti »njegova tijela — corporis sui« a ne »svoga«.

Na str. 997. antifoni se dodaje »aleluja«.

Na str. 998. u zadnjoj prošnji treba dodati »naše misli (osjećaje — corda)«. Molitva je sasvim druga od one u izvorniku.

Na str. 1002. u 4. alineji mjesto »bičevan« stoji »udaran pesnicama (zaušnicama) — colaphis caeditur«. Iza »zacijelo« ispušten je cijeli pasus »Sed mentem...«. Na kraju slijedeće alieje, iako »armatura« znači i »oružje«, bit će bolje prevesti »ruho«. Na dnu stranice »iz« je »iza—post«.

Na str. 1003. na vrhu je »vlasnik« mjesto »glasnik — praeconis«. U slijedećoj alineji bit će bolje »s vjerom«, a mjesto Prekida« za starokršćanski »renuntiat« staviti uobičajeni »Odriče se neprijatelja«. Ispred »Blistav« treba umetnuti »Iz krsne kupelji izlazi — reddit ex baptismo«, a ispred »djelotvornim« »njegov—eius«.

Na str. 1004. antifoni na vrhu treba dodati »Aleluja«. U predzadnjoj prošnji treba biti vokativ »Riječi«. U izvorniku zaključak Molitve nije »Po Gospodinu« već »Koji s tobom živi«.

Na str. 1009. u 2. alineji bit će bolje reći »prvi« mjesto »najprvi« ili doslovnije »No nije danas došao po prvi put — non enim nunc primum advenit«. U zadnjoj je alineji »potop — diluvium« tiskarskom pogreškom dva puta pretvoren u »potok«, a malo dalje »voda« u »vodom«.

Na str. 1010. u antifoni na vrhu treba umetnuti »dođosmo s darovima — cum muneribus«. Molitva počinje »koji osvjetljuješ sve — illuminator omnium gentium«, mjesto »ham« stoji »svojim narodima — populis tuis« i treba dodati »i u naša srca ulij ono divno svjetlo — et illud cordibus nostris splendidum lumen ostende«.

Na str. 1014. u 1. alineji dodaj »u miru stalno — pacatam et stabilem«, a u 4. alineji »prije svih — ante omnia«.

Na str. 1018. u 3. prošnji mjesto »poštuju« bit će bolje »drže«.

Na str. 1020. u zadnjoj alineji ne stoji »priroda« već »voda — aqua«, a na vrhu slijedeće stranice slagar je pročitao »Iako« mjesto »Tako-ita«.

Na str. 1022. u 3. prošnji mjesto »na suhu zemlju« stoji na »runo — vellus«.

Na str. 1026. u 1. alineji iza »koja se« treba dodati »u ovom otajstvenom broju trećega dana — die tertio in huius numeri mysterio« što je povezano s presv. Trojstvom i s uskrsnućem trećega dana. U 3. alineji mjesto »se skriva« stoji »ostvaruje se (peragitur, biva)« i na kraju 4. alineje mjesto »nije umanjio« »nije nestao — non perit«.

Na str. 1030. zadnja je kitica drukčija, onakva kao na str. 1033.

Na str. 1031. usporedi razlike s istim prošnjama na str. 1043—44.

Na str. 1038. za 8. stih u izvorniku stoji »cunctis carens contagiis« a za 19. i 20. »ac mente fac nitescere — tibique mundos vivere«.

Na str. 1048. na kraju 1. alineje ispuštena je lijepa rečenica: »Hoc fraternae erat benevolentiae, amicae cognationis, sinceri affectus, in spiritalibus mutuo porrigere«. U slijedećem retku treba dodati »već od početka — vel a principio«.

Na str. 1050. u 1. prošnji prvi dio je krivo uzet iz 2. prošnje

Na str. 1050. u 1. prošnji prvi dio je krivo uzet iz 2. prošnje, a točno je na str. 527: »Hvala ti, Gospodine, za stol Tijela i Krvi . . .«

Na str. 1052. u 1. prošnji nije »do svršetka svijeta« već »do kraja zemlje — ad ultimum terrae«, a u 2. prošnji je bolji izvorni »propovijedamo — praedicemus« od »propovijeda«.

Na str. 1054. na kraju 1. alineje nije »protumači« već »da ih nauči — tradat« ili u smislu starokršć. »traditio« »povjeri, izruči u svojinu«.

Na str. 1057. na kraju 1. alineje mjesto »ocima našim« stoji »od naših otaca — a Patribus nostris«. Pri dnu je stranice uz »svaki puta« stoji oba puta još »isto tako — nec aliud«.

Na str. 1058. na kraju 3. alineje suvišno je dodano »da te ne stigne« i time je promijenjen smisao daljnjih riječi »quae huic malorum initio conectunter«. Možda ovako: »koji ljube sebe i ostalo što je skopčano . . .« U 5. alineji iza »Kristove« treba dodati »da ne traže svoje dobro nego Isusa Krista, da ne bi — ne sua quaerant, non quae Iesu Christi«. U slijedećoj alineji umetni »do tako velikoga duhovnog žara — in tam magnum spiritualem ardorem«.

Na str. 1059. pri dnu mjesto »na kormilu« stoji »na krmi — in puppe« i mjesto »ključ« bolje »kormilo — clavum«.

Na str. 1060. pri vrhu mjesto »zapljuskuju« možda »peru — abluitur«. I papa je nedavno te riječi upotrijebio u smislu da valovi svijeta Crkvu peru ali je ne uništavaju (non quatitur)«.

Na str. 1062. manjka 5. kitica »Quae labe nostrae originis«, a upravo ta pjeva da je Bl. Dj. Marija bila oslobođena izvornog grijeha. I zadnja je kitica je druga, vlastita, a na kraj joj ide Amen. To isto vrijedi za str. 1064. i oba himna završavaju kao onaj ispravan na str. 1067.

Na str. 1068. u 1. prošnji nije Marija uspoređena s Danicom već sa zorom (ut lucens aurora). Tri zadnje prošnje uzete su iz Zajedničkog slavlja Bl. Dj. Marije (v. str. 502), a izvornik ima tri vlastite od kojih prve dvije spominju Bezgrješno začetu a treća Uzesenu na nebo.

Na str. 1070. pri dnu bolje »mila tebi« ili »da si me uzljubio — quoniam voluisti me«.

Na str. 1071. nisu ispravno uzete dvije predzadnje prošnje koje treba uzeti iz II. obrasca Večernje Bl. Dj. Marije (v. str. 590).

Na str. 1074. u Molitvi iza »obasjao« treba dodati »raznoliki— varias« a iza »ljudima« još »uvijek — iugiter«.

Na str. 1076. u 1. alineji dodaj »sveta (sancta) Crkva«. U slijedećoj alineji teško da »restium nodis« znači »čvorovima užeta« a možda bi moglo biti »otezanja« ili »upornosti«. »Vođice« je kovanica a imamo »uzde — habenis«. U slijedećoj alineji mjesto »ne sustajući« stoji »i ne boj se muka — nec poenam metuas« što traži i daljnji tekst.

Na str. 1078. u 2. alineji mjesto »ne podnese silnu zaposlenost« vjerojatnije »ne uloži silan napor da prodre i uđe — nisi prius densitatem laborum transierit et ingressa fuerit«. Iza »prethodni« dodaj »dugotrajno — diuturna«. Šest redaka dalje mjesto »u silnu zaposlenost« bolje »u silne napore — densitatem laborum«, a tri retka naprijed mjesto »u dubok smisao križa« možda »u mnogovrsne muke križa — intrare densitatem crucis«.

Na str. 1080. pri vrhu treba dodati »mir (pax), ljubav i ustrajnost« što traži i prvi dio rečenice (»tri dijela«).

Na str. 1081. u 1. alineji valjda je tiskarska pogreška »nadaleko« mjesto »u drugim nekim krajevima nedaleko — in aliis non longe dissitis regionibus«.

Na str. 1082. u Molitvi iza »milosrđa« dodaj »prema svima-omnibus«.

Na str. 1083. u 3. alineji iza »pasti« u izvorniku još stoji »i to svakog dana izjavljujemo riječima — et verbis cotidie profitemur«. »Pa ni malo njih« nije isto što »pa ni mnogi — aut pauci«.

Na str. 1084. u 2. alineji treba dodati jedno slovo »ne bi«.

Na str. 1086. u 6. alineji iza »Duha« još stoji »kod svih isto srce (una omnium anima, ista duša)«. U slijedećoj alineji iza »bogoslužje« dodaj »Crkve—Ecclesiae«. U otpjevu za »tijelu« stoji: »i budite zahvalni — et grati estote«.

Na str. 1088. pri kraju iza »su mu« dodaj »mnogi — multi«.

Na str. 1089. u 4. alineji možda jasnije »da se sve nalazi u svemu«. U slijedećoj alineji iza preselimo« treba dodati »prije nego odemo s ovog svijeta — ante discessum ex hac vita«.

Na str. 1091. u 6. alineji nije »ta blažena duša« već »izabrana posuda (Pavao) — vas electionis«. U retku Otpjeva manjka »et ferro« dakle možda »siromaštvom pogođene i lancima svezane (vinctos)«.

Na str. 1093. odmah na početku suvišna je riječ »uoči«, jer se može bdjeti i ujutro rano.

Na str. 1096. u 3. retku treba ispraviti 15 u 35.

Na str. 1098. šteta što su doneseni Hvalospjevi i Evanđelja samo za Došašće i Božićno vrijeme. Odakle da mole oni koji su to dužni (v. Služba Božja 1973, 79—80), barem za svetkovinu Bezgrješnog začeća Bl. Dj. Marije? Za taj dan latinski tekst ima posebnu antifonu »Ave, rosa paradisi...« pa je poželjno da tu i druge hrvatsko izdanje donese naknadno.

Među gornjim primjedbama možda ima neumjesnih, ali bi druge oči valjda još našle. U svakom slučaju nedostataka je i netočnosti mnogo više nego bi smjelo biti u jednom ovakvom izdanju. Da je ovaj posao obavljen prije nego je prijevod išao u tisak ne bi svaki pojedini kupac morao sve to ispravljati u svojem skupo plaćenom primjerku, ili pak čekati novo izdanje koje će doći tko zna kada. Ako se izdavač bojao da će ga tko preteći pa je »Srednjak« izdao onako na vrat na nos, ta bojazan nije više postojala nakon što je ovaj prijevod prihvatila naša BK na svojem jesenskom zasjedanju. Teško je reći, ali ovakav postupak ne vodi računa ni o kupcima ni o biskupima. Ovi su naime odredili da se Časoslov, osim već izdanog Srednjaka, priredi u suradnji s liturgijskim Vijećem koje su oni tada imenovali. Istini za volju, nije za to kriva samo »Kršć. sadašnjost« jer, koliko se zna, do kraja veljače članovi toga Vijeća nisu ni obaviješteni da su imenovani, a kamoli da im se pružila mogućnost da surađuju u tom važnom poslu.

Martin Kirigin OSB

PRVO KANONSKO PRAVO NA HRVATSKOM JEZIKU

Napisao ga je jedan Sinjanin, dijecezanski svećenik, profesor crkvenog prava na nadbiskupskoj bogosloviji u Splitu. Zvao se Anđeo Dalla Costa. Njegov je život proučio i pravni rad osvijetlio kao dizertaciju za doktorat na Teološkom fakultetu u Zagrebu franjevac **Stjepan Božo Vučemilo,** prof. crkvenog prava na Franjevačkoj visokoj Bogosloviji u Makarskoj. Obradu Dalla Costina pravnog djela uzeo je o. Vučemilo po sugestiji o. M. Brleka, prof. Antonijanuma u Rimu, i u suglasnosti sa svojim profesorima u Zagrebu: dr. Cvetanom i dr. Butorcem. Naslov je njegove studije: »ANĐEO DALLA COSTA I NJEGOV ZAKON CZARKOVNI«.

Vrlo zaslužna izdavačka kuća KRŠĆANSKA SADAŠNJOST u Zagrebu, objelodanilo je ovo djelo o. Vučemila u svojoj Biblioteci: »ANALECTA CROATICA CRISTIANA«.

U Predgovoru na 5 str. svoje studije o. Vučemilo ističe da je Anđeo Dalla Costa bio »hrvatski pisac, 18. stoljeća«. I »prvi kod Hrvata« napisao »Zakon Czarkovni«, obradivši hrvatskim jezikom cijelo kanonsko pravo. Navodi **Bibliografiju:** Arhivsku građu, tiskane izvore, literaturu: djela i članke... Ukupno 142 izvora! Preobilna vrela za solidan rad!

Proučivši navedene izvore i izjave, o. Vučemilo tvrdi da je Anđeo Dalla Costa bio razborit, odlučan i simpatizer mladosti. Bio je kao svećenik uzornog vladanja i nježno pobožan Presv. Djevici u čiju je slavu izrekao panegirik kao Anuncijati. **Nacionalno,** iako mu je obitelj podrijeklom bila talijanska, on se priznavao HRVAT,

Na str. 1096. u 3. retku treba ispraviti 15 u 35.

Na str. 1098. šteta što su doneseni Hvalospjevi i Evanđelja samo za Došašće i Božićno vrijeme. Odakle da mole oni koji su to dužni (v. Služba Božja 1973, 79—80), barem za svetkovinu Bezgrješnog začeća Bl. Dj. Marije? Za taj dan latinski tekst ima posebnu antifonu »Ave, rosa paradisi...« pa je poželjno da tu i druge hrvatsko izdanje donese naknadno.

Među gornjim primjedbama možda ima neumjesnih, ali bi druge oči valjda još našle. U svakom slučaju nedostataka je i netočnosti mnogo više nego bi smjelo biti u jednom ovakvom izdanju. Da je ovaj posao obavljen prije nego je prijevod išao u tisak ne bi svaki pojedini kupac morao sve to ispravljati u svojem skupo plaćenom primjerku, ili pak čekati novo izdanje koje će doći tko zna kada. Ako se izdavač bojao da će ga tko preteći pa je »Srednjak« izdao onako na vrat na nos, ta bojazan nije više postojala nakon što je ovaj prijevod prihvatila naša BK na svojem jesenskom zasjedanju. Teško je reći, ali ovakav postupak ne vodi računa ni o kupcima ni o biskupima. Ovi su naime odredili da se Časoslov, osim već izdanog Srednjaka, priredi u suradnji s liturgijskim Vijećem koje su oni tada imenovali. Istini za volju, nije za to kriva samo »Kršć. sadašnjost« jer, koliko se zna, do kraja veljače članovi toga Vijeća nisu ni obaviješteni da su imenovani, a kamoli da im se pružila mogućnost da surađuju u tom važnom poslu.

Martin Kirigin OSB

PRVO KANONSKO PRAVO NA HRVATSKOM JEZIKU

Napisao ga je jedan Sinjanin, dijecezanski svećenik, profesor crkvenog prava na nadbiskupskoj bogosloviji u Splitu. Zvao se Anđeo Dalla Costa. Njegov je život proučio i pravni rad osvijetlio kao dizertaciju za doktorat na Teološkom fakultetu u Zagrebu franjevac **Stjepan Božo Vučemilo,** prof. crkvenog prava na Franjevačkoj visokoj Bogosloviji u Makarskoj. Obradu Dalla Costina pravnog djela uzeo je o. Vučemilo po sugestiji o. M. Brleka, prof. Antonijanuma u Rimu, i u suglasnosti sa svojim profesorima u Zagrebu: dr. Cvetanom i dr. Butorcem. Naslov je njegove studije: »ANĐEO DALLA COSTA I NJEGOV ZAKON CZARKOVNI«.

Vrlo zaslužna izdavačka kuća KRŠĆANSKA SADAŠNJOST u Zagrebu, objelodanilo je ovo djelo o. Vučemila u svojoj Biblioteci: »ANALECTA CROATICA CRISTIANA«.

U Predgovoru na 5 str. svoje studije o. Vučemilo ističe da je Anđeo Dalla Costa bio »hrvatski pisac, 18. stoljeća«. I »prvi kod Hrvata« napisao »Zakon Czarkovni«, obradivši hrvatskim jezikom cijelo kanonsko pravo. Navodi **Bibliografiju:** Arhivsku građu, tiskane izvore, literaturu: djela i članke... Ukupno 142 izvora! Preobilna vrela za solidan rad!

Proučivši navedene izvore i izjave, o. Vučemilo tvrdi da je Anđeo Dalla Costa bio razborit, odlučan i simpatizer mladosti. Bio je kao svećenik uzornog vladanja i nježno pobožan Presv. Djevici u čiju je slavu izrekao panegirik kao Anuncijati. **Nacionalno,** iako mu je obitelj podrijeklom bila talijanska, on se priznavao HRVAT,

pače **osjećao se kao žarki rodoljub koji hrvatski narod zove »svojim narodom«**, a hrvatski jezik **»našim jezikom«**. Na naslovnoj stranici ispovijeda da je svoj »Z. C.«. napisao »za naučenje i prosvijetljenje hrvatskoga naroda«. Isto tvrdi u predgovoru da je svoje djelo napisao »u naš jezik... svemu narodu hrvatskomu«. Stoga je Anđeo Dalla Costa s pravom unešen u Zbornik »Znameniti i Zaslužni Hrvati« (str. 57).

Da je ovo uvjerenje o. Vučemila stvarno i objektivno, to će on pokazati sa detaljnom analizom maksimalnom znanstvenom metodom, tim više što piše pravnik o pravniku i Sinjanin o Sinjaninu. On to čini iz osobitoga poštovanja prema bogoslovcu pravniku koji je obogatio hrvatsku kulturu **stvorivši prvo kanonsko pravo na hrvatskom jeziku.**

U Uvodu, (13—44 str.) izrabivši arhivske dokumente i bibliografske pomoćne izvore, prikazao je mletačku okupaciju nad Dalmacijom koju je lukavi Mlečić držao u općoj zaostalosti. Istakao je i sudbonosne elementarne nepogode, smrtonosne epidemije i česte ratove koji su sijali pustoš i ruševine:... pa, uza sve te jade, ipak u Dalmaciji na koncu 15. st. odlično cvate književnost, i to ne samo u slobodnom Dubrovniku već i u ostaloj porobljenoj Dalmaciji. Ali, u 17. i 18. st. nastao je zastoj: pojavljuje se nešto duhovno poučnih djela, a znanstvenih i književnih rijetko.

Obitelj Anđela Dalla Coste potječe iz sjeverne Italije. Pri koncu 17. st. jedan se ogranak priselio u Dalmaciju. **Anđeo se rodio 24. listopada 1752. u Sinju, a ne u Splitu** kako su neki pogrešno mislili. U 16. god. pošao je u Split i postao je đak Splitskog sjemenita i klerik katedrale. U 24 god. zaređen je za svećenika i negdje u Italiji postigao doktorat obaju prava. Školske god. 1759—60. pos tako je i njezin rektor. Jednu i drugu službu obavljao je do kraja šk. god. 1782—83. God. 1786. postao je prekobrojni kanonik katedrale u 58 god. života. **Umro je u Splitu 1790.**

Dalla Costin »Z. C.« o. Vučemilo je analizirao u 4 pogl. U prvom pogl. raspravlja o vremenskom postanku, vanjskome izgledu i tehnici pisanja »Z. C.«. Dalla Costa je ovo djelo sastavio kao profesor i rektor nadb. Bogoslovije a tiskao ga je u Mlecima 1778. u dva sveska. U I svesku ima i predgovor. Zatim slijedi glavni tekst, razdijeljen na dijelove i poglavlja. Vanjština je u oba sveska prilično dotjerana. Slova su raznih oblika. Dodani su i embleni. Što u djelu ima tehničkih nedostataka uglavnom je krivnja Mletačkih slagara. U ovom I pogl. na 50 strana tekst o. Vučemilo citira arhivske izvore, mjesta iz Dalla Costina »Z. C.« i mišljenja pisaca 273 puta.

U II pogl. o. Vučemilo obrađuje jezičnu stranu Dalla Costina »Z. C.«. Riječ je o znakovima koje je Dalla Costa upotrebljavao za pojedina slova, zatim o pravopisu, govoru i narječju, te o jezičnim i gramatičkim osobitostima. On ima 24 znaka. Upotrebljava pravopis etimološki i fonetski. Izražava se pretežno ikavski rijetko ijekavski i ekavski, a miješa štokavske i čakavske riječi i oblike. Iz čitava se djela vidi da Dalla Costa, iako je nastojao i jezično se dobro izraziti, nije uspio jer nije bio filolog-stručnjak Stil mu više puta vrvi pasivnim konstrukcijama prema latinskim i talijanskim uzorima, mnogo puta nejasnim, ali ipak u većini slučajeva odlikuje se kratkim jasnim i lijepim izrazom.

Anđeo Dalla Costa bogat je u **pravnoj** terminologiji: on više nego itko prije i poslije njega izrazuje hrvatski i one pravne termine koje i naši i strani pravnici izrazuju latinskim riječima. **Stvarajući hrvatsku pravnu terminologiju,** u prvom se redu ugledao u one starije, a osobbito u religiozne pisce; druge je uzeo iz živoga narodnog govora, a neke je sam skovao. Iako nije potpuno uspio, ipak vrlo je zaslužan, jer se istakao kao hrabar pionir hrvatske pravne terminologije koja ima mnoge pozitivne odlike. I pravnici i jezikoslovci trebalo bi da se zainteresiraju za Dalla Costino pravno i jezično blago. U ovom drugom poglavlju o. Vučemilo nanizao je 182 bilješke citirajući arhivske izvore, Dalla Costin tekst ili mišljenje raznih pisaca.

U III pogl. on se osvrće na **izvore:** materialne i formalne. Materijalni su mu: naravno i božansko pozitivno pravo u sv. Pismu, crkvene odredbe, dekreti raznih sabora, riješenja papa i organa Rimske kurije. Donosi dobar broj odredaba iz Rimskog prava i običaja zakonito uvedenih. Crkvene dekrete je crpao najviše iz zbirki Corpusa Kanonskooa prava. Služio se je nekim priručnicima a građanske zakone je vadio iz Corpusa Rimskoga prava. Uz to, on citira i 90 pisaca, većinom kanonista, ali i moralista, bibličara i povjesničara; navodi i mišljenja nekih sv. Otaca, skolastika i značajnih istočnih pisaca. Većinom ih je citirao iz djela nekoliko auktora, a najviše iz »De Synodo dioecesana« Benedikta XIV. U ovom trećem pogl. nadodao je 119 bilježaka.

U IV pogl. pošto je o. Vučemilo u detalje, vjerno i objektivno analizirao Dalla Costin »Z. C.«, formulirao je **»Opći kritički osvrt«** o njegovu djelu. U osvrtu najprije iznosi da se Dalla Costa odlučio napisati hrvatski crkveno pravo jer je ondašnji **glagoljaški kler** malo poznavao crkvene zakone, zbog čega je baš u njegovo vrijeme nadbiskup Bizza otvorio za glagoljaše sjemenište u **Priku, k. Omiša.** On ga je napisao da »bar nešto pridonese naobrazbi svega klera u Hrvatskoj«.

U svom »Z. C.« Dalla Costa slijedi Lancellotijev institucionalni sustav razdijelivši ga na: personae, res, actiones, crimina. Ali u izradbi ne slijedi ni njega potpuno ni druge pravnike institucijskoga smjera.

S obzirom na **metodu** iznosi gradivo u glavnim linijama prema institucijskoj metodologiji. Sažeto prikazuje sadržaj crkvenih odredaba i prati ih komentarom. Vodi računa i o povijesnom postanku pojedinih dekreta i odluka kao i o povijesti raznih crkvenih ustanova. O. Vučemilo se pita: Da li Dalla Costin »Z. C.« jest znanstveno djelo ili popularna literatura bez znanstvenog karaktera?

I odgovara: **Znanstveno je djelo** jer se oslanja na različite izvore: veći ih je dio dobro shvatio, vjerno prenio i ispravno primijenio. Donio je i mišljenja raznih pisaca: neka je prihvatio, a postavio je i svoje neke originalne tvrdnje stvorivši samostalne zaključke.

Ali **nedostaci** umanjuju znanstvenost njegovu djelu: npr. koji put ne navodi pisce; u nekim tvrdnjama malo je kritičan i nije koji put originalan. Isto tako iza neke odredbe ne navodi izvore odakle ih je uzeo, a zna, koji put, netočno shvatiti tekstove drugih pisaca.

Ipak ovi nedostaci iako umanjuju ne nište znanstveni karakter Dalla Costina »Z. C.«. Njegovo djelo nije »na znanstvenoj razini velikih Evropskih kanonista onoga vremena«, ali — cijeni o. Vučemilo — ipak se vidi »da se vidno izdiže iznad naše druge religiozne teološke književnosti u 18 st.«. U ovom četvrtom pogl. nadodao je 126 bilježaka.

Na svršetku svoga djela o. Vučemilo nadodao je **zaključak** u kojem naglašava da je radnju napisao želeći »osvijetliti književni rad Anđela Dalla Coste na crkvenom pravnom području budući da je njegov život i pravno djelo »Z. C.« našoj javnosti malo poznat«. Služeći se metodom historijske kritike: analizom života i pravnoga opusa splitskog kanoniste 18 st. izradio je ne samo odličnu doktorsku dizertaciju već ozbiljno, temeljito, **objektivno, znanstveno-povijesno djelo** na temelju izvora i pisaca. Skrupulozno je izrabio: 11 izvora, 34 arh. dokumenata, 19 tiskanih isprava, djela 72-ice pravnih pisaca i 13 članaka o raznim problemima koji su u odnosu sa Dala Costinim djelom. Kroz svoju radnju marljivi o. Vučemilo nanizao je ispod teksta 1011 bilježaka! Još Je na latinskom nadodao Summarium svoga djela u kojem je donio pravne termine iz »Z. C.« koje A R j nije zabilježio, zatim termine za koje A R j donosi potvrdu samo iz »Z. C.«, i termine za koje A R j donosi krivo tumačenje. Djelo je još uresio sa 21 fotografijom.

—o—

Ovo je djelo o. dr. Stjepana Vučemila izdala KRŠĆANSKA SADAŠNJOST u Riječkoj tiskari pod naslovom »ANĐEO DALLA COSTA I NJEGOV ZAKON CZARKOVNI«. Tehnički je izgled sjajan i solidan. Samo pri rezanju stranica ostavljen je s desne strane mali prostor za marginalije što donekle kvari vanjsku ljepotu nutarnjih stranica. Tako na pr. na str. 96 ispao je jedan čitav redak. Na nekoliko mjesta piše — tačka a na drugim **točka**. Na str. 111 piše rođenje mjesto **ređenje.** Na str. 142 — Justianu mjesto **Justinianus.** Na nekoliko mjesta piše tumačioci a na str. 150 red. 12 tumačitelji. Još ima par ovakvih tehničkih pogrješaka, ali to su sve sitnice prema sjajnome tehničkome izdanju djela o. Vučemila.

Kroz čitavo djelo o. Stjepana izbija pravnički stil: pozitivan, dokumentiran, plod auntentičnih izvora, a jezično jasan, lako shvatljiv i ugodan — tako da se čita kao romansirana povijest. Ovo njegovo djelo plod je izvanredne marljivosti i znanstvene objektivnosti jer svaku tvrdnju doktzuje izvorima. Stoga je djelo UZORNO ZNANSTVENO.

»ZAKON CZARKOVNI« Anđela Dalla Coste dragocjeno je kulturno blago hrvatske teološke književnosti. Budući da je on talijanskog podrijetla a izjasnio se kao HRVAT u ondašnjem Splitu, gdje je bio centar latinskoga školstva, i hrvatski je napisao crkveno pravo za hrvatsko svećenstvo, to je pokazao herojski gest hrvatske nacionalne svijesti. Poslije Marulića Hrvati u Splitu daju i Dalla Costu kao stvaraoca kulturnih dobara na njegovu hrvatskome jeziku. U tom je povijesna, kulturna i nacionalna, zasluga Anđela Dalla Coste. Eto to je u svojoj odličnoj radnji dokazao o. Vučemilo. Njegovo djelo ima sve odlike ozbiljnosti i znanstvenosti jer svaku tvrdnju dokazuje izvorima. Stoga je djelo UZORNO dašnjosti — Marulićev trg 14 — Zagreb. Cijena mu je 80 n. dinara.

Fra Krsto dr. Kržanić

Predrag Belić Di:

NAPOMENE I GRAĐA ZA STUDIJ LITURGIKE

Zagreb 1972. Veliki format ciklostilom. Cijena 50 ND.

Poznato je kako je II vat. sabor (SC 15—16; OT 8, 16) preporučio da se u bogoslovskim učilištima unaprijedi studij liturgike. Ova nam skripta svjedoče kako se to provodi na Filozofsko-teološkom institutu D. I. u zagrebu. Predavač je o. Predrag Belić, istina, skromno označio da ih je priredio samo »kao rukopis za svoje slušače«, ali mogu poslužiti i drugima pa ovdje na njih upozoravamo.

Skripta nisu sastavljena kao predkoncilski udžbenici liturgike koji su većinom sličili kao jaje jajetu, već sve gradivo obrađuju u tridesetak samostalnih jedinica — predavanja koja tvore zajedničku cjelinu. U njima je pisac obuhvatio svu liturgiku sa životnog, liturgijskog, dogmatskog, genetskog i pastoralnog gledišta. Već prvo predavanje ne počinje običajnim raspravljanjem o biti i definiciji liturgije i liturgike, čemu je posvećeno 2. predavanje, a prvo nosi ovaj naslov: »Specifična teocentričnost liturgije izražena riječju »Emanuel« i pastoralno značenje tako shvaćene liturgije u današnjem svijetu.« Kao što je za sav filozofsko-teološki studij II vat. sabor (OT 14) odredio Uvodni tečaj tako o. Belić želi »u duhu modernoga pragmatizma ponajprije vrednovati liturgiju: koja nam korist od nje?« (str. 15). Na osnovne temelje, ponovno s koncilskim dokumentima i s njihovim najboljim komentarima u ruci, vraća se i u slijedećim predavanjima: »3. Kristocentričnost i pneumatičnost liturgije. 4. Crkvena dimenzija liturgije i Božji narod kao subjekt liturgije. 5. Sveti znakovi — simbolički karakter liturgije. 6. Eshatološka dimenzija liturgije«, a pogotovo još u potanje izrađenom 16. predanju: »Ideje-vodilje u Konstituciji o bogoslužju II vat. sabora«.

Samo je navedena poglavlja pisac u ovoj knjizi obradio in extensum, a druga će predavanja slijediti, nadajmo se uskoro. Iako on tom dijelu svoje knjige stavlja skroman naslov »Napomene«, ipak se u njima nalazi pravo more misli i podataka o predmetu koji obrađuju. Zadivljuje marljivost i umješnost kojom je sve to sabrao i upotrijebio. On naime spada u one skromne znanstvenike koji ne iznose tuđa istraživanja kao svoja već ih pošteno navodi, na svoj način prilagođuje i obogaćuje. Glavno je da pisac prati i pozna ogromnu noviju literaturu o liturgiji i liturgijskoj obnovi te da se uvijek pridržava najboljih autora (Martimorta i dr., Jungmanna, Schmidta, Vagagginia i Marsilia). Liturgijski se preporod na koncilu i po koncilu toliko razmahao da zaista nije lako sve pratiti, ovrednotiti i jasno predočiti. Sudeći po izrađenim predavanjima to je o. Beliću uspjelo.

Knjiga uz to ima još dva važna dijela: najpotrebnije liturgijske tekstove iz raznih vremena na 60 stranica i već zbog njih knjiga ima veliku vrijednost, i skoro 2.000 brojeva liturgijske literature iz knjiga i časopisa na našem jeziku. Dobar je dio tih brojeva iz svih godišta našega lista, ali i drugih, a začudno da ništa nije navedeno iz predratnoga »Života s Crkvom« — revije, što se još

može nadodati. Neki se od tih brojeva ponavljaju jer spadaju u razne teme, a ima i neznačajnih, ali svi skupa predstavljaju izdašnu pomoć svakome koji želi znati što ja barem na našem jeziku pisano o bilo kojoj liturgijskoj natuknici. I kao da autoru nije bilo dosta pružiti tih skoro 300 stranica (i još stotinjak praznih za dopunjavanje nove literature) još je na desetak stranica donio ispravke i dopune savjesnošću koja začuđuje.

Na temelju svega želimo ne samo da što prije iziđe drugi dio ove knjige već autora molimo da sav taj materijal sredi, preradi i izda tiskom. Tako bismo dobili suvremenu »Liturgiku« kakvu ima malo tko. Pred par je godina »Kršć. sadašnjost« najavila hrvatski prijevod poznatog djela »L'église dans la prière« od Martimorta i drugova, ali taj još ne izlazi i svakako bi morao biti ažuriran prema bogatom pokoncilskim razvoju naše liturgije, a ne da nam tumači obrede kojih više nemamo. Koncilski obnovljena liturgija nužno traži da bude tako i obrađivana.

O. Belić ima za taj težak posao i tu lijepu sposobnost što cijeni svačiji rad, ponekad možda i previše (v. npr. sud o liturgijskim razmatranjima na str. 20), i što sve zna zgodno upotrijebiti i uklopiti u svoja razlaganja. On je sigurno sposoban da se prihvati i težih tema pa bi bilo poželjno da prikaže npr. i Caselov doprinos dubljem shvaćanju liturgije. Bit će korisno ako se bude još više obazirao na bizantski obred u kojemu je on stručnjak. Sigurno će biti dobro izbjegavati tuđice gdje nisu potrebne (npr. na str. 3. dva puta mjesto etiologije može se reći jednostavnije i mnogima razumljivije). Uopće bi pisac svoj bogat priručnik trebao tako prirediti da bi njime lako mogli služiti i oni koji nemaju klasične i teološke izobrazbe a žele dublje prodrijeti u liturgijsku tematiku. Tako bi knjiga bila korisna svima koji se zanimaju »za kršćanski nazor« i njega proučavaju. Onima koji hoće više na raspolaganju je obilna navedena domaća i strana literatura.

Unatoč mnogim poslovima O. Belića, molimo ga da dadne prednost ovome svome radu i da nas obogati tiskanim izdanjem svojih predavanja za koja će mu mnogi biti zahvalni.

M. Kirigin

Josip Badalić:

MILAN PAVELIĆ — SVEĆENIK I PJESNIK

Zagreb 1972. Cijena 50 ND.

Ako koji list, pravo je da se naš osvrne na životopis odličnoga pastoralnog radnika i liturgijskog pjesnika kakva u jednoj osobi dosad nismo imali. Milan je Pavelić poznat kao religiozni pjesnik, a posebno će se dugo spominjati kao prevodilac crkvenih himana, ali nam je ostavio i primjer pastoralnog djelovanja na raznovrsnim poljima: bio je više godina kapelan, župnik i kateheta, duhovnik bogoslova i č. sestara, mnogo je pisao za katoličku štampu i uređivao razna njezina izdanja, sudjelovao u kat. pokretu prvih decenija ovog stoljeća, davao duhovne vježbe a i misionario među našim radnicima u Francuskoj.

može nadodati. Neki se od tih brojeva ponavljaju jer spadaju u razne teme, a ima i neznačajnih, ali svi skupa predstavljaju izdašnu pomoć svakome koji želi znati što ja barem na našem jeziku pisano o bilo kojoj liturgijskoj natuknici. I kao da autoru nije bilo dosta pružiti tih skoro 300 stranica (i još stotinjak praznih za dopunjavanje nove literature) još je na desetak stranica donio ispravke i dopune savjesnošću koja začuđuje.

Na temelju svega želimo ne samo da što prije iziđe drugi dio ove knjige već autora molimo da sav taj materijal sredi, preradi i izda tiskom. Tako bismo dobili suvremenu »Liturgiku« kakvu ima malo tko. Pred par je godina »Kršć. sadašnjost« najavila hrvatski prijevod poznatog djela »L'église dans la prière« od Martimorta i drugova, ali taj još ne izlazi i svakako bi morao biti ažuriran prema bogatom pokoncilskim razvoju naše liturgije, a ne da nam tumači obrede kojih više nemamo. Koncilski obnovljena liturgija nužno traži da bude tako i obrađivana.

O. Belić ima za taj težak posao i tu lijepu sposobnost što cijeni svačiji rad, ponekad možda i previše (v. npr. sud o liturgijskim razmatranjima na str. 20), i što sve zna zgodno upotrijebiti i uklopiti u svoja razlaganja. On je sigurno sposoban da se prihvati i težih tema pa bi bilo poželjno da prikaže npr. i Caselov doprinos dubljem shvaćanju liturgije. Bit će korisno ako se bude još više obazirao na bizantski obred u kojemu je on stručnjak. Sigurno će biti dobro izbjegavati tuđice gdje nisu potrebne (npr. na str. 3. dva puta mjesto etiologije može se reći jednostavnije i mnogima razumljivije). Uopće bi pisac svoj bogat priručnik trebao tako prirediti da bi njime lako mogli služiti i oni koji nemaju klasične i teološke izobrazbe a žele dublje prodrijeti u liturgijsku tematiku. Tako bi knjiga bila korisna svima koji se zanimaju »za kršćanski nazor« i njega proučavaju. Onima koji hoće više na raspolaganju je obilna navedena domaća i strana literatura.

Unatoč mnogim poslovima O. Belića, molimo ga da dadne prednost ovome svome radu i da nas obogati tiskanim izdanjem svojih predavanja za koja će mu mnogi biti zahvalni.

M. Kirigin

Josip Badalić:

MILAN PAVELIĆ — SVEĆENIK I PJESNIK

Zagreb 1972. Cijena 50 ND.

Ako koji list, pravo je da se naš osvrne na životopis odličnoga pastoralnog radnika i liturgijskog pjesnika kakva u jednoj osobi dosad nismo imali. Milan je Pavelić poznat kao religiozni pjesnik, a posebno će se dugo spominjati kao prevodilac crkvenih himana, ali nam je ostavio i primjer pastoralnog djelovanja na raznovrsnim poljima: bio je više godina kapelan, župnik i kateheta, duhovnik bogoslova i č. sestara, mnogo je pisao za katoličku štampu i uređivao razna njezina izdanja, sudjelovao u kat. pokretu prvih decenija ovog stoljeća, davao duhovne vježbe a i misionario među našim radnicima u Francuskoj.

Sve nam je to o. Badalić iznio u ovom životopisu, a uz to potanko osvijetlio duševni i duhovni razvoj Milana kao seoskog dječaka i pastira, đaka i bogoslova, svećenika i redovnika. Osim pobližeg drugovanja i poznavanja same ličnosti pisac je Pavelićeva životopisa upotrijebio još njegove izreke, zapise i pjesme koje su često bile odraz pjesnikova razvoja i raspoloženja. Uza sve oduševljenje za simpatičnu i izrazitu ličnost veoma izobraženog svećenika-pjesnika o. Badalić ga ipak uvijek predstavlja kao čovjeka, i to od djetinjstva do smrti. To je tim uočljivije što pisac o prirodi, a i o nekim ustanovama, govori samo u superlativima koji izražavaju njegovo vlastito literarno i redovničko oduševljenje. Iako je šteta što se izgubilo mnogo Pavelićevih pisama i drugih pisanih izvora o njegovu životu, ipak se iz životopisa jasno vidi kako je taj čovjek u svim fazama i prilikama života neprestano sebe usavršavao, i to je njegova najveća odlika i zasluga. Nije lako ostati čovjek kakva te je Bog dao i uzdići se, surađujući s Božjom milosti, u izglednoga javnog radnika koji je u raznovrsnim okolnostima djelovao samo pobudno, uvijek prisan, iskren i jednostavan, uvijek svoj i sebi svojstven.

Potpisani je čitao taj životopis posebno s gledišta kako je M. Pavelić liturgijski živio i što je učinio za liturgiju. Na više je mjesta istaknuto što mu je značila misa i časoslov. »Uza sav posao on bi svaki dan čitav sat ronio u božanske tajne u jutarnjoj molitvi, a sv. misa mu je sunce, koje ga grije cijeli dan, pa prema tome suncu usmjeruje i sav mučni posao dana« (str. 230). »Želio bih do kraja biti pri svijesti, da mogu moliti brevir i pobuđivati strelovite molitve« (245). Iz raznih se pjesnikovih izjava vidi kako su te njegove strelovite molitve često bile uzete iz liturgijskih tekstova ili njima nadahnute, a kako je njih više cijenio u izvorniku nego u svojem, po općem mišljenju uspjelom prijevodu svjedoče ove njegove riječi: »Ujutro se poklonim iz sobe Presvetom Oltarskom Sakramentu. Molim »Pange, lingua, gloriosi« — i to latinski. Volim nego svoj prijevod« (246). Njegovoj je naravi i pjesničkoj sklonosti odgovarala upravo liturgijska poezija i stoga je zanimljiv njegov lični sud: »Crkveni himni nemaju burnog čuvstva, prevladava misao, zato izgledaju hladni. Ali pretjeran žar zna biti nezdrav. Misao je u himnima jaka, ali se osjeća i proživljenost« (250). Takva je zdrava pobožnost pjesnika učinila i strpljivim patnikom koji je najbolje pokazao kakav je on bio čovjek, svećenik i redovnik. Milanu Paveliću dakle liturgija nije bila samo umjetnost već i život, slično kao i njegovu dobrom znancu dr Ivanu Merzu. Dobro je to istaknuti, jer u istom životopisu čitamo o nekom drugom: »Imao je krasan bariton. Često je pjevao i lamentacije u stolnici. Kasnije se sasvim dao na odvjetničku karijeru. Oženio se kćerju poznatog publiciste i masona, a prije vjenčanja prešli su oboje na protestantizam, da se mogu rastaviti ako zatreba... Postao je urednikom nekih časopisa i žestoko udarao na Crkvu« (97).

Pavelić je kao pjesnik i svećenik dosta drugovao i s ličnostima koje u javnosti nisu istupali kao vjernici, osobito s Antunom Radićem i Vladimirom Nazorom. Nego potpisanom je kod čitanja ovog životopisa nekoliko puta došao pred oči i nadbiskup Pušić koji u knjizi nije spomenut i valjda se osobno nisu potanje ni poznavali. On, koji je bio sve drugo nego pjesnička narav, sličio je

Paveliću ili taj njemu barem s ove tri zgode: oba su slavila mladu misu u Gospinu svetištu na Trsatu, jedan nije htio da bude imenovan senjskim kanonikom a drugi se otimao da ne postane hvarskim biskupom, a sličan im je i postupak u razmiricama kat. pokreta kod nas. Jedan i drugi bili su priprosti ljudi koji su živjeli od liturgije i za nju kod nas mnogo učinili.

Za ovakav smo životopis istaknutog svećenika i pjesnika o. Badaliću zaista harni, ali ta zahvalnost ne mora isključiti jednu napomenu. U knjizi se mnoge stvari i izreke ponavljaju, više puta i doslovce. Stječe se dojam da je životopis mogao biti dobrano prerađen i time dosta skraćen (a onda i jeftiniji). Pogotovo kad nam pisac obećaje (str. 5. i 307) novu knjigu o načinu Pavelićeva pjesničkoga stvaranja s antologijom njegovih izabranih pjesama. I u ovom životopisu ima već dosta pjesnikovih navoda (od kojih je možda bilo bolje izostaviti na koricama vrlo jaku pjesmu »Gospodin otpalom svećeniku« s onako drastičnom opomenom na kraju koja teško da što rekne sličnima naših dana), pa je valjda bilo bolje sve složiti u jednoj knjizi. U svakom će slučaju svi s velikom koristi pročitati ovaj zanimljiv životopis.

M. Kirigin

2. SVEŠČIĆ HRV. ČASOSLOVA

Bila je skoro polovica korizme kad smo pretplatnici primili dodatni sveščić koji obuhvaća vrijeme samo do II uskrsne (»bijele«) nedjelje. Ne treba se tome čuditi kad je taj posao tako opsežan i težak, a uz to se očito vrši bez potrebnih pretpriprava. Sva je sreća da je izdavač našao za himne i patristička čitanja vrsne prevodioce koji svoj posao većinom obavljaju vrlo dobro. Nažalost, to se ne može reći za redaktore i korektore toga važnog izdanja pa ćemo navesti zapažene nedostatke. Tko se s njima složi može ih ispraviti u svojem primjerku, što je posebno važno za one koji mole u zajednici da ne nastane zbrka na mnogim mjestima.

Na str. 1113. i kod ostalih korizmenih himana izraz »U posvećenom postu tom« ne odgovara izvorniku gdje je sada prema našoj korizmenoj praksi »ieiunium« pretvoren u »abstinentia« ili »parcitas«. Kao što kroz korizmu u misnim molitvama više ne spominjemo izraze poput »macerationes« tako je bolje i u himnima upotrebljavati riječi koje nas mogu poticati na druga pokorna djela koja nam Crkva preporučuje u ovo vrijeme duhovne obnove.

Na str. 1115. svi će u 8. stihu opaziti da je slagar zamijenio jedno slovo, ali svi se neće sjetiti da na kraju toga himna treba dodati običajan Amen. Taj je ispušten i na str. 1316, 1318, 1319, 1404, 14955, 1503. Grčki se izraz »metanoia« s pravom češće prevodi »obraćenje« koje bi bolje stajalo i na kraju prvog odsjeka 2. čitanja na str. 1121, a sigurno treba malo bolje »kao« zamijeniti s »nego«.

U Molbenici na str. 1123. prema originalu molimo da Bog naša srca očisti i u ljubavi ih učvrsti. Da je kod toga nužna naša suradnja, razumije se samo po sebi i to molitva ovdje ne naglašava. Malo dalje su životne obične prilike (in solitis adiunctis) previše umanjene.

Paveliću ili taj njemu barem s ove tri zgode: oba su slavila mladu misu u Gospinu svetištu na Trsatu, jedan nije htio da bude imenovan senjskim kanonikom a drugi se otimao da ne postane hvarskim biskupom, a sličan im je i postupak u razmiricama kat. pokreta kod nas. Jedan i drugi bili su priprosti ljudi koji su živjeli od liturgije i za nju kod nas mnogo učinili.

Za ovakav smo životopis istaknutog svećenika i pjesnika o. Badaliću zaista harni, ali ta zahvalnost ne mora isključiti jednu napomenu. U knjizi se mnoge stvari i izreke ponavljaju, više puta i doslovce. Stječe se dojam da je životopis mogao biti dobrano prerađen i time dosta skraćen (a onda i jeftiniji). Pogotovo kad nam pisac obećaje (str. 5. i 307) novu knjigu o načinu Pavelićeva pjesničkoga stvaranja s antologijom njegovih izabranih pjesama. I u ovom životopisu ima već dosta pjesnikovih navoda (od kojih je možda bilo bolje izostaviti na koricama vrlo jaku pjesmu »Gospodin otpalom svećeniku« s onako drastičnom opomenom na kraju koja teško da što rekne sličnima naših dana), pa je valjda bilo bolje sve složiti u jednoj knjizi. U svakom će slučaju svi s velikom koristi pročitati ovaj zanimljiv životopis.

M. Kirigin

2. SVEŠČIĆ HRV. ČASOSLOVA

Bila je skoro polovica korizme kad smo pretplatnici primili dodatni sveščić koji obuhvaća vrijeme samo do II uskrsne (»bijele«) nedjelje. Ne treba se tome čuditi kad je taj posao tako opsežan i težak, a uz to se očito vrši bez potrebnih pretpriprava. Sva je sreća da je izdavač našao za himne i patristička čitanja vrsne prevodioce koji svoj posao većinom obavljaju vrlo dobro. Nažalost, to se ne može reći za redaktore i korektore toga važnog izdanja pa ćemo navesti zapažene nedostatke. Tko se s njima složi može ih ispraviti u svojem primjerku, što je posebno važno za one koji mole u zajednici da ne nastane zbrka na mnogim mjestima.

Na str. 1113. i kod ostalih korizmenih himana izraz »U posvećenom postu tom« ne odgovara izvorniku gdje je sada prema našoj korizmenoj praksi »ieiunium« pretvoren u »abstinentia« ili »parcitas«. Kao što kroz korizmu u misnim molitvama više ne spominjemo izraze poput »macerationes« tako je bolje i u himnima upotrebljavati riječi koje nas mogu poticati na druga pokorna djela koja nam Crkva preporučuje u ovo vrijeme duhovne obnove.

Na str. 1115. svi će u 8. stihu opaziti da je slagar zamijenio jedno slovo, ali svi se neće sjetiti da na kraju toga himna treba dodati običajan Amen. Taj je ispušten i na str. 1316, 1318, 1319, 1404, 14955, 1503. Grčki se izraz »metanoia« s pravom češće prevodi »obraćenje« koje bi bolje stajalo i na kraju prvog odsjeka 2. čitanja na str. 1121, a sigurno treba malo bolje »kao« zamijeniti s »nego«.

U Molbenici na str. 1123. prema originalu molimo da Bog naša srca očisti i u ljubavi ih učvrsti. Da je kod toga nužna naša suradnja, razumije se samo po sebi i to molitva ovdje ne naglašava. Malo dalje su životne obične prilike (in solitis adiunctis) previše umanjene.

Na str. 1128. u 4. alineji mjesto »poodmaklima« za »inter profectuum gradus« moglo bi se jasnije reći, npr. »onima koji su uznapredovali«. Još sigurnije treba u alineji 6. »sposobnostima« zamijeniti »imanjem« (facultates), a malo dalje bi za ljubav bolje bilo reći »koju dugujemo« i prema izvorniku ne ispustiti da je se može »uvijek« ispuniti.

Pri vrhu str. 1130. s »ona« bilo bi jasnije da je Crkva sakramenat spasenja. A u predzadnjoj prošnji na str. 1132. ne molimo da Bog pritekne u pomoć potrebnima već da ljude potakne da drugima »pritiču« (consulant).

Na str. 1135. u redu 4. zagrljaji nisu neizmjerni nego neizrecivi (ineffabilibus). U alineji 3. nije rečeno da se duhovno bogatstvo ne smije odbiti već »koje se ne može odnijeti (oteti, non est auferenda)«. Malo dalje se »Njegov duh« ne odnosi na Gospodina nego na molioca, za što je dosta veliko slovo promijeniti u malo, a to traži i interpukcija.

U predzadnjoj molbi na str. 1136. ne molimo za buduće krštenike nego za sve koji su se krštenjem već nanovo rodili (renatis). U molitvi na slijedećoj stranici izvornik veli da naša duhovna obnova mora biti iskrena (sinceris), što i bolje odgovara izvanjskim činima.

U antifoni na str. 1138. manjka subjekt »svadbenici« koje izvornik spominje (convivae nuptiarum). U ant. IV tjedna izvornik mjesto »na nj« ima »na Isusa« i zašto ga ne spomenuti?

U 2. prošnji na slijedećoj stranici (i na str. 1328, 1333, 1338, 1344 i 1349) tražimo zaštitu »te možemo žalosne tješiti onom utjehom kojom ti nas tješiš« (maerentesque confortemurea consolatione, qua et ipsi a te confortamur). Malo dalje bit će jasnije ako se »u gorkim trenucima« prebaci iza »vjernima«. U zadnjoj prošnji za izvornik »Corpori claritatis tuae defunctos configurare digneris« treba stajati »Dostoj se pokojnike suobličiti svome slavnom tijelu«.

Na str. 1146. i 1218. kod Lazara bilo bi jasnije »od sna« (a somno).

Nije lako prevoditi Augustinov stil, stoga se ne smiju ispuštati njegovi izrazi, kao što je na str. 1148. na početku izostao njegov odgovor »Quasi unus« tj. »Izgleda da je jedan«. U slijedećoj alineji treba ispustiti »nije« i zarez, a mjesto »ne« staviti »nije«. Malo dalje »provectus« valjda ne znači »starenje« već napredak ili slično.

Na str. 1152. u ant. za »Blagoslovljen« pretvoren je lukavi (callidus) napasnik u ljutog, a na str. 1154. u 6. redu odozdo korektor je ostavio »češće« a ide »čišće« (puriorem). Na slijedećoj je stranici za proroka Amosa bolje reći da je od Boga nadahnut mjesto božanski.

U prvoj prošnji na str. 1165. i 1291. izvornik iza »molitvu« ima još »u tvojem imenu« (in nomine tuo). U antifoni pak na str. 1171. (i 1383.) prijevod po drugi put dodaje »tri dana i tri noći« čega u latinskom nema.

Na str. 1168. pri dnu čitanja vjerojatnije je »zemlju« (terram) a ne »zemlje«, a na sličnom mjestu na str. 1173. »primio« (excepit) a ne »oslobodio«.

Po sredini prvog odsjeka na str. 1178. izvornom »velamini« bolje bi odgovaralo »pokrivalu« nego »volji«, a »asperitati« bolje »oštrini« ili »oštrom trnju« nego »hrapavosti«. Isto tako na početku 2. alineje na slijedećoj stranici za »excusare« bolje »opravdati« nego »oprostiti«.

U Molbenici na str. 1180. i 1308. nije govor o prekomjernom jelu i hrani već o zasićenosti (saturitatem), a malo dalje bolje je prema izvorniku ispustiti »se«. U Molitvi ne kažemo »svojoj Crkvi« nego »svojim vjernicima« (fidelibus tuis), a »u pripravi« treba dopuniti sa »što prikladnije« (aptius). Na dnu iza »Srednji čas« manjka: 1137.

Na str. 1186. na početku (i na str. 1313) »humilis« obično prevodimo sa »ponizna«, a u molitvi treba dodati da »uvijek« (semper) tražimo.

Da kod recitiranja ne nastane zbrka, na str. 1188. crvene crtice treba pomaknuti za jedan redak naprijed, a mjesto »pomirenja... omogućio« latinskom bolje odgovara »zadovoljštine koju je za nas dao«. Tako i na str. 1244.

Na str. 1190. u alineji 2. za skandal je uvriježena riječ sablazan, a u citatu dalje riječ nije čitava već sigurna ili slično. U uvodu prošnji na str. 1193. i 1249. stoji »humiliter« pa se može reći: ponizno ga molimo.

Prva ant. na str. 1199. ima na svršetku »govori Gospodin«, a na početku Prošnje izostaviti »nam« i »onima koji mole« prebaciti naprijed.

Na str. 1201. u alineji 1. Augustin citira evanđelje ovako: »Isus se usrdno molio i krvlju znojio«. Pri vrhu pak slijedeće stranice prijevod je skratio i izmijenio tekst koji ne glasi »a ne izusti ni riječi« već »dobrovoljno ga ispusti jer ga je imao natrag primiti« (recepturus, non amisit invitus).

U Molbenici na str. 1203. manjkaju crvene crtice. Mnogo će više smetati krivi brojevi koje tu počinju a moraju se ovako ispraviti: 1157=1163, na str. 1236: 1129=1174, 1139=1176; na str. 1239: 1135==1179, 1138=1181; na str. 1242: 1142=1185; na str. 1256: 1162=1202, 1165=1203; na str. 1260: 1169=1207, 1170=1125; na str. 1263: 1139=1131.

Na str. 1206. alineja 1. ako je ispravan latinski tekst, onda »manducationem« nije »vodu«, »introierunt« nije »uzrasli« već »unišli«, a »pravu« je mjesto »prvu« ili najbolju (optimam).

Na str. 1210. u alineji 4. bolje je prevesti i »sibi«, tj. da nam se ne dogodi. Malo dalje su dvije tiskarske pogreške koje treba ispraviti u: bojimo i ulijeva. Pri dnu stranice bolje je ne ispustiti »omnis« pa glasi: sav strah Božji, a onda logičnije: te njegovo strahovanje nadvladava savršena ljubav. U zadnjoj alineji na slijedećoj stranici »per multorum doctrinam« znači »da preko pouke mnogih nađemo« a ne »a to je put istine«. Večernja je toga dana na str. 1131.

Na kraju 1. alineje str. 1214. »nihil tamen indigente Deo ab homine« treba prevesti: ništa Bog nije trebao od čovjeka. Tu misao isti pisac dva puta ističe i u čitanju na str. 1206.

Na kraju 2. alineje str. 1216. mjesto »iščekivanja« treba stajati »shvaćanja« ili sično jer latinski tekst ima »supra omnem sensum«.

U molitvi na slijedećoj stranici nije »svoje slave« već »nebeskih dobara« (caelestium rerum).

U 2. ant. str. 1218. u izvorniku nema »jer je dobrostivo«. Poslije 3. ant. treba dodati: Kratko čitanje i kratki otpjev kao na str. 1145.

Na kraju 2. alineje str. 1220. sigurno je tiskarska pogreška »Naprotiv« za »naprosto« (simpliciter) ili: jednostavno, samo. Na kraju tog čitanja bolje je u evanđeoskom citatu ostati kod običajnog »koji se mučite« i onda: da se više ne bi mučila, trudila.

Pri dnu str. 1228. treba ispustiti »a« i »oni« a suvišno je i »uporno«. Na vrhu slijedeće stranice za »pietatem« bolje mjesto »poštivanje« staviti dobrotu ili ljubav, a deset redaka dalje »izgubimo« ispraviti u »izgubismo« (perdidimus).

Na str. 1232. u alineji 1. mjesto »što je u krugu ušiju« bilo bi jasnije »što spada na uši« (quae sub aures cadunt). U molitvi su ispuštene riječi »nutriti« dakle: nasićeni tvojom riječju«, i »sancta continentia« dakle: tebi svetom uzdržljivošću budemo.

Na str. 1235. u alineji 6. negacija »nullum sensum passionis« traži »ne« ispred glagola »uklanja« i onda ima smisla slijedeći »ali«.

Prevodilac je molitava izbjegavao izraze o Božjem veličanstvu pa je na str. 1236. »Maiestatem tuam, Domine« pretvorio u »veliki i milosrdni Bože«. Vrlo je slobodno prevedena i molitva na str. 1239, naročito njezin završetak koji glasi: et monitis inhaerere valeamus, te largiente, caelestibus, što bi se moglo reći: i da tvojom pomoću uzmognemo prianjati opomenama koje dolaze s neba.

U zadnjem odsjeku čitanja na str. 1241. valjda će svi opaziti da na početku »ne« treba pretvoriti u »me«, a pri kraju treba biti: preko siromaha i onih koji dan-danas leže na zemlji, da bi nas... (per pauperes humique hodierno die provolutos).

Na str. 1246. u alineji 4. na kraju pitanja mjesto »ne bi« bolje: nije.

Na str. 1255. lako je uvidjeti da je u alineji 5. »odlučnije« pogreška mjesto »odličnije« (eminens), a malo teže da u alineji 6. »et diversis debilitatibus impeditos« nije govor o »onima koje onemogućuje najrazličitija poteškoća« već »opterećene raznovrsnim mukama (slabostima)«.

Na str. 1259. u alineji 4. mjesto »da mu ne bi tko« treba stajati »niti mu je predbacivao išta od onoga...« (nec ei quidquam), a malo dalje iza »zadavajući« bit će jasnije ako se nadoda »joj«.

Na str. 1262. u alineji 1. mjesto »što se zbiva u« bolje »što se ima zbiti s« (gerendum), u alineji 5. mjesto »vas« treba biti »nas« (nos) i iza »ne bismo« treba dodati »svim srcem« (toto cordis affectu). U alineji 6. su tiskarske pogreške »ostavio« mjesto »ostavilo« i »srca« mjesto »sna« (somni). U alineji 7. čitav tekst glasi: ni bez istinske ljudskosti (humanitatis veritate) ni bez punine božanstva. U alineji 8. mjesto »Na ljudsku narav spada« bit će valjda bolje reći: Nama je na korist (Nostrum est), jer se zapravo ne može reći da Isusovo uskrsnuće i uzašašće spada na ljudsku narav.

Po sredini drugog odsjeka čitanja na str. 1265. za »divinis libris intendunt« mjesto »vode brigu o« bit će možda bolje »prianjaju uz«.

(Nastavit će se)

VIDICI

POMISLEKI ZOPER NEKATERA IZVAJANJA ADRIANE ZARRI

V šesti številki »Znamenja« iz letnika 1971. je priobčen pogovor med Rafkom Vodebom in italijansko teologinjo Adriano Zarri. Pogovor je vsekakor zanimiv, a po svoji vsebini zasluži da ga tudi kritično pretehtamo in ocenimo. To bom storil »sine ira, sine malitia«, a omejil se bom le na nekatere trditve, ki se mi zdijo tako nenavadne.

Že sam nastop teologinje je za nas vse nekaj tako nenavadnega in izjemnega, da bi vsak raje zatisnil eno ali tudi drugo oko ter kaj spregledal, da bi ne bilo potrebno nasprotovati teologinji. S tem bi se namreč lahko ustvaril videz, da ženskam že apriori odrekamo sposobnost za teološka raziskovanja. Takega vtisa ne bi rad vzbudil, ker sem mnenja, da tudi ženska ima pravico do študija teologije, če si to iskreno želi. Toda tu se nam vendarle vsiljuje vprašanje: Kakšen cilj si mora pri tem ženska zastaviti, oziroma kakšni nameni jo pri tem vodijo? Tu so po mojem mnenju tri možnosti: ali bo teologijo študirala kot »hobby«, ker ji je to pač všeč, ali bo v iskreni privrženosti Cerkvi in iz ljubezni do nje želela pomagati novemu duhovnemu oblikovanju krščanstva, za kar čuti posebno sposobnost in vnemo, ali pa bo študirala teologijo le zato, da bi s vztrajnim študijem odkrivala hibe in napake v življenju Cerkve ter jih razkrinkavala s svojo kritiko in tako dala duška svoji nevolji zaradi resnične ali namišljene tisočletne krivice, ki jo Cerkev dela ženski, ko jo drži v tako podrejenom položaju.

Ko sem bral odgovore, ki jih je Adriana Zarri dajala Rafku Vodebu, se nisem mogel ubraniti misli, da gre tu morda prav za tisto tretjo možnost. Zato sem tokrat segel po peresu. Ne odrekam Zarrijevi iskrenosti, kajti zares je iskreno povedala, kar čuti in misli. Toda nekatera njena izvajanja se mi vendarle zdijo problematična, zato mislim te trditve majhno natančneje osvetlili.

KJE SO MEJE?

Ali res danes ni več mogoče začrtati ločnico med pravo in krivo vero? Ali je res to danes tako težko? Mar nimamo živega cerkvenoga učiteljstva, ki mu lahko povsem zaupamo? Mar ni Sv. Duh v Cerkvi, ki je Kristusova in jo zato nikoli ne bo zapustil? Lepo število modernih teologov vse preveč zaupa v svoje intelektualne moči, zametuje pa tradicijo Cerkve in pomoč od zgoraj. Resnica od včeraj ne more biti danes drugačna. Osnovnih cerkvenih norm in struktur ni mogoče spremeniti, ne pokončati. Kar je bilo nekoč greh je tudi danes greh. Cerkveno učiteljstvo ni odpovedalo, kot meni Zarrijeva, zalaj vedno so odpovedovali le posamezniki ne pa Cerkev kot celota. Zgodovina nam sicer poroča, da je papež Honorij I začasno pritrdil monoteletskom nauku carigrajsekga patrijarha Sergija, ker je upal, da bo prišlo do sprave z monofiziti. A motil se je le kot oseba, ne pa kot nosilec nezmotljivosti, saj tudi nobenih verskih resnic ni razglašal, ki bi jih morala vsa Cerkev sprejeti in verovati. Tudi komisija, ki je obravnavala

Galilejev primer, ni predstavljala cerkvenega učiteljstva, tembolj, ker je šlo za bolj prirodoslovno kot pa versko zadevo. Če bi cerkveno učiteljstvo odpovedalo, bi bila v biti ogrožena celotna ekonomija odrešenja. Tega pa ne moremo sprejeti, ker je povsem jasna Kristusova obljuba, dana Cerkvi, da jo peklenska vrata ne bodo premagala.

VIRILIZEM V CERKVI?

Zarrijeva trdi, da se povsod v Cerkvi šopiri očiten virilizem. Drugi pa so nasprotnega mneja, namreč, da so vse pobožnosti in tudi bogoslužje preveč feministične, kar moške odbija. Kje je potem resnica? Resnica pa je, da ima ženska povsem drugačno naravo kot moški. Odtod izvira tudi nje specifična, drugačna naloga v življenju. Če ni duhovnik v Cerkvi, pa je svečenica v vsaki pravi krščanski družini in le to svečeništvo konvenira prav njeni naravi. Če v svetem Pismu nič ne piše, da žena ne bi mogla biti »sacerdos«, potem zagotovo to ne piše zato, ker nikomur v stari in novi zavezi ni prišlo kaj takega na pamet. Bilo je povsem nemogoče kaj takega misliti. Kristus očitno tudi ni ravnal drugače kot dotedanje judovstvo. In najbrž je imel za to tehtne razloge. Vemo pa zagotovo, da ženam ni izrekel niti enkrat besede obsodbe. Moškim je večkrat izrekel besede obsodbe. A kljub temu Kristus ni pridružil apostolskemu zboru nobeno izmed pobožnih žena, ki so ga pogostokrat spremljale na njegovih poteh po Judeji in Galileji. Žensk torej ni manjkalo v njegovi bližini, kajti Jezus ni bil noben Esen in se zato žensk ni izogibal. Toda kakor sem že rekel, Jezus tega le ni storil. Zato tudi nam ne bo mogoče tisočletno prakso in izkustvo kar tako čez noč spremeniti, Friderika Görres je bila globokoverna katoliška intelektualka, pa je v več zelo solidnih člankih zavrgla že samo možnost, da bi žena sprejela funkcijo duhovnika. Kakšna bi bil tista »ženska razsežnost« Cerkve, če bi ženske zavzemale odgovorna mesta na čelu škofij in župnij? Mislim, da bi bilo škandalov in škandalčkov še več kot jih je danes, ko je naspošno v praksi »virilizem«. Sicer pa imajo ženske tolike možnosti za apostolat v Cerkvi, zlasti na področju karitativne dejavnosti, da se zares v tem oziru ne morejo pritoževati. Poznam verno katoliško družino iz Zagreba (družino pravnika Čirila Brajše) ki si je srčno želela sina duhovnika. Želja se jim ni izpolnila, toda najmlašja hči se je posvetila povsem karitativni dejavnosti. Za te dobre katoliške starše je postala ta hčerka duhovnik, sicer v majno drugačem pomenu, vendar cilj je isti: služba Kristusu in njegovemu evangeliju.

CELIBAT V NAPAČNI RAZLAGI

Tudi Adriana Zarri je proti sedanjem celibatu v Cerkvi, ker ga ima za prisilnega. Meni, da je le fakultativni celibat tisti, ki se ga duhovnik oklene prostovoljno po mašniškem posvečenju. Ne vidim logičnosti take razlage. Zakaj se ne bi mogli že bogoslovci odločiti za celibat, kot je to sedaj navada? Saj nihče ni prisiljen sprejeti celibat in duhovništvo in zato je pisanje o prisilnem celibatu zgrešeno. Pri 24 letih je vsak normalno razvit mladenič dovolj zrel za tako življensko odločitev. Če povrhu po državljanskih zakonih

mladenič postane zrel za zakon pri 18 letih, potem tudi mi lahko mirno sprejmemo dosedanjo cerkveno prakso, da se za to odločitev mora počakati najmanj do 24 leta. V tem čakanju Cerkev razodeva življensko modrost in previdnost. Seveda se lahko kasneje tudi pripeti, da ta ali oni spodrsne, a rešitev je vedno na pomolu. Prvo pravilo je, kadar preti nevarsnost od osebe drugega spola,: In fuga salus! To so dejali že stari Rimljani. A tudi nadnaravne milosti krepijo posvečene osebe, da se lažje obvladajo in pravilno ukrepajo. Če bi s tem ne računali, bi duhovniško življenje bilo brez pomena.

Prav tako se Zarrijeva moti, ko meni, da bi morale vse teološke razprave in tudi kritike biti dostopne vsem vernikom, da dobijo čim globlji pogled v versko problematiko. Čudno da niso enakega mnenja še matematiki in inženirji za svoje področje. »Le čevlje naj sodi kopitar!« je zapisal pesnik Prešeren. In ravno v teologiji naj bi bili prav vsi nadpovprečno nadarjeni in sposobni za najrazličnejša razmišljanja in razglabljanja! Mislim, da večina vernikov tega niti ne želi. Versko znanje naših ljudskih množic še zdaleč ni tako, da bi vsaj večina lahko pravilno dojemala in ocenjevala teološke razprave in kritike. Kaj takega zahtevati je kratkomalo lahkoumnost. In koliko nepotrebnega pohujšanja bi bilo in je že bilo, o tem bolje da sploh ne govorim. Zlasti se še varujmo, da bi naša verska skupnost ne postala debatni kljub ali kaj podobnega. Morda sem bil tu ali tam malce preoster. Če je res tako, naj mi bo odpuščeno.

Vilko Šolinc

ČOVJEK I VJERA ILI PISANJE I GLUMA

Zanimljivo je, a možda i korisno, da se g. Čedomil Čekada »javio« u Vašem listu: »Služba Božja«, br. 4—6, 1972. s člankom: »Kriza u ženskim samostanima i mi svećenici«. Premda napis razmjerno nije toliko interesantan, za mnogobrojne čitatelje, ipak je prigodno probijeliti nekoliko rečenica. Pisac, uz ostale postavke, je i izazovan!

Govoriti ili pisati, te tako razgovarati u današnjem svijetu, u ozračju dijaloškog raspoloženja, o temama, kao što je to naslov, ili pokušati rješavati slične pokušaje, čini mi se, jest više puta samo pokušaj, a ponekad i promašaj. Tema, pristupa »problemu« i konačno »rješenje« u spomenutom članku izgleda smušeno i neumjesno. Obogaćivanje mislima u bilo kojoj prigodi dobra je stvar! Ali prigoda za konačnu riječ o »pravu« i »krivu«, »dobru« i »zlu«, koja je u nekome učovječena odskače od svagdanje životne borbe, stalnog dijalektičkog rata, u svakom životnom trenutku, na vidljiv način. U egzistencijalnoj nesigurnosti, unatoč vjeri (jer valja znati i uvjeriti se da je nesigurnost prije vjere, a da je vjera svagdanji paradoks, život!), relativnoj stvarnosti, neodgovarajućim izričajima, teško je govoriti o univerzalnoj formi svega, o svemu i za sve! Osobito, u današnje vrijeme, rizično je izricati »apsolutne« definicije, pravila, rješenja, pa i o »krizi, obnovi, redovništvu, svećenicima, molitvi« i onomu što iz toga potječe. Što se sudački može prozboriti o: »vanjskom, nutarnjem, u čovjeku, ženskoj taštini«, te općenito o principima svijeta!?

mladenič postane zrel za zakon pri 18 letih, potem tudi mi lahko mirno sprejmemo dosedanjo cerkveno prakso, da se za to odločitev mora počakati najmanj do 24 leta. V tem čakanju Cerkev razodeva življensko modrost in previdnost. Seveda se lahko kasneje tudi pripeti, da ta ali oni spodrsne, a rešitev je vedno na pomolu. Prvo pravilo je, kadar preti nevarsnost od osebe drugega spola,: In fuga salus! To so dejali že stari Rimljani. A tudi nadnaravne milosti krepijo posvečene osebe, da se lažje obvladajo in pravilno ukrepajo. Če bi s tem ne računali, bi duhovniško življenje bilo brez pomena.

Prav tako se Zarrijeva moti, ko meni, da bi morale vse teološke razprave in tudi kritike biti dostopne vsem vernikom, da dobijo čim globlji pogled v versko problematiko. Čudno da niso enakega mnenja še matematiki in inženirji za svoje področje. »Le čevlje naj sodi kopitar!« je zapisal pesnik Prešeren. In ravno v teologiji naj bi bili prav vsi nadpovprečno nadarjeni in sposobni za najrazličnejša razmišljanja in razglabljanja! Mislim, da večina vernikov tega niti ne želi. Versko znanje naših ljudskih množic še zdaleč ni tako, da bi vsaj večina lahko pravilno dojemala in ocenjevala teološke razprave in kritike. Kaj takega zahtevati je kratkomalo lahkoumnost. In koliko nepotrebnega pohujšanja bi bilo in je že bilo, o tem bolje da sploh ne govorim. Zlasti se še varujmo, da bi naša verska skupnost ne postala debatni klub ali kaj podobnega. Morda sem bil tu ali tam malce preoster. Če je res tako, naj mi bo odpuščeno.

Vilko Šolinc

ČOVJEK I VJERA ILI PISANJE I GLUMA

Zanimljivo je, a možda i korisno, da se g. Čedomil Čekada »javio« u Vašem listu: »Služba Božja«, br. 4—6, 1972. s člankom: »Kriza u ženskim samostanima i mi svećenici«. Premda napis razmjerno nije toliko interesantan, za mnogobrojne čitatelje, ipak je prigodno probijeliti nekoliko rečenica. Pisac, uz ostale postavke, je i izazovan!

Govoriti ili pisati, te tako razgovarati u današnjem svijetu, u ozračju dijaloškog raspoloženja, o temama, kao što je to naslov, ili pokušati rješavati slične pokušaje, čini mi se, jest više puta samo pokušaj, a ponekad i promašaj. Tema, pristupa »problemu« i konačno »rješenje« u spomenutom članku izgleda smušeno i neumjesno. Obogaćivanje mislima u bilo kojoj prigodi dobra je stvar! Ali prigoda za konačnu riječ o »pravu« i »krivu«, »dobru« i »zlu«, koja je u nekome učovječena odskače od svagdanje životne borbe, stalnog dijalektičkog rata, u svakom životnom trenutku, na vidljiv način. U egzistencijalnoj nesigurnosti, unatoč vjeri (jer valja znati i uvjeriti se da je nesigurnost prije vjere, a da je vjera svagdanji paradoks, život!), relativnoj stvarnosti, neodgovarajućim izričajima, teško je govoriti o univerzalnoj formi svega, o svemu i za sve! Osobito, u današnje vrijeme, rizično je izricati »apsolutne« definicije, pravila, rješenja, pa i o »krizi, obnovi, redovništvu, svećenicima, molitvi« i onomu što iz toga potječe. Što se sudački može prozboriti o: »vanjskom, nutarnjem, u čovjeku, ženskoj taštini«, te općenito o principima svijeta!?

Ako je pisac želio kazati nekoliko rečenica o krizi redovništva u svijetu, pa i u nas, a na onakav način, držim da nije, izgleda ni trunčice pridonjeo rješenju »krize« u ljudima, pa donekle, i u redovnicama, redovnicima, svećenicima.

U jeku redovničke obnove zaista nije bitno da li će redovnice i dalje držati se »vjerno« vanjskih redovničkih propisa i pravila. (Nu, mora se znati da bez nekog reda nema ni života!). Nije tako ni toliko katastrofalno, kao što autor članka misli, kao što je nestajanje »zanosa«, a očitovanje simptoma vjere, egzistencijalnih pokušaja osmišljavanja svakog čovjeka, pa i redovnice, u Kristu, koji je ipak tako daleko, a uvijek je u svakom od nas! U naše vrijeme, u većini prigoda reforma odijela, bolje reći: osmišljavanje odijela, (!!!) nije ustuk **»ženskoj sujeti«**. Starina, pa i kršćanska, uvijek i za sve, ne može biti, a ni ne smije biti beziznimno pravilo za sadanji život, a osobito budućnost.

Starina, kao i starinsko-povijesno može i mora biti kao učiteljsko pravilo, ali i ne jedino za ponavljanje u sadašnjosti i budućnosti. Život, ako priznajemo i vjerujemo i onoga Boga kojega propovijeda Crkva, nikada nije bio, a niti može biti kriza, ono je uvijek boj za bolji sada, za bolji kršćanski sada, a pogotovo sutra. Zar život nije najveći rizik? Što je zajedničko krizi i riziku?!!! Pisac članka nabraja: kanoni, zabranjeno, pa što sve još? Ta tko je proti odgovornoj slobodi, a nadasve zdravoj slobodi? Zar treba plakati i još cviliti za odbačenim anahronizmima prošlosti? Život teče, prolazi, ne zaustavlja se. Pa, zašto Bogu postavljati: zašto!? Moramo priznati da je i redovnica socijalno biće. Posluh je opravdan, u službi služenja. Poniznost je jedino zdrava ako izvire iz zapovijedi ljubavi. Ali mora se naglasiti da čednost nije nastranost. Svetost nije karakterizirana »jedino« šutljivim ustima, oborenim očima. Psihičke bolesti nećemo valjda nazivati apostolatom! Adoracija nije jedini »kult«. I rad i akcija su nužno potrebni, kruh svagdanji! Zaista je čudno pa i čuti da se redovnice vladaju kao dame, da je zaista sve baš onako kako piše g. Čekada. Tà, da je tako sve negativno, ne može se reći, a najmanje dozvoliti ili na to pristati, ako u večini slučajeva nije.

Suvremeni čovjek nastoji upoznati sebe, progoni sam svoju nutrinu, u potrazi za srećom, Bogom, i nikako ili veoma malo je vjerojatno, da je točno kad pisac kaže da je današnji čovjek gluh za borbu nadnaravnoga, jer je »okružen« zaraznom bolešću kao i današnji svijet, te suvremena kultura.

Zanimljivo je čuti da su sestre po tradiciji »naučene« samo onom najboljem (što je to najbolje?), te da su sve vjerovale i slijedile što im je »servirao duhovni otac«. Šteta što »duhovni oci« govore »svašta«, te tako neminovno kvare sestre. Jer, valja naglasiti da su glavni i temeljni izvor pokvarenosti sestara i izvor krize baš svećenici. Ne uviđa li g. Čekada da sam sebi protuslovi kad kaže da su sestre uvijek slušale u svemu »duhovne oce«, a na drugom mjestu (str. 237). tvrdi da se prije, tj. prije sada, sestre nije istinski i duhovno odgajalo. Držim da nije potrebno analitički svaku sitnicu iznositi, jer se očito može izvući i iz samoga teksta! I on je to opažao. To je vjerojatno i spriječio?! Ništa ne govori o svećeniku u samostanu, kao starijem iskusnijem subratu, o predvoditelju zajednice... Samo su, kako g. Čedomil misli, oni samostani uspijevali u kojima su bili duhovno ambiciozni svećenici!? Valjda